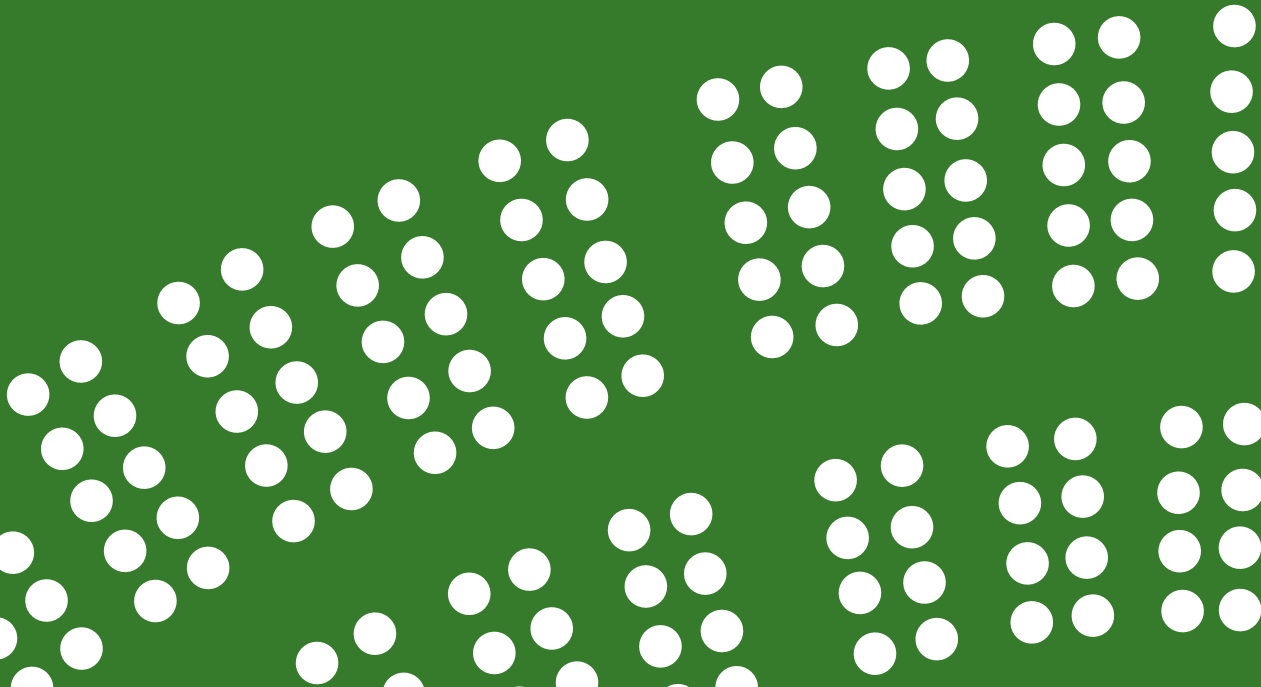

Utredningar från Riksdagsförvaltningen

2025/26:URF1

Översyn av vissa av ledamöternas ersättningar och stöd för återgång till arbete

Översyn av vissa av ledamöternas
ersättningar och stöd för
återgång till arbete

ISSN 1651-6885
ISBN 978-91-7915-154-6 (tryck)
ISBN 978-91-7915-155-3 (pdf)
Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2025

Till riksdagsstyrelsen

Riksdagsstyrelsen beslutade den 19 februari 2025 om direktiv till en utredning om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m. Till särskild utredare utsågs justitierådet Linda Haggren.

Den 11 juni 2025 beslutade riksdagsstyrelsen om tilläggsdirektiv till utredningen.

Som experter för att biträda utredningen förordnades den rättsliga experten från Skatteverket Lina Gustafsson, hovrättsrådet, tillika sekreteraren i Riksdagens arvodesnämnd, Sven Johannisson, departementsrådet vid Finansdepartementet Petter Kockum, enhetschefen för enheten ledamotsersättningar Stefan Lättman, kanslichefen vid konstitutionsutskottet Peder Nielsen samt utredarna Görel Olsson och Monica Nordström, bäge från Statens tjänstepensionsverk.

Till utredningen knöts en parlamentarisk referensgrupp. Den parlamentariska referensgruppen har bestått av riksdagsledamöterna Erik Ezelius (S), Björn Söder (SD), Erik Ottoson (M), Samuel Gonzalez Westling (V), Jonny Cato (C), Larry Söder (KD), Jacob Risberg (MP) och Camilla Mårtensen (L). Camilla Mårtensen ersattes fr.o.m. den 19 augusti 2025 av Anders Ekegren (L).

Sekreterare i utredningen har varit rådmannen Mikaela Neijd.

Utredaren lämnar härmed över delbetänkandet Översyn av vissa av ledamöternas ersättningar och stöd för återgång till arbete. Utredaren svarar ensam för innehållet i betänkandet. Utredningens experter och parlamentariska referensgrupp har dock getts tillfälle att kommentera texter och lämna synpunkter på förslagen.

Stockholm i oktober 2025.

Linda Haggren

/Mikaela Neijd

Innehållsförteckning

Till riksdagsstyrelsen	3
Sammanfattning.....	7
1 Författningsförslag.....	10
1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ	10
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter	14
1.3 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter	16
1.4 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter	18
2 Utredningens uppdrag och arbete	19
2.1 Utredningens uppdrag	19
2.2 Utredningens arbete.....	19
2.3 Lashänvisning.....	21
3 Uppdraget som ledamot och något om uppdragets avgångsvillkor.....	22
3.1 Ledamotsuppdragets många särdrag.....	22
3.2 Framväxten av dagens reglering kring avgångsvillkor	23
3.3 Närmare om de ekonomiska avgångsförmånerna och stödet för återgång till förvärvsarbete.....	24
3.3.1 Ekonomiska förmåner.....	24
3.3.2 Kostnaderna för de ekonomiska stöden	26
3.3.3 Stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete	27
3.3.4 Kostnaderna för stödåtgärder	28
3.4 Avgångsvillkor för förtroendevalda i kommuner och regioner	29
3.5 Avgångsvillkor för statsråd och statssekreterare	31
3.5.1 Avgångsersättning för statsråd och avgångsvederlag för statssekreterare	31
3.5.2 Övergångsrestriktioner	32
3.6 Avgångsvillkor för myndighetschefer	33
3.7 Omställningsstöd på övriga arbetsmarknaden	34
3.8 Några observationer.....	35
4 Avräkning av avgångsförmånerna	37
4.1 Jämkning respektive avräkning	37
4.1.1 Jämkning	37
4.1.2 Avräkning.....	38
4.2 Hur avräkning praktiskt går till	39
4.2.1 SPV:s hantering av avräkning.....	39
4.2.2 Två räkneexempel	41
4.3 Mer om återkrav	43
4.3.1 Återkrav.....	43
4.3.2 Återkravsärenden genom SPV:s stickprovskontroller.....	44
4.4 Överväganden och förslag	46
4.4.1 Överväganden.....	46
4.4.2 Förslag.....	53

4.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	55
5 Stöd för återgång till förvärvsarbete	56
5.1 Så fungerar stödet i dag	56
5.1.1 Nyttjande av stödåtgärder	56
5.1.2 Enkät svar	58
5.1.3 Utredningens kontakter med samordnare av stödåtgärder	59
5.2 Forskning om stödåtgärder för återgång i arbete	60
5.3 Förtroendevalda i andra parlament	62
5.4 Övervägande och förslag	63
5.4.1 Överväganden	63
5.4.2 Förslag	65
5.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	67
6 Möjlighet till samtalsstöd	68
6.1 Möjlighet till samtalsstöd under uppdraget	68
6.2 Möjlighet till samtalsstöd genom samordnaren av stödåtgärder	69
6.3 Skatte- och avgiftsrättsliga aspekter	69
6.4 Överväganden och förslag	70
6.4.1 Överväganden	70
6.4.2 Förslag	71
6.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	72
7 Validering av ledamotsuppdraget	74
7.1 Validering	74
7.2 Erfarenhet av validering från andra parlament	75
7.3 Utredningens kontakter med samordnare av stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete	76
7.4 Överväganden	76
8 Några frågor om arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna	79
8.1 Delegationer till mellanfolkliga organisationer	79
8.2 Delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol	80
8.3 Ersättning för uppdrag utanför riksdagsuppdraget	81
8.4 Arvode för ledamöters deltagande i delegationer till vissa organisationer	82
8.4.1 Nordiska rådets svenska delegation	82
8.4.2 Delegationen till Europarådets parlamentariska församling	82
8.4.3 Delegationen till den parlamentariska församlingen vid OSSE	83
8.4.4 Delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol	83
8.4.5 Övriga delegationer till parlamentariska församlingar	84
8.5 Överväganden och förslag	84
8.5.1 Överväganden	84
8.5.2 Förslag	86
8.5.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	91
9 Konsekvenser	92
9.1 Förslag om avräkningsreglerna	92
9.2 Förslag om stödet för återgång till förvärvsarbete	94
9.3 Förslag om möjlighet till samtalsstöd	95
9.4 Förslag som rör arvoden till ledamöter som deltar i delegationer till mellanfolkliga organisationer	95
10 Författningskommentarer	99

10.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden
m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ 99

10.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1108) om ersättning
till riksdagens ledamöter..... 102

10.3 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i
riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen
(2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter 103

10.4 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i
riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen
(2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter 105

Bilaga 1

Direktiv till en utredning om vissa frågor gällande
riksdagsledamöternas ersättningar m.m..... 106

Bilaga 2

Tilläggsdirektiv till utredningen om vissa frågor gällande
riksdagsledamöternas ersättningar m.m. 110

Sammanfattning

Uppdraget

Enligt utredningens direktiv och tilläggsdirektiv som beslutades av riksdagsstyrelsen den 19 februari 2025 respektive den 11 juni 2025 ska utredaren bland annat

- utvärdera stödet för återgång till förvärvsarbete och göra en genomlysning och revidering av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, i både omställningsstödet och inkomstgarantin
- undersöka hur en validering av ledamotsuppdraget kan ske
- se över och lämna förslag beträffande arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna
- undersöka möjligheten att erbjuda ledamöter samtalsstöd efter avslutat uppdrag vid behov.

Utredningen har valt att redovisa de ovan angivna frågeställningarna i detta delbetänkande. Övriga frågor i direktiven kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande.

Avräkning av avgångsförmånerna

Utredningen föreslår att avräkningsreglerna för det ekonomiska omställningsstödet ändras så att en sådan minskning av stödet som enligt 13 kap. 13 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter ska ske av där angivna inkomster och ersättningar, ska motsvara den procentandel av ledamotsarvodet som stödet lämnas med. Genom förslaget blir avräkningsreglerna i inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet mer likställda vid beaktandet av inkomster. För de som får ekonomiskt omställningsstöd innebär förslaget en viss minskad avräkning.

Det finns i dag inte någon uttrycklig bestämmelse om möjligheten för Statens tjänstepensionsverk (SPV) att medge en avbetalningsplan när ett återkrav faktureras. Det medför att för den enskilde är det heller inte tydligt att det finns ett sådant alternativ. Det bör därför förtydligas att om anstånd beviljas i fråga om ett fakturerat återkrav får SPV även bevilja en avbetalningsplan.

Utredningen gör vidare bedömningen att avräkningsreglerna för inkomstgarantin inte bör ändras. Vad gäller de årliga stickprovskontrollerna av utbetalningar bör dessa göras generella.

Stöd för återgång till förvärvsarbete

Efter en genomgång av hur stödet för återgång till förvärvsarbete fungerar föreslår utredningen att det förtydligas att den kompetensutveckling som lämnas inom ramen för stödet ska tolkas brett i fråga om vilka åtgärder som kan

erbjudas och att det inte ska finnas hinder för att ge tidigare ledamöter stöd för att skaffa sig ny kompetens. Utredningen föreslår vidare att det tillgängliga belopp som kan utnyttjas för åtgärder till stöd för återgång till förvärvsarbete höjs och kopplas till riksdagsarvodet för att värdesäkra det över tid.

Möjlighet till samtalsstöd

Utredningen föreslår att det förtydligas att tidigare ledamöter kan ta del av samtalsstöd inom ramen för stödet för återgång till förvärvsarbete.

Validering

Utredningen anser att det behov av validering av erfarenheter från det parlamentariska och politiska arbetet som finns redan tas om hand genom de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som tidigare ledamöter kan ta del av. Det saknas tillräckliga skäl för att införa ett särskilt system för validering av kunskaper och erfarenheter som en ledamot har tillägnat sig under sitt uppdrag. Inte heller finns det skäl för att skapa en struktur för att ledamöter ska kunna begära ut ett avgångsbevis efter avslutat uppdrag.

Några frågor om arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna

Utredningen föreslår att det ska införas ett särskilt arvode för ordförande och vice ordförande i de delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationella överenskommelser har förbundit sig att utse ledamöter till. Det gäller den svenska delegationen till Nordiska rådet, den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Arvodet föreslås vara ett fast månadsarvode om 4 procent av arvodet som riksdagsledamot för en ordförande respektive 2 procent för en vice ordförande. Samtidigt slopas arvodet till ledamöter av arbetsutskott i Nordiska rådets svenska delegation.

Den som fullgör uppdrag i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling som ordförande respektive vice ordförande och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till det förslagna arvodet.

De sammanträdesarvoden som lämnas till vissa delegationer till parlamentariska församlingar, och som är små i storleken men som kräver en hel del administration, bör avskaffas.

Konsekvenser

Förslaget om ändrade avräkningsregler för det ekonomiska omställningsstödet bedöms medföra en kostnadsökning om ca 5 procent av det ekonomiska omställningsstöd som betalas ut. Förslaget bedöms inte få några organisatoriska konsekvenser för Riksdagsförvaltningen. Att det förtydligas att det finns en möjlighet till avbetalning av fakturerade belopp bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Riksdagsförvaltningen, även om det påverkar tidpunkten för när ett återkrävt belopp tillgodogörs förvaltningen.

Vad gäller förslagen som rör stödet för återgång till förvärvsarbete, inklusive förslaget om möjlighet till samtalsstöd, finns det faktorer som gör att det är mycket svårt att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna för Riksdagsförvaltningen. I sammanhanget bör det dock framhållas att eventuella ökade kostnader för stödåtgärderna inte nödvändigtvis ska ses som något negativt. En ökande nyttjandegrad i fråga om stödåtgärderna, och då eventuellt medföljande ökade kostnader, bör tvärtom tolkas positivt utifrån syftet att hjälpa tidigare ledamöter att så snabbt som möjligt ställa om till förvärvsarbete. Det skulle av samma anledning också eventuellt kunna medföra minskade utgifter för inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd.

Förslagen som rör arvoden till ledamöter som deltar i delegationer till mellanfolkliga organisationer bedöms medföra marginellt minskade kostnader för Riksdagsförvaltningen och en viss administrativ förenkling.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 3 a §§ lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 §¹

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska betalas enligt följande:

<u>Organ/Befattning</u>	<u>Månadsarvode i procent av arvode som riksdagsledamot</u>
1. Sveriges riksbank	
Fullmäktiges ordförande:	27,5
Fullmäktiges vice ordförande:	23
Annan fullmäktig:	14
Suppleant för fullmäktig:	3,5
2. Riksdagsstyrelsen	
Vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
Företrädaren för en partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
3. Riksdagens råd för Riksrevisionen	
Ordförande:	10
Vice ordförande:	7,5
Ledamot som inte är ordförande eller vice ordförande:	2
Suppleant:	1
4. Nordiska rådets svenska delegation	
Ordförande:	4
Ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande i delegationen:	1
5. Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	
Ordförande:	11,5
Vice ordförande:	8
Annan ledamot och suppleant:	5

¹ Senaste lydelse 2019:27.

Föreslagen lydelse

1 §

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska betalas enligt följande:

<u>Organ/Befattning</u>	<u>Månadsarvode i procent av arvode som riksdagsledamot</u>
1. Sveriges riksbank	
Fullmäktiges ordförande:	27,5
Fullmäktiges vice ordförande:	23
Annan fullmäktig:	14
Suppleant för fullmäktig:	3,5
2. Riksdagsstyrelsen	
Vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
Företrädaren för en partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
3. Riksdagens råd för Riksrevisionen	
Ordförande:	10
Vice ordförande:	7,5
Ledamot som inte är ordförande eller vice ordförande:	2
Suppleant:	1
4. Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	
Ordförande:	11,5
Vice ordförande:	8
Annan ledamot och suppleant:	5
5. Nordiska rådets svenska delegation	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2
6. Den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2
7. Den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Orga- nisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §²

För fullgörande av sådana uppdrag som anges i 1 § betalas ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder (sammanträdesarvode).

För fullgörande av sådana uppdrag som anges i 1 § 1–4 betalas ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder (sammanträdesarvode).

Sammanträdesarvode betalas dock inte till vald ledamot och företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen.

Sammanträdesarvode betalas även till

1. ledamot och tjänstgörande ersättare i ledamotsrådet,
2. tjänstgörande suppleant och tjänstgörande ersättare för företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen,
2. tjänstgörande suppleant och tjänstgörande ersättare för företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen, och

3. *suppleant i Nordiska rådets svenska delegations arbetsutskott,*

4. ledamot och suppleant i Utrikesnämnden för sammanträde som är förlagt till period då riksdagen har plenifri tid,

3. ledamot och suppleant i Utrikesnämnden för sammanträde som är förlagt till period då riksdagen har plenifri tid.

5. *riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i Nordiska rådets verksamhet i den mån motsvarande ersättning inte betalas från Nordiska rådet,*

6. *riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i Europarådets verksamhet i den mån motsvarande ersättning inte betalas från Europarådet,*

7. *riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i den parlamentariska församlingens verksamhet i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa i den mån motsvarande ersättning inte betalas från den parlamentariska församlingen, och*

² Senaste lydelse 2022:342.

8. riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i verksamheten i den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) i den mån motsvarande ersättning inte betalas från kontrollgruppen.

Arvodesbeloppen fastställs av riksdagsstyrelsen.

Till suppleant som deltar i sammanträde utan att delta i beslut betalas sammanträdesarvode endast om respektive organ beslutar det.

3 a §³

Den som fullgör uppdrag i *Europarådets svenska delegation* och som lämnar riksdagen i samband med ett val, har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till

– arvode enligt 2 § andra stycket 6,

– resekostnadsersättningar och traktamente enligt 3 § andra stycket 1, och

– teknisk och elektronisk utrustning enligt 7 kap. 12 § lagen (2016:1108)

om ersättning till riksdagens ledamöter.

Den som fullgör uppdrag i den *svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling* och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till

– arvode enligt 1 § 6 för uppdrag som ordförande eller vice ordförande,

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för arvoden som avser tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 2022:342.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 11 § och 13 kap. 13 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

11 §¹

Underlaget för beräkningen av inkomstgarantin de första fem garantiåren utgörs av följande arvoden som betalas ut vid avgångstillfället:

1. ledamotsarvode enligt 3 kap. 2 §,	
2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 3–5 §§, och	
3. månatliga arvoden enligt 1 § 2	3. månatliga arvoden enligt 1 § 2
och 4 lagen (1989:185) om arvoden	och 5 lagen (1989:185) om arvoden
m.m. för uppdrag inom riksdagen,	m.m. för uppdrag inom riksdagen,
dess myndigheter och organ.	dess myndigheter och organ.

Från och med det sjätte garantiåret beräknas inkomstgarantin bara på det ledamotsarvode som betalades vid avgångstillfället.

Talmannens arvode vid avgångstillfället utgör underlag för beräkningen av hans eller hennes inkomstgaranti.

13 kap.

13 §

Ekonomiskt omställningsstöd ska minskas med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,
2. inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §, och
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4.

Minskningen ska ske med den sammanlagda inkomsten enligt denna paragraf som per år överstiger ett prisbasbelopp.

Minskningen ska motsvara den procentandel som gäller vid beräkning av stödet enligt 5 § andra stycket eller vid beräkning av ytterligare stöd enligt 6 § fjärde stycket och ske med den sammanlagda inkomsten enligt denna paragraf som per år överstiger ett prisbasbelopp.

¹ Senaste lydelse SFS 2022:346.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
 2. De nya bestämmelserna i 13 kap. 13 § tillämpas på ekonomiskt omställningsstöd och inkomster som avser tid efter ikraftträdandet.

1.3 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

Riksdagsstyrelsen föreskriver med stöd av 1 kap. 10 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter att 12 kap. 1 §, 13 kap. 12 § och 14 kap. 11 § Riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter ska ha följande lydelse och meddelar följande allmänna råd.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Stödåtgärder enligt 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter lämnas i form av

- a) karriärrådgivning, coachning och liknande, och
- b) kompetensutveckling.

Kostnaden för åtgärderna får högst uppgå till 50 000 kronor per tidigare ledamot. Resa och uppehälle i samband med stödåtgärder ersätts inte.

Kostnaden för åtgärderna får per tidigare ledamot högst uppgå till ett belopp som motsvarar det månatliga arvode som bestäms av Riksdagens arvodesnämnd i enlighet med 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter och som gäller vid avgångstillfället.

Resa och uppehälle i samband med stödåtgärder ersätts inte.

Begreppet kompetensutveckling

Allmänna råd

Som kompetensutveckling räknas åtgärder som medför förbättrade kunskaper och färdigheter. Detta kan förutom påbyggnad av tidigare kompetens även innebära tillgodogörande av ny kompetens.

13 kap.**12 §**

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar.* I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska garantitagaren faktureras beloppet.

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska garantitagaren faktureras beloppet. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras eller anstånd får beviljas i fråga om ett fakturerat belopp framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Om anstånd beviljas i fråga om ett fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.*

14 kap.**11 §**

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställningsstödet. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar.* I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska stödmottagaren faktureras beloppet.

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställningsstödet. I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska stödmottagaren faktureras beloppet. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras eller anstånd med fakturerat belopp får beviljas framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Om anstånd beviljas i fråga om ett fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.*

1. Denna föreskrift träder i kraft den 1 oktober 2026.

2. Äldre bestämmelser i 12 kap. 1 § andra stycket gäller fortfarande för ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget före ikraftträdandet.

1.4 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

Riksdagsstyrelsen föreskriver med stöd av 1 kap. 10 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter att 12 kap. 1 § riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt förslag 1.3

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Stödåtgärder enligt 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter lämnas i form av

a) karriärrådgivning, coachning	a) karriärrådgivning, coachning,
och liknande, och	<i>samtalsstöd</i> och liknande, och
b) kompetensutveckling.	

Kostnaden för åtgärderna får per tidigare ledamot högst uppgå till ett belopp som motsvarar det månatliga arvode som bestäms av Riksdagens arvodesnämnd i enlighet med 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter och som gäller vid avgångstillfället.

Resa och uppehålle i samband med stödåtgärder ersätts inte.

Denna föreskrift träder i kraft

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Utredningens uppdrag

Riksdagsstyrelsen beslutade den 19 februari 2025 om en utredning om vissa frågor gällande ledamöters ersättningar m.m. Enligt direktiven ska utredaren bland annat

- utvärdera stödet för återgång till förvärvsarbete och göra en genomlysning och revidering av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, i både omställningsstödet och inkomstgarantin
- undersöka hur en validering av ledamotsuppdraget kan ske
- se över och lämna förslag beträffande arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna.

Enligt direktiven är utredaren oförhindrad att ta upp andra närliggande frågor i samband med de frågeställningar som ska utredas.

Den fullständiga uppdragsbeskrivningen återfinns i bilaga 1.

Riksdagsstyrelsen beslutade den 11 juni 2025 om tilläggsdirektiv till utredningen. Enligt dessa direktiv ska utredaren bland annat

- undersöka möjligheten att erbjuda ledamöter samtalsstöd efter avslutat uppdrag vid behov.

Enligt tilläggsdirektiven ska utredningen avge ett delbetänkande senast den 15 oktober 2025 och slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2026. De fullständiga tilläggsdirektiven återfinns i bilaga 2.

Utredningen har valt att redovisa de ovan angivna delarna av uppdraget i detta delbetänkande. Övriga delar kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande.

2.2 Utredningens arbete

Utredningen ska enligt direktiven som en delfråga följa upp och utvärdera hur väl det stöd som ges för återgång till förvärvsarbete uppfyller syftet och hur ledamöter som utnyttjat stödet upplevt nyttan med det. Utredningen har tolkat uppdraget som att den ska utvärdera om de omställningsåtgärder som tidigare ledamöter har rätt till sedan 2014 har haft en positiv effekt på ledamöternas faktiska återgång till förvärvsarbete efter deras tid som ledamöter i riksdagen. I denna del har utredningen biståtts av Riksdagsförvaltningens utvärderings- och forskningssekretariat. Det har dock visat sig att det finns metodiska svårigheter att genomföra en omfattande utvärdering av effekterna av de angivna stöden.

En metod som har övervägts för en sådan utvärdering är den s.k. intention to treat-metoden (ITT). Den innebär att man jämför två grupper av tidigare riksdagsledamöter: en grupp som lämnade riksdagen med inkomstgaranti

innan det nya stödet för återgång i arbete infördes, och en grupp som lämnade efter att stödet infördes. Utgångspunkten är att grupperna liknar varandra, förutom att bara den ena hade rätt till stödåtgärder. I analysen räknar man med alla personer i varje grupp, även om inte alla i gruppen med stöd faktiskt använde det. Det gör att resultatet speglar verkligheten bättre, där människor inte alltid utnyttjar alla möjligheter. Om analysen visar att de med rätt till stöd återgår snabbare till arbete än de utan stöd, tyder det på att stödet fungerar. Tanken var att sådana effekter även kan förväntas för dem som i dag har rätt till ekonomiskt omställningsstöd.

Den planerade utvärderingen har dessvärre visat sig inte vara möjlig att genomföra. Inte heller mindre avancerade ansatser har visat sig framkomliga på grund av brister i tillgången till data. Fullständiga uppgifter om vilka som lämnade riksdagen har endast funnits att tillgå för de ledamöter som lämnade i samband med eller efter valet 2022. Att grunda en regelrätt utvärdering på de 113 personer som lämnat riksdagen sedan 2022 är problematiskt, särskilt eftersom de tillhör två olika ersättningssystem där både deras ålder och tid som riksdagsledamöter spelar roll för hur länge man kan få ekonomisk ersättning. Det saknas även digitaliserade uppgifter om utbetalningar från inkomstgarantin eller ekonomiskt omställningsstöd för samtliga individer för tiden före 2017. Eftersom utredningen har haft begränsat med tid har det inte varit genomförbart att manuellt ta fram uppgifter om alla som lämnade riksdagen före detta år. Bristen på faktiskt tillgängliga data gör sammantaget att det inte gått att göra en sådan utvärdering av stödet för återgång till förvärsarbete som hade varit optimal. I betänkandet ges därför bara en beskrivning av nyttjandet av detta stöd utifrån tillgängliga data kompletterat med den redovisning av de uppföljningar från ledamöter som nyttjat stödet och som finns bevarade samt med uppgifter från de nuvarande respektive tidigare leverantörerna av stöd-tjänsterna.

I utredningens uppdrag ingår vidare att göra en genomlysning av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, både vad gäller omställningsstödet och inkomstgarantin. Här har utredningen haft hjälp av Statens tjänstepensionsverks (SPV:s) representanter i expertgruppen vad gäller den praktiska hanteringen.

I uppdraget ingår även att jämföra stödet för riksdagsledamöter med det som gäller för förtroendevalda i andra sektorer. Utredningen har därför särskilt studerat villkoren för förtroendevalda i kommuner och regioner. Som ett led i det arbetet har utredningen sammanträffat med företrädare för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och tagit del av SKR:s bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda. Dessa bestämmelser är framtagna för tillämpning hos respektive kommun, region eller kommunförbund. För att de ska äga giltighet krävs dock ett lokalt antagande av respektive fullmäktige. Det medför att det kan finnas lokala variationer, eller helt andra bestämmelser i de enskilda kommunerna och regionerna. Dessa har inte undersökts inom ramen för denna utredning.

I tidigare förarbeten har det angetts att stödinsatserna ska, likna de som förekommer på arbetsmarknaden till sin allmänna omfattning och inriktning och trygghetsstiftelserna nämns i samma sammanhang. Utredningen har därför under arbetets gång träffat representanter för Trygghetsstiftelsen, som är den omställningsorganisation som erbjuder omställningsstöd till verksamheter inom det statliga avtalsområdet. Dessutom har utredningen undersökt stöd som ges av andra omställningsorganisationer.

Utredningen har slutligen samrått med talmanspresidiet, partiernas gruppleddare och berörda enheter inom Riksdagsförvaltningen samt sammanträffat med utredaren för 2023 års riksdagsutredning om stödet till det parlamentariska arbetet och ledamotskapet.

2.3 Lashänvisning

Detta betänkande är strukturerat på följande sätt. Det inleds med ett kortare avsnitt som beskriver de särdrag som ledamotsuppdraget har. Därefter följer ett avsnitt om de ekonomiska villkoren och stödet för återgång till förvärvsarbete när ledamöter lämnar uppdraget. Här redogörs också översiktligt för avgångsvillkoren för vissa andra grupper. De efterföljande kapitlen behandlar olika sakfrågor och inleds med en bakgrund som följs av utredningens överväganden och förslag alternativt bedömning. Dessa kapitel med sakfrågor är separata och ska ses som sinsemellan självständiga, likaså förslagen som lämnas. Betänkandet avslutas med ett avsnitt om de konsekvenser som direktiven föreskriver att utredningen ska bedöma.

3 Uppdraget som ledamot och något om uppdragets avgångsvillkor

3.1 Ledamotsuppdragets många särdrag

Riksdagen är folkets främsta företrädare (1 kap. 4 § regeringsformen). Att vara ledamot i riksdagen har upprepade gånger och i flera olika sammanhang lyfts fram som ett uppdrag med ett unikt innehåll och särdrag som gör att uppdraget i flera avseenden inte går att jämföra med vad som gäller för andra yrkesgrupper eller på arbetsmarknaden (se t.ex. 2024/25:URF1 s. 83 f.). Det rör sig bland annat om att det inte finns något anställnings- eller uppdragsförhållande mellan riksdagen och riksdagens ledamöter. Det betalas heller inte ut någon lön utan ett arvode och den arbetsrättsliga lagstiftningen gäller inte för ledamöter. Uppdraget är därtill till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid varje val till riksdagen.

I sammanhanget bör också beaktas att för det demokratiska statsskickets skull är det av stor vikt att personer kan ställa sig till förfogande och vill åta sig det förtroendeuppdrag det innebär att vara riksdagsledamot¹ samt att villkoren för uppdraget är utformade så att risken för otillbörlig påverkan reduceras.

Ledamotsuppdragets särart har lett till att det har befunnits motivera att riksdagsledamöternas ekonomiska villkor på vissa punkter skiljer sig från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. En parlamentariskt sammansatt kommitté framhöll som grundläggande utgångspunkter för stödet till den parlamentariska processen och ledamotskapet att stödsystemet bör vila på grundsynen att uppdraget som folkets främsta företrädare är unikt och speciellt samtidigt som stödet måste anpassas efter att ledamöterna har olika förutsättningar (2024/25:URF1 s. 165–168).

Av 5 kap. 2 § riksdagsordningen framgår att en ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel och att ytterligare bestämmelser om arvoden och ekonomiska villkor samt om återkrav och jämkning av arvoden och andra ersättningar för ledamöter och ersättare finns i lag. Dessa kompletterande bestämmelser finns numera i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

Vid utformningen av ledamöternas ersättningar har följande punkter bland annat framhållits som grundläggande förutsättningar vid tidigare lagstiftningsarbeten (se framställning 2021/22:RS2 s. 51 med där angivna referenser).

¹ Det har tidigare uttalats att även om andra drivkrafter än de materiella förmånerna är styrande för en politiskt förtroendevald bör arbetsförhållandena och de ekonomiska villkoren i riksdagen göra det rimligt för alla oavsett bakgrund och levnadsförhållanden att kunna bli och vara riksdagsledamot samt att därefter kunna lämna uppdraget utan att helt ställas utan ekonomisk försörjning. En viktig förutsättning för en representativ demokrati är att alla personer inom olika samhällssektorer som är valbara har samma förutsättningar att åta sig och fullgöra ett förtroendeuppdrag. Se 2012/13:URF1 s. 34 f.

- Det som ska ersättas är det inkomstbortfall som riksdagsuppdraget leder till och de merkostnader som vistelsen i Stockholm och uppdraget i övrigt för med sig.
- Ledamöters ekonomiska villkor ska ses i ljuset av de villkor som gäller för statligt anställda, och skillnader måste kunna motiveras sakligt och hänförras till det särskilda innehållet i riksdagsuppdraget. Ledamöterna måste ges möjlighet att verka under rimliga villkor mot bakgrund av de särskilda krav som innefattas i riksdagsuppdraget. Det är emellertid också viktigt att ersättningen inte uppfattas som överdrivet förmånlig eller omotiverat gynnsam eftersom det riskerar att i förlängningen påverka förtroendet för ledamöterna och för riksdagens arbete negativt.
- Endast merkostnader till följd av riksdagsuppdraget ska ersättas och det ska inte lämnas förmåner som kan utlösa förmånsbeskattning för ledamöterna.

3.2 Framväxten av dagens reglering kring avgångsvillkor

År 1968 infördes en ordning med visstidspension för ledamöter som avgick före 65 års ålder, hade fyllt 50 år vid avgången och hade tillhört riksdagen i minst sex år. De som inte var berättigade till pension men som hade tjänstgjort i minst tre år hade rätt till avgångsersättning med högst tolv månadsarvoden. Detta system ersattes 1988 med en rätt till inkomstgaranti. Garantin innebar att en ledamot som tjänstgjort minst tolv riksdagsår hade rätt att vid sin avgång få 66 procent av ledamotsarvodet. För ledamöter som tjänstgjort kortare tid än tolv år eller som inte hade fyllt 40 år var garantin begränsad till storlek och tid.

Vid tillkomsten av lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter togs det in bestämmelser om inkomstgaranti som i huvudsak motsvarade vad som hade gällt enligt 1988 års lagstiftning. Det infördes dock vissa begränsningar i fråga om ersättningens storlek och garantitidens längd samt vissa ändringar vad gällde rätten till inkomstgaranti vid tjänstledighet och annan frånvaro.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 maj 2014 genomgick regelverket om avgångsförmåner en genomgripande reform. Reformen innebar att det i dagsläget finns två parallella system för avgångsförmåner: dels systemet med inkomstgaranti, dels ett system med omställningsstöd. Ändringarna innebar vidare att en ledamot har rätt till stödåtgärder för att kunna återgå till förvärvsarbete vid avslutat uppdrag i riksdagen.

Den 1 januari 2017 ersattes 1994 års lag av lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter. Den nya lagen motsvarade i allt väsentligt vad som gällde enligt 1994 års lag. Kompletterande bestämmelser fanns tidigare i Riksdagsstyrelsens tillämpningsföreskrifter och allmänna råd (2016:5) om tillämpning av den nya lagen. Dessa ersattes 2022 av riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

Beslut i frågor om avgångsförmåner fattades tidigare av Riksdagsförvaltningen. I och med 2014 års ändringar är det numera Riksdagens arvodesnämnd som beslutar huruvida en tidigare ledamot har rätt till inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd. Nämnden utövar även tillsyn över användningen av avgångsförmånerna och beslutar i frågor om jämkning. Beslut av Riksdagens arvodesnämnd om bland annat inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Statens tjänstepensionsverk (SPV) ansvarar för administration och utbetalning av avgångsförmåner på Riksdagsförvaltningens uppdrag. SPV kan i samband med det besluta om avräkning. Även SPV:s beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

3.3 Närmare om de ekonomiska avgångsförmånerna och stödet för återgång till förvärvsarbete

3.3.1 Ekonomiska förmåner

Sedan den 1 maj 2014 finns två system för avgångsförmåner som tidigare riksdagsledamöter kan omfattas av. Det är dels ett äldre system med inkomstgaranti, dels det nyare systemet med ekonomiskt omställningsstöd.

Inkomstgarantin gäller för de ledamöter som har valts in i riksdagen eller trätt in som ersättare före valet till riksdagen 2014. Bestämmelserna gäller även för ledamöter som har valts in i riksdagen genom valet 2014 eller som inträder senare, om han eller hon tidigare har varit ledamot av riksdagen och har ett beslut om inkomstgaranti och garantitiden vid återinträdet inte löpt ut. Övriga ledamöter omfattas av bestämmelserna om ekonomiskt omställningsstöd.

En grundläggande förutsättning för att inkomstgaranti ska kunna utgå är att ledamoten lämnar riksdagen efter minst tre års sammanhängande tid i riksdagen. För den som varit ledamot i mer än tre år men en kortare sammanlagd tid än sex år gäller inkomstgarantin under ett år. För den som lämnar riksdagen efter minst sex hela år gäller inkomstgarantin

- i längst två år om ledamoten inte fyllt 40 år
- i längst fem år om ledamoten har uppnått en ålder om 40 år men inte 50 år
- längst till det att ledamoten fyller 66 år² om ledamoten uppnått 50 års ålder.

Inkomstgarantin uppgår det första året till 80 procent av ledamotsarvodet jämte vissa andra arvoden som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och 40 procent av den del som överstiger 1,67 inkomstbasbelopp men inte 2,5 inkomstbasbelopp. Inkomstbasbeloppet för 2025 uppgår till 80 600 kronor. Därefter sjunker beloppet beroende på hur lång tid ledamoten tjänstgjort i riksdagen. Annan inkomst som överstiger ett prisbasbelopp ska avräknas med

² Från den 1 januari 2026 ersätts denna åldersgräns om 66 år med den månad då ledamoten uppnår riktåldern för pension, dvs. den enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken årligt beräknade och fastställda riktåldern för pension. Se framställning 2021/22:RS7.

samma procentandel. Under de fem första åren är inkomstgaranti pensionsgrundande. Det tillkommer således arbetsgivaravgifter. Utbetalning av inkomstgaranti efter de fem första åren är inte pensionsgrundande. I stället för arbetsgivaravgift påförs särskild löneskatt.

Ekonomiskt omställningsstöd lämnas till den som har varit ledamot av riksdagen

- i tre månader, om ledamoten har tillhört riksdagen under en sammanhängande tid om minst ett år,
- i sex månader, om ledamoten har tillhört riksdagen under en sammanlagd tid om minst två år,
- i ett år, om ledamoten har tillhört riksdagen under en sammanlagd tid om minst fyra år, eller
- i två år, om ledamoten har tillhört riksdagen under en sammanlagd tid om minst åtta år.

Omställningsstödet motsvarar 85 procent av arvudet. Under vissa förutsättningar kan stödet förlängas, och då uppgår stödet till högst 45 procent av arvudet. Annan inkomst som överstiger ett prisbasbelopp ska avräknas fullt ut.

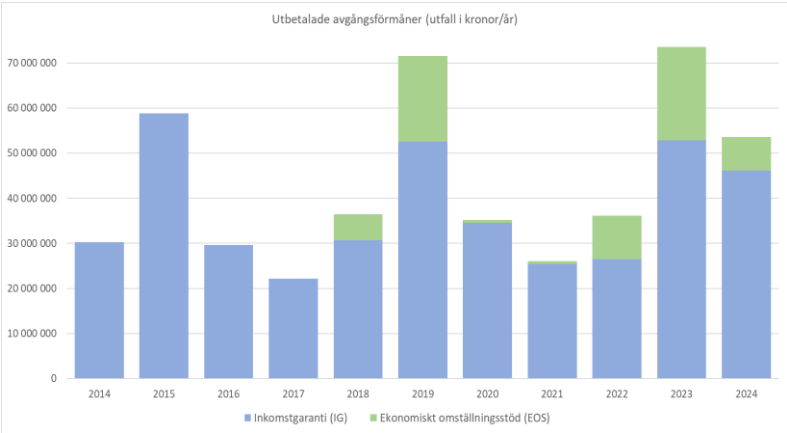
Beslut om att en ledamot har rätt till inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd fattas ex officio av Riksdagens arvodesnämnd. Ett sådant beslut innebär inte med automatik att det betalas ut något stöd. Ledamoten måste själv begära utbetalning hos SPV. Ledamoten kan även begära att en utbetalning ska vila. Rätten till inkomstgaranti upphör då ledamoten fyller 66 år eller om han eller hon återinträder i riksdagen, varefter han eller hon kan få en s.k. förskjuten avgångsförmån.

Inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet kan även bli föremål för jämkning, och då påverkas ersättningens storlek. Mer om detta nedan.

3.3.2 Kostnaderna för de ekonomiska stöden

Av diagrammet nedan framgår att kostnaderna för avgångsförmånerna varierar påtagligt från år till år. Den största kostnaden under den studerade perioden – på drygt 73 miljoner kronor – kan noteras för 2023. Kostnaderna för inkomstgarantin överstiger vida kostnaderna för ekonomiskt omställningsstöd. Detta kan förklaras av att de generösa villkoren i inkomstgarantin kan generera utbetalningar för en och samma person under många år.

Kostnader för utbetalda ekonomiska stöd 2014–2024

Källa: Informationen om utfallsnivåerna är hämtad från RDF:s ekonomisystem Unit4 ERP med avseende på anslaget Ekonomiskt omställningsstöd (kostnadsställe 4523, uppdrag 21771 och aktivitet 2168) respektive anslaget Inkomstgarantier (kostnadsställe 4523, uppdrag 21771 och aktivitet 1806).

Det framgår vidare av diagrammet att generellt ökar kostnaderna kraftigt året efter ett riksdagsval. Detta beror på att många riksdagsledamöter lämnar sitt uppdrag i riksdagen i samband med ett val. Eftersom riksdagsvalen genomförs i september ökar utbetalningarna endast marginellt under själva valåret. Det är först åren därpå som avgångarna får fullt kostnadsgenomslag. Under den redovisade perioden var det val till riksdagen 2014, 2018 och 2022.

Noterbart är också att det finns en generell kostnadsökning vid jämförelse mellan år ett, två och tre efter ett val. Denna generella kostnadsökning är sannolikt till stor del hänförlig till att avgångsförmånerna årligen indexeras upp i enlighet med förändringen av prisbasbeloppet.

Värt att notera är också hur kostnaderna för ekonomiskt omställningsstöd snabbt trappades av och nästan helt försvann åren före valet 2022. Detta är en effekt av att det nya systemet endast, som huvudregel, ger rätt till ersättning under två år. Under stödets inledande år har ersättningsperioden i praktiken varit ännu kortare eftersom t.ex. ersättning under två år förutsätter att ledamoten har tjänstgjort i riksdagen under minst åtta år. Eftersom det ekonomiska omställningsstödet endast omfattar ledamöter som blivit invalda för första gången från och med valet 2014 kan den förutsättningen tidigast ha varit uppfyllt 2022.

Vidare kan konstateras att antalet ledamöterna med rätt till inkomstgaranti successivt kommer att fasas ut. Därmed är det också att förvänta att de kostnadsvariationer som finns i dag kommer att förstärkas ytterligare i takt med att allt fler av de avgående ledamöterna tillhör det nya systemet. På grund av inkomstgarantins konstruktion är det dock förväntat att den kommer att generera påtagliga kostnader under lång tid framöver.

3.3.3 Stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete

Oavsett vilket av de två ovannämnda systemen som en tidigare ledamot omfattas av ska han eller hon erbjudas stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete. Stödåtgärderna är heller inte kopplade till om den tidigare ledamoten har valt att begära ut inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd (framställning 2012/13:RS7 s. 38 f. och s. 42).

Stöd för återgång till förvärvsarbete infördes efter att en försöksverksamhet hade genomförts. Det angivna syftet var att minska statens kostnader för inkomstgarantin. Insatsen skulle få kosta maximalt 50 000 kronor per ledamot och eventuella utbildningsinsatser efter rådgivningen skulle finansieras av ledamoten själv. En kommitté sammankallades med uppdrag att lämna förslag till åtgärder som syftade till att göra det lättare för ledamöter som lämnat riksdagsuppdraget att återgå till yrkesverksamhet. Kommittén efterfrågade 2012 synpunkter av samtliga avgångna ledamöter som erbjudits rådgivningsinsatser. Utifrån den handfull svar som inkom förefaller synpunkterna ha varit blandade (2012/13:URF1 s. 50).

Riksdagsstyrelsen framhöll i samband med att förslaget om att permanenta stödet lades fram att det, i likhet med det stöd som erbjöds på den övriga arbetsmarknaden, borde kunna bestå av både rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning. Det angavs att insatserna till sin allmänna omfattning och inriktning skulle likna de som förekom på arbetsmarknaden och som sköttes av olika stödanordnare men också vara anpassade till dessa uppdragstagares särskilda förhållanden (framställning 2012/13:RS7 s. 36). Riksdagsförvaltningen fick ansvar för att se till att tidigare ledamöter fick ett sådant stöd. Det angavs dock att Riksdagsförvaltningen inte borde svara för de egentliga stödinsatserna utan att den uppgiften i stället borde skötas av de befintliga trygghetsstiftelserna eller av företag som tillhandahöll sådana tjänster och som Riksdagsförvaltningen hade ingått avtal med.³

Som en förutsättning för att stödet ska utgå gäller att en ledamot ska lämna riksdagen före 66 års ålder⁴. Bestämmelsen är numera utformad som en rättighet för tidigare ledamöter och är placerade i 12 kap. 3 § respektive 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

³ I 2 § första stycket 10 lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen anges att Riksdagsförvaltningen ansvarar för att ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stöd för övergång till förvärvsarbete. Som utredningen har uppfattat det ges stödinsatserna endast via upphandlade tjänsteleverantörer i dag.

⁴ Åldersgränsen kommer från den 1 januari 2026 att knytas till riktåldern för pension, se framställning 2021/22:RS7.

Vad gäller stödinsatsernas utformning uttalas i förarbeten följande (2012/13:URF1 s. 101):

För att stödet för övergång till arbetslivet ska fungera så effektivt som möjligt bör flera typer av åtgärder som kan vara aktuella kunna användas för att stödja den avgångne ledamoten i att hitta ett arbete. Stödet ska även innefatta vissa möjligheter till utbildningsinsatser av den omfattning som är ett vanligt inslag i trygghetsstiftelsernas program för aktiva åtgärder. Rena utbildningsinsatser i syfte att ge ny formell kompetens förutsätts inte ingå i det omställningsstöd som beskrivs här. Det är inte lämpligt att genom lagstiftning låsa fast innehållet i stödet. Det bör i stället utformas av Riksdagsförvaltningen i samråd med de organ som ska tillhandahålla stödet i praktiken.

I riksdagsstyrelsens framställning angavs på liknande sätt att rena utbildningsinsatser i syfte att ge ny formell kompetens inte förutsätts ingå i stödet (2012/13RS7 s. 40, se dock även s. 74 i författningskommentaren där det anges att stödet bör kunna lämnas i form av utbildning eller s.k. karriärcoachning).

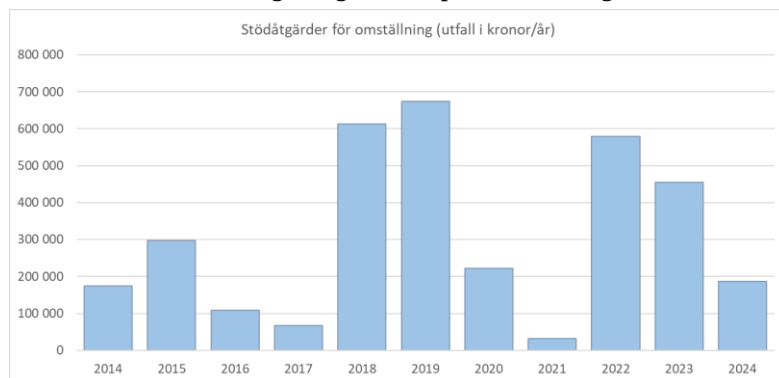
I samband med införandet av Riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter, dvs. RFS 2022:1, reglerades vilka stödåtgärder för övergång till förvärvsarbete som kan lämnas. Det angavs att regleringen innebar en kodifiering utifrån vad som angetts i tidigare lagförarbeten när rätten till stödåtgärder infördes och att någon ändring i sak inte var avsedd. I 12 kap. 1 § första stycket anges således numera att stödåtgärder lämnas i form av dels karriärrådgivning, coachning och liknande åtgärder, dels kompetensutveckling. I andra stycket anges att den högsta kostnad som stödåtgärderna sammanlagt får uppgå till är 50 000 kronor per tidigare ledamot. Det är vidare uttryckligen reglerat att kostnader för resor och uppehålle i samband med att en ledamot deltar i stödåtgärder inte ersätts. (Motiv-PM till riksdagsstyrelsens föreskrift [RFS 2022:1] och allmänna råd till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter, dnr 2493-2018/19).

Att ta del av stödåtgärderna är en förmån som är skattebefriad (se 11 kap. 17 b § inkomstskattelagen [1999:1229]). Det förtjänar även att påpekas att det finns en sekretessbestämmelse som tar sikte på uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som förekommer i ärenden om stöd för övergång till förvärvsarbete för den som har varit riksdagsledamot (28 kap. 8 § första stycket 5 offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Sekretessen gäller med ett rakt skaderekvisit.

3.3.4 Kostnaderna för stödåtgärderna

Avgående ledamöter får utnyttja stödåtgärder för maximalt 50 000 kronor per person. I diagrammet nedan visas kostnadsutvecklingen för stödåtgärderna mellan åren 2014 och 2024.

Kostnader för karriärrådgivning och kompetensutveckling 2014–2024

Källa: Informationen om utfallsnivåerna är hämtad från Riksdagsförvaltningens ekonomisystem Unit4 ERP med avseende på anslaget Stödåtgärder för omställning (kostnadsställe 4523, uppdrag 21771 och aktivitet 2096).

Att döma av kostnadsutvecklingen gick det inledningsvis ganska trögt att få de avgående ledamöterna att nyttja de stödåtgärder de gavs rätt till 2014. I samband med valet 2018 ökade kostnaderna för rådgivning och kompetenshövande åtgärder kraftigt. Även om kostnaderna sjönk något i samband med det senaste valet 2022 låg de då betydligt högre än inledningsvis.

Värt att notera är att merparten av kostnaderna för stödåtgärderna uppstår under valåren och året därpå. Detta indikerar att merparten av de ledamöter som nyttjar stödåtgärderna gör det i nära anslutning till att de lämnar sitt uppdrag i riksdagen. Detta bör tolkas positivt om intentionen är att hjälpa ledamöterna att så snabbt som möjligt ställa om till det vanliga yrkeslivet igen.

Generellt kan sägas att de faktiska kostnaderna för stödåtgärderna – särskilt inledningsvis – inte har kommit i närheten av de medel som budgeterats för de samma. Som framgår av kommande avsnitt är det endast drygt hälften av de avgående ledamöterna som nyttjar det stöd som erbjuds – i alla fall var det så bland dem som avgick i samband med valet 2022.

3.4 Avgångsvillkor för förtroendevalda i kommuner och regioner

Villkoren för förtroendevalda i kommuner eller regioner beslutas av respektive församling. Sveriges kommuner och regioner (SKR) som är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner har dock sedan 2014 tagit fram ett regelverk med förslag till bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF). För att bestämmelserna ska komma att gälla krävs dock att de antas av respektive kommun eller region. I samband med det kan kommunen eller regionen göra egna justeringar i de

regler som antas. Förtroendevalda i kommuner och regioner kan därför omfattas av olika utformningar av regelverket.⁵

Omställningsbestämmelserna i SKR:s senaste regelverk består av flera delar; de rör dels hjälp med aktiva omställningsinsatser, dels ekonomiskt omställningsstöd och förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Omställningsstödet syftar till att under en begränsad tid underlätta övergången till arbetslivet när en förtroendevald lämnat sitt eller sina uppdrag. Det anges vidare att omställningsstödet förutsätter att den förtroendevalde själv aktivt verkar för att få ett nytt arbete.

En förtroendevald kan få aktiva omställningsinsatser om han eller hon har innehaft ett eller flera uppdrag och lämnat sitt eller sina uppdrag efter minst fyra års sammanhängande uppdragstid. Det krävs dock att den förtroendevalda inte har uppnått motsvarande den s.k. LAS-åldern när han eller hon lämnar sitt eller sina uppdrag. Respektive kommun, region och kommunalförbund ska utifrån den förtroendevaldes individuella förutsättningar ta ställning till lämpliga aktiva omställningsinsatser samt vilken kostnadsram som ska gälla. De åtgärder som erbjuds kan exempelvis, som på arbetsmarknaden i övrigt, bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning (§ 3).

En förtroendevald har rätt till ekonomiskt omställningsstöd om han eller hon har lämnat sitt uppdrag efter minst ett års sammanhängande uppdragstid. För varje år i uppdraget utges ett ekonomiskt omställningsstöd om tre månader. Ekonomiskt omställningsstöd utges i högst tre år och underlaget beräknas på den förtroendevaldes genomsnittliga månadsarvode gånger tolv under det senaste året. Det ekonomiska omställningsstödet utges med 85 procent av underlaget under de två första åren och med 60 procent under år tre. Ekonomiskt omställningsstöd utges som längst till och med kalendermånaden innan den förtroendevalde uppnått riktåldern för pension (§ 4). Förlängt ekonomiskt omställningsstöd kan utges för ett år i taget (§ 5).

Ekonomiskt omställningsstöd och förlängt ekonomiskt omställningsstöd ska samordnas/minskas med förvärvsinkomster eller andra inkomster som ersätter förvärvsinkomster. Om en förtroendevald utför arbete utan ersättning eller mot låg ersättning, eller får annan ersättning än förvärvsinkomst, kan Pensionsmyndigheten besluta att minska omställningsstödet med ett uppskattat inkomstbelopp motsvarande den inkomst som kan anses vara skälig. Det första årets utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd samordnas inte med förvärvsinkomster. De två följande åren undantas årligen ett prisbasbelopp från samordning (§ 6).

⁵ OPF-KL tillämpas för förtroendevalda som nytilträtt ett (eller flera) uppdrag efter valet 2014 eller senare. Bestämmelserna gäller i vissa delar även för förtroendevalda som i tidigare uppdrag inte har omfattats av PBF, PRF-KL eller andra pensionsbestämmelser för förtroendevalda. OPF-KL uppdaterades genom OPF-KL 18. OPF-KL18 gäller för förtroendevalda som tidigare omfattats av OPF-KL14 eller som tillträder vid valet 2018 och inte tidigare omfattats av PBF eller PRF-KL i kommunen, regionen eller kommunalförbundet. OPF-KR25 gäller för förtroendevalda som tidigare omfattats av OPF-KL14 och/eller OPF-KL18 eller som tillträdde vid valet 2018 eller senare och inte tidigare har omfattats av PBF eller PRF-KL i kommunen, regionen eller kommunalförbundet.

SKR har inlett en översyn av omställningsbestämmelserna (SKR2024/01212).

3.5 Avgångsvillkor för statsråd och statssekreterare

3.5.1 Avgångsersättning för statsråd och avgångsvederlag för statssekreterare

Som angetts ovan har ledamotsuppdragets särart lett till att det tidigare har befunnits motivera att riksdagsledamöternas ekonomiska villkor på vissa punkter skiljer sig från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. Det finns dock även andra grupper, förutom förtroendevalda i kommuner och regioner, som kan vara relevanta att studera i detta sammanhang och det är bland annat statsråd och statssekreterare. Statsrådets ekonomiska villkor är sådana som tidigare tagits upp som jämförelse (se t.ex. 2020/21:URF2 s. 111).

Det är Statsrådsarvodesnämnden, en myndighet under riksdagen, som fastställer ett statsråds avgångsersättning (1 § andra stycket lagen [1991:359] om arvoden till statsråden m.m.). Huvudregeln är att ett statsråd som avgår och ansöker om avgångsersättning får ersättning under ett år. Ersättningen motsvarar det belopp som ministern fick i arvode i samband med avgången. Det kan förekomma att ersättning ges under en längre eller kortare tid än ett år.⁶ Under 2024 ansökte ett statsråd om avgångsersättning. Under 2023 ansökte inte något statsråd om avgångsersättning. Under 2022 beslutade Statsrådsarvodesnämnden att bevilja avgångsersättning till 23 statsråd som ansökt om sådan ersättning.⁷

Andra inkomster kan påverka vad som faktiskt betalas ut i ersättning. I de riktlinjer som Statsrådsarvodesnämnden antog vid ett sammanträde 2020 anges att ersättningen ska minskas med vad den ersättningsberättade

- uppbär som ersättning med anledning av sådan anställning, uppdrag eller annan jämförlig verksamhet som anges i 12 § förordningen (2016:411) om tjänstepension, inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer,⁸
- uppbär eller har rätt att uppbära i pension eller liknande (se protokoll fört vid sammanträde den 8 december 2020 i Stockholm, 1 § tredje stycket).

⁶ Enligt Statsrådsarvodesnämndens Information om avgångsersättning kan det t.ex. ske om statsrådet har varit statsråd en kortare tid än tolv månader.

⁷ Verksamhetsredogörelse för Statsrådsarvodesnämnden 2024, 2024/25:SN1, s. 3. Verksamhetsredogörelse för Statsrådsarvodesnämnden 2023, 2023/24:SN1 s. 3. Verksamhetsredogörelse för Statsrådsarvodesnämnden 2022, 2022/23:SN1 s. 3.

⁸ Den fullständiga bestämmelsen i 12 § lyder:

Inkomstgarantin minskas med 65 procent av

1. inkomster som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,
2. inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
3. delpension enligt kollektivavtal,
4. pensions- eller avgångsförmåner som grundas på anställning som inte samordnas med tjänstepensionsrätt enligt statliga pensionsbestämmelser, och
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än de som avses i 1-4.

Det finns ingen motsvarande begränsning om att endast 65 procent av de uppräknade inkomsterna ska avräknas i Statsrådsarvodesnämndens riktlinjer för statsrådets avgångsersättning.

Statsrådsarvodesnämnden har funnit att inkomst av aktiv näringsverksamhet utgör pensionsgrundande inkomst och kan därför föranleda att avgångsersättningen minskas (Minskning av avgångsersättningen när ett f.d. statsråd får inkomst genom en enskild firma, beslut av Statsrådsarvodesnämnden 2019-04-16). Arvode för uppdrag som EU-parlamentariker ska vidare avräknas från avgångsersättningen. Detsamma gäller andra ersättningar som inte används för att täcka kostnader (Avgångsersättning när ett f.d. statsråd får inkomst från uppdrag som EU-parlamentariker, beslut av Statsrådsarvodesnämnden 2019-06-28).

Samtidigt som nämnden antog de ovannämnda riktlinjerna för avräkning beslutade nämnden att ersättningen inte ska minskas för arvoden av tillfällig natur, såsom arvoden för tidningsartiklar eller föredrag, om dessa inkomster sammantaget under den tid som ersättningen betalas understiger 22 000 kronor (se protokoll fört vid sammanträde den 8 december 2020 i Stockholm, 1 § sista stycket).

Statsrådsarvodesnämnden har även tagit fram skriftlig information som ska skickas ut till statsråd vid beslut om avgångsersättning. Av den informationen framgår bland annat att det avgående statsrådet måste ansöka om avgångsersättning för att en sådan ska utbetalas, att ansökan ska ställas till nämnden och att inkomster som kan påverka avgångsersättningen omedelbart ska anmälas till Regeringskansliets förvaltningsavdelning om de överstiger 22 000 kronor.

Det finns ingen reglering kring uppföljning eller avstämning av utbetald ersättning men Regeringskansliet påminner om att anmäla inkomster som kan leda till avräkning. Om det uppkommer en situation där ett tidigare statsråd ska betala tillbaka ersättning sker det genom kvittning mot kommande utbetalningar, alternativt genom att en faktura utställs på bruttobeloppet.

Vad gäller statssekreterarnas avgångsvederlag behandlas dessa i en överenskommelse som träffades 1994 mellan riksdagens samtliga partier, den så kallade statssekreteraröverenskommelsen. Överenskommelsen innebär att en statssekreterare har rätt till avgångsvederlag med ett belopp som motsvarar månadslönen vid avgångstillfället i högst 24 månader. Har någon varit statssekreterare kortare tid än tolv månader utbetalas avgångsvederlaget i högst tolv månader. Avgångsvederlaget ska minskas dels med inkomst av ny anställning eller annat förvärvsarbete under vederlagsperioden, dels med vad den förutvarande statssekreteraren får eller har rätt att få i pension och liknande (<https://www.regeringen.se/regeringskansliet/statssekreterarnas-loner-och-avgangsvederlag/>, besökt 2025-07-08).

3.5.2 Övergångsrestriktioner

Till skillnad från tidigare ledamöter omfattas statsråd och statssekreterare av vissa begränsningar vid övergång till annan än statlig verksamhet. Dessa begränsningar innebär att statsråd och statssekreterare, och personer som tidigare haft ett sådant uppdrag respektive en sådan anställning, kan åläggas övergångsrestriktioner i form av karens eller ämnesrestriktion. Karens innebär att

personen under en viss tid inte får påbörja ett visst uppdrag eller en viss anställning, eller etablera en viss näringsverksamhet eller ha kontakter av annat än praktisk natur med den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren. Ämnesrestriktion innebär att personen under en viss tid inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden inom ramen för det nya uppdraget, den nya anställningen eller näringsverksamheten.

Ett tidigare statsråd eller en tidigare statssekreterare som inte har rätt till avgångsersättning respektive avgångsvederlag, har rätt till ersättning under den tid som en övergångsrestriktion gäller, om personen till följd av restriktionen inte kan tillträda det nya uppdraget eller den nya anställningen eller etablera näringsverksamhet under denna tid. Ersättningen motsvarar det belopp som statsrådet eller statssekreteraren fick i arvode eller lön vid avgången och i enlighet med vad som gäller för statsråds avgångsersättning och statssekreterares avgångsvederlag (10 § lagen [2018:676] om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet).

3.6 Avgångsvillkor för myndighetschefer

Myndighetschefer är en annan grupp som i likhet med riksdagsledamöter, statsråd och statssekreterare har särskilda villkor för avgångsförmåner. En arbetstagare som har en tidsbegränsad anställning som chef för en myndighet som lyder direkt under regeringen har rätt till avgångsförmåner i enlighet med förordningen (2016:411) om tjänstepension, inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer. En arbetstagare kan enligt förordningen ha rätt till inkomstgaranti som syftar till att skapa ekonomisk trygghet för arbetstagare som befinner sig nära pensionsåldern och som vid anställningstidens utgång står utan en ny anställning. För att ha rätt till inkomstgaranti ska arbetstagaren vid anställningstidens utgång uppnått 61 års ålder, haft en eller flera chefsanställningar oavbrutet i minst sex år, och inte erbjudits fortsatt anställning i samma befattning. Underlaget för inkomstgarantin beräknas enligt 10 § utifrån den pensionsgrundande lönen för de fem kalenderåren närmast före avgångsåret. Enligt 11 § uppgår inkomstgarantin till 65 procent av underlaget till den del detta uppgår till högst 20 inkomstbasbelopp (för 2025 motsvarar det 1 612 000 kronor). För den del av underlaget som överstiger 20 men inte 30 inkomstbasbelopp uppgår inkomstgarantin till 32,5 procent. Ersättningen ska minskas med 65 procent av vissa uppräknade inkomster (12 §).

Ersättningen kan vidare samordnas med andra inkomster. Om den som får inkomstgaranti samtidigt tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som riksdagsledamot eller kommunal förtroendeman som ska minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen av inkomstgarantin justeras, om det är motiverat med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen.⁹ Om det är skäligt får inkomstgarantin vidare minskas om förmåns-

⁹ Bestämmelsen har stora likheter med 12 kap. 17 § och 13 kap. 14 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter som behandlar avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, statlig chefsanställning eller kommunalt förtroendeuppdrag.

tagaren förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete, redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto, expansionsfond, eget pensionssparande, under-skott av annan verksamhetsgren, eller redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster (14 §). Om inkomstgarantin minskas på grund av avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto eller expansionsfond, och beloppet därefter helt eller delvis återförts till beskattning, får inkomstgarantin omprövas för det år då återförandet skedde (15 §).¹⁰

Om en myndighetschefs anställningstid löper ut och chefsanställningen inte blir förnyad av någon annan anledning än att arbetstagaren begär det, har han eller hon rätt till avgångsvederlag under förutsättning att han eller hon inte får inkomstgaranti eller pension. Avgångsvederlag betalas ut i högst 24 månader. Den ska minskas med samma inkomster som vad gäller inkomstgarantin. Till skillnad från vad som gäller för inkomstgaranti uppgår dock avgångsvederlaget hela den pensionsgrundande lönen den sista anställningsmånaden och det ska minskas med annan inkomst krona för krona, dvs. varje intjänad krona minskar vederlaget med lika mycket som tjänats in (se 21–25 §§).

3.7 Omställningsstöd på övriga arbetsmarknaden

I 4 kap. 10 § regeringsformen stadgas att riksdagsledamöter och ersättare får fullgöra uppdrag som ledamot utan att hindras av tjänsteuppgift eller annan sådan skyldighet. Om en ledamot har varit tjänstledig för uppdrag som riksdagsledamot och av någon anledning inte får återgå till sin anställning när tjänstledigheten upphör, kan personen omfattas av omställningsorganisationernas verksamhet beroende på anställningssektor. Trygghetsstiftelsen stöttar den som är eller har varit anställd inom statlig sektor. Omställningsfonden stöttar anställda inom kommuner, regioner eller kommunala företag som är anslutna till Sobona, de kommunala företagens arbetsgivarorganisation. Här ingår även tidigare folkvalda inom kommuner och regioner, som kan ta del av Omställningsfondens hjälp.¹¹ Trygghetsrådet och Trygghetsfonden stöttar tjänstemän respektive arbetare i privata företag. Trygghetsrådet bistår anställda med huvudsakligt verksamhetsområde inom ideell sektor och

¹⁰ Bestämmelserna motsvarar 12 kap. 16 och 37 §§ respektive 13 kap. 16 § och 33 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

¹¹ I kap. 2 § 2 i Förslag till bestämmelser om omställningsstöd, pension och familjeskydd för förtroendevalda (OPFKR25) anges att omställningsstöd syftar till att under en begränsad tid underlätta övergången till arbetslivet när en förtroendevald lämnat sitt (sina) uppdrag. Omställningsstöd kan bestå av aktiva omställningsinsatser, ekonomiskt omställningsstöd och förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Omställningsstöd förutsätter att den förtroendevalde själv aktivt verkar för att få ett nytt arbete. Enligt § 3 har förtroendevald möjlighet till aktiva omställningsinsatser om personen innehaft ett eller flera uppdrag och lämnat sitt (sina) uppdrag efter minst fyra års sammanhängande uppdragstid och inte uppnått motsvarande i 32 a § LAS angiven ålder när han eller hon lämnar sitt (sina) uppdrag. Respektive kommun, region och kommunalförbund har att utifrån den förtroendevaldes individuella förutsättningar ta ställning till lämpliga aktiva omställningsinsatser samt vilken kostnadsram som ska gälla. De åtgärder som erbjuds kan exempelvis, som på arbetsmarknaden i övrigt, bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

kulturområdet. Den offentliga omställningsorganisationen vid Kammarkollegiet ger omställnings- och kompetensstöd till anställda som inte omfattas av kollektivavtal.

Det är dock inte alla tidigare ledamöter som kan få hjälp och stöd av någon omställningsorganisation. Riksdagsstyrelsen framhöll i samband med att förslaget som ledde fram till att stödåtgärderna permanentades att ledamöter bör ges stöd för att så snabbt som möjligt kunna övergå till förvärvsarbete. Stödet bör, i likhet med det stöd som erbjuds på den övriga arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning (framställning 2012/13:RS7 s. 38). Det är därför av intresse att se om de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som erbjuds tidigare ledamöter fortfarande är jämförbara med det som finns att tillgå genom omställningsorganisationerna.

Sedan den 1 oktober 2022 finns även ett nytt offentligt omställningsstudiestöd. Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som uppfyller ett etablerings- och ett aktualitetsvillkor som avser förvärvsarbete i Sverige.

3.8 Några observationer

Det finns i dag två parallella system för avgångsförmåner för riksdagsledamöter; dels systemet med inkomstgaranti, dels systemet med ekonomiskt omställningsstöd. Det ekonomiska omställningsstödet infördes utifrån att det skulle vara mer återhållsamt än inkomstgarantin och utgöra ett tidsbegränsat ekonomiskt stöd under enskilda ledamöters övergång till yrkeslivet (2012/13:RS7 s. 35). Stödet för återgång till förvärvsarbete är det samma oavsett om den tidigare ledamoten har rätt till inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd.

Vid en jämförelse med andra regelverk kan konstateras att det finns såväl likheter som olikheter och att det är svårt att göra en rättvisande jämförelse. Det går dock att göra vissa observationer som är relevanta för utredningens uppdrag främst i fråga om avräkningsbestämmelserna och stödet för återgång till arbetslivet.

Vad gäller de omställningsbestämmelser som SKR tillhandahåller för förtroendevalda i kommuner och regioner kan förtroendevalda få hjälp med både ett ekonomiskt stöd och stödåtgärder för att komma tillbaka till arbetslivet. I förhållande till vad som gäller för riksdagsledamöter kan det särskilt noteras att det första årets utbetalning inte samordnas med förvärvsinkomster enligt SKR:s regelverk. Det innebär alltså att andra inkomster inte minskar det stöd som betalas ut.

Även vad gäller reglerna om inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer kan utredningen konstatera att dessa avräkningsregler är mer förmånliga än vad som gäller för riksdagsledamöterna, i vart fall i fråga om avräkningsreglerna som gäller för det ekonomiska omställningsstödet. Inkomstgarantin för myndighetschefer uppgår till 65 procent av ett visst underlag och samordning med andra inkomster sker endast med samma proportion. För det avgångsvederlag som kan lämnas enligt förordningen gäller

samma proportionerliga avräkning eftersom avgångsvederlaget lämnas med 100 procent och avräknas med samma proportion.

Vad gäller statsrådets avgångsersättning motsvarar ersättningen det belopp som statsrådet fick i arvode i samband med avgången och avräkning sker med samma inkomster som för myndighetschefer, dvs. de inkomster som anges i 12 § förordningen om tjänstepension, inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer men som det verkar fullt ut.

Det har dock inte framkommit att det finns något särskilt stöd för att återgå till förvärvsarbete för de två sistnämnda grupperna.

4 Avräkning av avgångsförmånerna

Enligt utredningsdirektiven ska utredningen göra en genomlysning och revidering av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, vad gäller både omställningsstödet och inkomstgarantin. Syftet med revideringen är att förslagen ska minska eventuella negativa marginaleffekter i avräkningsförfarandet.

4.1 Jämkning respektive avräkning

4.1.1 Jämkning

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om den ersättning som en tidigare ledamot har rätt till, antingen i form av inkomstgaranti eller omställningsstöd. Därefter kan dock ersättningen bli föremål för jämkning och/eller avräkning.

Ersättning som ges i form av inkomstgaranti kan enligt 12 kap. 20 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter¹² jämkas helt eller delvis, om det är skäligt och om garantitagaren

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,
2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för avsättning till vissa uppräknade fonder, eget pensionssparande eller underskott av annan verksamhetsgren, eller
3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster.

Jämkning kan vidare ske i vissa fall om garantitagaren har skilts från uppdraget som riksdagsledamot eller har dömts för brott av allvarlig art (12 kap. 20 § första stycket 4).

Härutöver kan inkomstgarantin som gäller i mer än ett år jämkas om garantitagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av jämningsfrågan ska det särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen har tagit del av de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som Riksdagsförvaltningen erbjuder (12 kap. 20 § andra stycket).

Ekonomiskt omställningsstöd kan också bli föremål för jämkning (13 kap. 16 §). Förutsättningarna är identiska med vad som gäller vid inkomstgaranti.

För både inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet gäller att ett beslut om jämkning gäller omedelbart, om inte något annat beslutas (12 kap. 21 § respektive 13 kap. 17 §).

¹² Att ersättningen kan jämkas var redan reglerat i 1994 års ersättningslag. Bestämmelsen om jämkning överfördes från 1994 års lag endast med redaktionella ändringar; se framställning 2014/15:RS1 s.149.

Om jämkning har skett får garantitagaren eller stödmottagaren ansöka på nytt när nya förhållanden har inträtt¹³. Om ett jämningsbeslut har fattats på grund av att den enskilde har gjort avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto eller expansionsfond, och beloppet därefter helt eller delvis har återförts till beskattning, ska frågan om stöd för det år då återförandet skedde prövas om det yrkas (12 kap. 37 § avseende inkomstgarantin och 13 kap. 33 § avseende ekonomiskt omställningsstöd).

Det är Riksdagens arvodesnämnd som beslutar om jämkning. Nämndens beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (15 kap. 2 §).¹⁴

4.1.2 Avräkning

Från såväl inkomstgarantin som det ekonomiska omställningsstödet ska det ske avräkning av annan ersättning eller inkomst.

Inkomstgarantin ska *för det första* minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning under den tid som inkomstgarantin utbetalas (12 kap. 14 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). Inkomstgarantin ska *för det andra* minskas med det belopp som motsvarar vad ledamoten får i arvode enligt artikel 10 i Europaparlamentets ledamotsstadga respektive tar mot i övergångsersättning enligt ledamotsstadgan (12 kap. 15 § ovannämnd lag). Dessa inkomster påverkar avgångsförmånen fullt ut.

Motsvarande avräkningsbestämmelser finns för ekonomiskt omställningsstöd (13 kap. 12 §).

För det tredje ska inkomstgarantin minskas med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken
2. inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige
3. delpension enligt kollektivavtal
4. pension och livränta i andra fall än som avses i 14 §
5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4 (12 kap. 16 § första stycket respektive 13 kap. 13 § första stycket).

Minskningen avseende dessa inkomster ska dock inte ske från första kronan och inte heller fullt ut. Minskningen ska endast ske för inkomster som per år överstiger ett prisbasbelopp och endast med en andel av de sammanlagda inkomsterna enligt uppräkningslistan ovan. Denna andel ska motsvara den procentandel som anges för varje särskilt fall i bestämmelsen om inkomstgarantins storlek. De här angivna inkomsterna påverkar således inkomstgarantin i samma utsträckning som garantin betalas ut i förhållande till garantiunderlaget.

¹³ Det krävs dock bara en ny ansökan om arvodesnämnden beslutar att hela förmånen ska jämkas ned, vilket i praktiken är mycket ovanligt.

¹⁴ Se t.ex. Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 27 februari 2024 i mål nr 21377-23, dom den 6 april 2018 i mål nr 21619-17 och dom den 29 april 2013 i mål nr 23329-12.

För ekonomiskt omställningsstöd gäller endast att ersättningen ska minskas med den sammanlagda inkomsten enligt de angivna inkomsterna som per år överstiger ett prisbasbelopp (13 kap. 13 § andra stycket).

Det finns *för det fjärde* en reglering av situationen då den som har inkomstgaranti samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, en statlig chefsanställning eller ett kommunalt förtroendeuppdrag. I fall då avgångsförmåner ska minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen (12 kap. 17 §). En motsvarande reglering finns för ekonomiskt omställningsstöd (13 kap. 14 §).

Det ska vidare ske en fördelning ifall en tidigare ledamot inte har rätt till inkomstgaranti under ett helt kalenderår. I sådana fall ska endast inkomster som hänför sig till den tid då han eller hon har rätt till inkomstgaranti räknas med vid minskningen och minskningen ska fördelas på det antal kalenderdagar som garantin betalas. (12 kap. 18 § ovannämnd lag). Detsamma gäller för det ekonomiska omställningsstödet (13 kap. 15 §).

Det är Statens tjänstepensionsverk (SPV) som beslutar om avräkning. SPV:s beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

4.2 Hur avräkning praktiskt går till

4.2.1 SPV:s hantering av avräkning

SPV ansvarar för utbetalning av inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd till tidigare riksdagsledamöter. Förfarandet hos SPV är till stora delar manuellt och hanteras enligt följande.

När Riksdagens arvodesnämnd har fattat ett beslut om inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd, som i detta sammanhang även kallas för grundbeslut, skickas beslutet till SPV. Beslutet skickas även till den berörda personen tillsammans med en ansökningsblankett som den berörda personen måste fylla i för att ansöka om utbetalning av den avgångsförmån som beslutet gäller. Personen ombeds även göra en uppskattning av vad denne tror att den kommer att tjäna under den period som beslutet gäller för. När ansökan och inkomstuppgifter har inkommit beräknar SPV ett preliminärt utbetalningsbelopp för kalenderåret eller för den del av kalenderåret som grundbeslutet gäller. Det preliminära beslutet för året skickas till den berörda personen. Om den berörda personen inte ansöker om att förmånen ska betalas ut, kommer det inte ske någon utbetalning.

När som helst under kalenderåret kan personen skicka in ändrade inkomstuppgifter. Om en sådan inkomständring görs sker en ny preliminär beräkning. Om för mycket ersättning i form av inkomstgaranti eller omställningsstöd har betalats ut regleras det mot kommande utbetalningar under kalenderåret, jämnt fördelat. Om för lite pengar har utbetalats betalar SPV ut hela det tillkommande beloppet vid första möjliga utbetalningstillfälle.

När kalenderåret är slut eller om ett grundbeslut om avgångsförmån upphör ska en avstämning för året ske. SPV skickar då ett brev till personen tillsammans med en blankett för kompletterande inkomstuppgifter för perioden. Vid årsavstämning skickas brevet ut i mitten av januari, året efter utbetalningsåret. Blanketten ska vara SPV till handa senast den 15 februari. Vid slutavstämning skickas brevet med blanketten när grundbeslutet upphör och blanketten ska då vara SPV till handa senast en månad efter att ersättningen upphört. Om uppgifterna inte inkommer inom fristen skickar SPV ut en påminnelse.

När de slutliga uppgifterna väl har inkommit, stämmer SPV av ersättningen för perioden. Avstämningen kan resultera i ett beslut om utbetalning, ett beslut om återkrav eller ett beslut om att rätt ersättning har utbetalats för perioden som avstämningen avser, under kalenderåret. Vid ett beslut om utbetalning betalar SPV ut pengarna vid första möjliga utbetalningstillfälle. Ett återkrav kan genomföras endera via avräkningar mot kommande utbetalningar eller via en faktura. Om återkrav sker via faktura är det på bruttobeloppet, dvs. inklusive avdragen preliminärskatt. Beslutet skickas till den berörda personen och kan överklagas inom tre veckor.

SPV brukar i de flesta fall avräkna återkravet mot kommande utbetalningar. Om en person hellre önskar återbetala via faktura är det dock ett alternativ. SPV ändrar då beslutet och skickar ut det tillsammans med fakturan. Efter slutavstämning görs eventuella återkrav alltid via faktura. Om en person har fått utbetalning av pensionsgrundande inkomstgaranti under det år som avstämningen avser och sedan övergått till att få inkomstgaranti som inte är pensionsgrundande kan ett eventuellt återkrav inte avräknas mot kommande utbetalningar. Då görs återkravet också via faktura.

När en person har fått ett grundbeslut som varar i flera år skickar SPV i mitten av november ett brev till den berörda personen med en blankett för redovisning av inkomstuppgifter inför beräkandet av preliminära utbetalningar för det kommande kalenderåret. Blanketten med uppgifter om inkomster, förutom den beslutade avgångsersättningen, som personen uppskattar att den kommer att få ska lämnas till SPV senast den 15 december året före utbetalningsåret. Datumet gäller om personen vill vara säker på att få sin preliminära utbetalning i januari. Om inkomstuppgifter inte skickas in påminner SPV om att det ska göras. SPV beräknar därefter preliminärt utbetalningsbelopp för det kommande kalenderåret och ett beslut för året skickas till den berörda personen.

Ersättningens storlek kan också minskas på grund av jämkning (se avsnitt 4.1.1). Det är Riksdagens arvodesnämnd som kan besluta om jämkning av avgångsförmåner. Jämkning kan bland annat göras om ledamoten inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid ett sådant beslut har SPV i uppdrag att återkräva det jämkade beloppet. SPV skickar då ett beslut om återkrav med hänvisning till beslutet från Riksdagens arvodesnämnd. Återkrav görs enligt samma rutin som efter en årsavstämning, det vill säga att SPV i första hand avräknar kravet mot kommande utbetalningar.

4.2.2 Två räkneexempel

Nedan följer två räkneexempel på hur minskning genom avräkning går till. Exempelen är framtagna i samarbete med SPV.

Minskning av inkomstgaranti

När inkomstgaranti minskas med övriga inkomster utgår SPV från belopp per månad i grundbeslutet som varje år indexeras med prisbasbeloppet samt de inkomstuppgifter som inkomstgarantitagaren lämnat för kalenderåret.

Beräkning:

- Inkomstuppgift/månad – prisbasbelopp/månad = underlag för minskning
- Underlag för minskning × procentsats enligt grundbeslut = minskning
- Indexerat garantibelopp – minskning = belopp som utbetalas per månad.

Exempel på beräkning av preliminär inkomstgaranti

Beslut från Riksdagens arvodesnämnd

Beslutsperiod 2024-01-01–2028-12-31

Garantibelopp år 1: 60 400 kronor per månad, 80 procent av ledamotsarvodet.

Garantibelopp från år 2: 49 830 kronor per månad, 66 procent av ledamotsarvodet (kommer att indexeras med prisbasbeloppet före utbetalning året efter).

År 1

Inkomstuppgift från garantitagaren: 144 000 kronor

Prisbasbelopp 2024: 57 300 kronor.

- Inkomst/månad: 12 000 kronor – prisbasbelopp/månad 4 775 kronor = underlag för minskning/månad 7 225 kronor
- Underlag för minskning: 7 225 kronor × 80 procent = minskning 5 780 kronor
- Garantibelopp år 1: 60 400 kronor – minskning 5 780 kronor = utbetalningsbelopp 54 620 kronor/månad.

Från år 2

Inkomstuppgift från garantitagaren: 144 000 kronor.

Prisbasbelopp 2025: 58 800 kronor.

- Inkomst/månad: 12 000 kronor – prisbasbelopp/månad 4 900 kronor = underlag för minskning/månad 7 100 kronor
- Underlag för minskning: 7 100 kronor × 66 procent = minskning 4 686 kronor
- Indexerat garantibelopp år 2: 51 136 kronor – minskning 4 686 kronor = utbetalningsbelopp 46 450 kronor/månad.

I början av april under år 2 kommer en ändrad inkomstuppgift in.

Ny uppskattad årsinkomst: 612 000 kronor (51 000 kronor/månad).

En ny beräkning görs för hela året.

- 51 000 kronor – 4 900 kronor = 46 100 kronor
- 46 100 kronor × 66 procent = 30 426 kronor
- 51 136 kronor – 30 426 kronor = beslutsbelopp/månad för hela året: 20 710 kronor.

Om garantitagaren hade uppgivit inkomsten 612 000 kronor inför preliminärberäkningen för 2025 skulle 20 710 kronor ha utbetalats per månad under året.

Avräkning mot kommande utbetalningar under kalenderåret: Under perioden januari–mars betalades (46 450 – 20 710 =) 25 740 kronor för mycket ut varje månad, det vill säga 77 220 kronor för de tre första månaderna. Den summa som betalades ut för mycket från och med januari till och med mars justeras under kvarvarande nio månader för kalenderåret med 8 580 kronor per månad.¹⁵

För perioden från och med den 1 april 2025 till och med den 31 december 2025 ska då 20 710 kronor – 8 580 kronor betalas ut per månad, vilket blir 12 130 kronor per månad

Minskning av ekonomiskt omställningsstöd

När ekonomiskt omställningsstöd minskas med övriga inkomster utgår SPV från beloppet per månad i grundbeslutet samt inkomstuppgifter som stödtagaren lämnat för kalenderåret.

Beräkning:

- Inkomstuppgift/månad – prisbasbelopp/månad = minskning
- Belopp i grundbeslut – minskning = belopp som utbetalas per månad.

Exempel på beräkning av preliminärt ekonomiskt omställningsstöd

Beslut från Riksdagens arvodesnämnd

Beslutsperiod 2024-01-01–2025-12-31

Beslutsbelopp enligt grundbeslut: 64 175 kronor per månad, 85 procent av ledamotsarvodet.

År 1

Lämnad inkomstuppgift: 144 000 kronor

Prisbasbelopp 2024: 57 300 kronor

- Inkomst/månad: 12 000 kronor – prisbasbelopp/månad: 4 775 kronor = minskning/månad: 7 225 kronor
- Beslutsbelopp: 64 175 kronor – 7 225 kronor = utbetalningsbelopp 56 950 kronor/månad

År 2

Lämnad inkomstuppgift: 144 000 kronor

Prisbasbelopp 2025: 58 800 kronor

¹⁵ Enligt uppgift från SPV påförs inte ränta under innevarande år eftersom beslutet då är preliminärt.

- Inkomst/månad: 12 000 kronor – prisbasbelopp/månad 4 900 kronor = minskning/månad 7 100 kronor
- Beslutsbelopp: 64 175 kronor – minskning/månad: 7 100 kronor = utbetalningsbelopp/månad 57 075 kronor

I början av april under år 2 kommer en ändrad inkomstuppgift in.

Ny uppskattad årsinkomst: 240 000 kronor (20 000 kronor/månad).

En ny beräkning görs för hela året.

- 20 000 kronor – 4 900 kronor = 15 100 kronor.
- Beslutsbelopp/månad för hela året: 64 175 kronor – 15 100 kronor = 49 075 kronor.

Avräkning mot kommande utbetalningar under kalenderåret: Under perioden januari–mars betalades (57 075 – 49 075 =) 8 000 kronor för mycket ut varje månad, dvs. 24 000 kronor för de tre första månaderna. Den summa som betalades ut för mycket från och med januari till och med mars justeras under kvarvarande nio månader för kalenderåret med ~2 667 kronor per månad.¹⁶

För perioden från och med den 1 april 2025 till och med den 31 december 2025 ska då 49 075 kronor – 2 667 kronor betalas ut per månad, vilket blir 46 408 kronor per månad.

4.3 Mer om återkrav

4.3.1 Återkrav

Om inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp ska garantitagaren eller stödmottagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Detsamma gäller om garantin eller det ekonomiska omställningsstödet har jämkats. Det är reglerat att ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, avräknas mot kommande utbetalningar av förmånen (12 kap. 35 § respektive 13 kap. 31 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). I vilken utsträckning sådana minskningar får göras framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. I de fall en återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska stödmottagaren faktureras beloppet. Återkrav ska dock inte ske om beloppet som ska återkrävas är 100 kronor eller mindre och minskning inte kan göras av kommande utbetalning (13 kap. 13 § respektive 14 kap. 12 § riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd [RFS 2022:1] till lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

Ränta ska som huvudregel utgå (12 kap. 36 och 36 a §§ respektive 13 kap. 32 och 32 a §§ lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

¹⁶ Enligt uppgift från SPV påförs inte ränta under innevarande år eftersom beslutet då är preliminärt.

Det finns även en möjlighet att efterge ett återkrav och/eller ränta helt eller delvis om det finns särskilda skäl (12 kap. 35 och 36 §§ respektive 13 kap. 31 och 32 §§ lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

Det är SPV som beslutar om återkrav och eftergift av återkrav (12 kap. 35 § tredje stycket och 13 kap. 31 § tredje stycket ersättningslagen). SPV:s beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.¹⁷

En förvaltningsmyndighets beslut som avser betalningsskyldighet är numera direkt verkställbart (3 kap. 1 § 6 utsökningsbalken). Det innebär att myndigheterna inte behöver ansöka om betalningsföreläggande eller föra talan vid allmän domstol för att kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för verkställighet.

4.3.2 Återkravsärenden genom SPV:s stickprovskontroller

SPV utför årliga stickprovskontroller av utbetalda medel. Kontrollerna görs enligt en fastställd stickprovsrutin, där 30 procent av det totala antalet utbetalningsärenden slumpmässigt väljs ut för kontroll. Därutöver har sådana ärenden valts ut för vilka:

- det vid årsavstämningen av årsuppgiften har lämnats en uppgift som kraftigt avviker från den som lämnades i den preliminära inkomstuppgiften, eller
- det kommit till SPV:s kännedom att en förmånstagare har haft en större inkomst än vad som har uppgivits.

De utvalda ärendena har sedan kontrollerats på så sätt att de uppgifter om inkomst som lämnats i respektive ärende har jämförts med Skatteverkets uppgifter om taxerad inkomst. Om det har skilt mer än 5 000 kronor mellan uppgifterna har utredningen fortsatt för att få fram orsaken till differensen.

En sådan utredning kan resultera i en justering där SPV återkräver utbetalade medel från förmånstagaren eller betalar ut medel som förmånstagaren har rätt till.

Antal återkravsärenden efter stickprovskontroller av utbetalad inkomstgaranti

Ären 2014 till 2023

År	Samtliga ärenden	Granskade ärenden	Mer än 5 tkr i differens	Återkravs-ärenden	Utbetalnings-ärenden
2014	43	14	3	1	1
2015	91	27	9	6	1
2016	65	20	7	3	2
2017	54	16	5	2	1
2018	46	14	5	2	0
2019	83	34	13	8	1

¹⁷ Se t.ex. Förvaltningsrätten i Hämösands dom den 23 augusti 2018 i mål nr 3162-16.

År	Samtliga ärenden	Granskade ärenden	Mer än 5 tkr i differens	Återkravs-ärenden	Utbetalnings-ärenden
2020	62	27	8	7	1
2021	47	20	6	4	1
2022	40	15	6	4	2
2023	77	33	8	2	2

Källa: Årligt underlag från SPV till Riksdagsförvaltningen.

Tabellen ovan visar att stickprovskontrollerna av utbetald inkomstgaranti har lett till mellan 1 och 8 återbetalningsärenden per år under den angivna perioden och att återkravsärendena vissa år har utgjort en relativt stor del av det gjorda stickprovssurvalet. År 2020 ledde t.ex. 11 procent av de ärenden som ingick i stickprovet till krav på återbetalning. När antalet återkravsärenden mäts som andel av det gjorda stickprovssurvalet finns en tendens till att det blivit något vanligare med återkravsärenden sedan 2019. Mellan 2014 och 2018 var den genomsnittliga andelen återbetalningsärenden 4,3 procent. Mellan 2019 och 2023 var motsvarande andel 8,4 procent.

SPV listar också årligen orsakerna till differensen i de granskade ärendena. Av redovisningen framgår inte hur vanliga de olika orsakerna är respektive år. När återrapporterna mellan åren 2014 och 2023 sammanställs blir det dock tydligt att vissa av orsakerna återkommer mer ofta än andra. Nedan listas de orsaker som anges i SPV:s återrapportering av stickprovskontrollerna av utbetald inkomstgaranti. Siffran inom parentes anger antalet år som orsaken förekommer i återrapporteringen.

- Inkomst som inte tagits med vid årsavstämning (10)
- Utbetalning av privat pensionsförsäkring (8)
- Avdrag för resor och dubbel bosättning i deklarationen (7)
- För högt angiven inkomst vid årsavstämning (5)
- Utbetalning av efterlevnadspension (2)
- Kontrolluppgift har tillkommit (2)
- För lågt angiven inkomst vid årsavstämning (1)

SPV har också gjort stickprovskontroller av utbetalda medel i form av ekonomiskt omställningsstöd. Inkomståret 2023 var första året som någon med ekonomiskt omställningsstöd hade utbetalning under ett helt kalenderår. För att SPV ska kunna utföra en stickprovskontroll, det vill säga jämföra med uppgifter från Skatteverket, måste utbetalning ha pågått under hela kalenderåret.¹⁸

Under 2023 uppgick antalet utbetalningsärenden, som utgjorde grund för stickprovssurvalet, till 12 som fick utbetalningar av ekonomiskt omställningsstöd. Av dessa granskades 5 vid stickprovskontrollen. Dessa ärenden resulterade inte i något återbetalningskrav.

¹⁸ Information från SPV via e-post till RDF den 19 maj 2025.

4.4 Överväganden och förslag

Utredningens förslag

Avräkningsreglerna för det ekonomiska omställningsstödet ändras så att sådan minskning av stödet som enligt 13 kap. 13 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter ska ske av där angivna inkomster och ersättningar, ska motsvara den procentandel av ledamotsarvodet som stödet lämnas med.

Det förtydligas att om anstånd beviljas i fråga om ett fakturerat återkrav får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.

Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2027 vad gäller ändringen i avräkningsreglerna för det ekonomiska omställningsstödet och den 1 oktober 2026 vad gäller upplysningen i föreskrift om att SPV kan bevilja en avbetalningsplan.

Utredningens bedömning

Avräkningsreglerna för inkomstgarantin bör inte ändras. De årliga stickprovskontrollerna av utbetalningarna bör göras generella.

4.4.1 Överväganden

Enligt direktiven ska utredningen göra en genomlysning och revidering av avräkningsreglerna för både inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet. Syftet med revideringen är att förslagen ska minska eventuella negativa marginaleffekter i avräkningsförfarandet.

Vad gäller avräkningsreglerna bör inledningsvis framhållas att de i viss mån kan ha en avhållande effekt på tidigare ledamöters vilja att ingå ett anställningsavtal eller anta ett uppdrag i vissa skeden eftersom det kan leda till ett återkrav av redan utbetalda avgångsförmåner. Avräkningsreglerna kan också vara en faktor när tidigare ledamöter överväger när de ska börja förvärvsarbete. Samtidigt kan reglerna om jämkning ha en viss motsatt effekt eftersom stödet kan komma att jämkas om garantitagaren eller stödmottagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Trots det kan det finnas skäl att öka incitamenten för att tidigare ledamöter ska återgå till förvärvsarbete.

Utredningen har gått igenom avräkningsreglerna för de avgångsförmåner som tidigare ledamöter kan ta del av och kan konstatera att det rör sig om ett relativt komplext regelverk, särskilt för inkomstgarantin. Samtidigt har regelverket varit tämligen konstant över tid, vilket tyder på att det har fungerat förhållandevis väl. Vad gäller förfarandet bör det noteras att den ansvariga myndigheten till övervägande del hanterar avräkningen manuellt.

Vad gäller skillnaderna mellan de två olika systemen för avgångsförmåner kan det först konstateras att de inkomster som avräknas mot inkomstgarantin även avräknas mot det ekonomiska omställningsstödet. (Se framställning 2012/13:RS7 s. 53 f. där det övervägdes men avfärdades att även kapital-

inkomster och förmögenhet skulle reducera det ekonomiska omställningsstödet). Den skillnad som finns rör ersättningar och inkomster som lön, inkomst från egen näringsverksamhet, inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige, vissa pensioner och vissa kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag. För dessa gäller för inkomstgarantin att de endast räknas av i samma omfattning som stödet betalas ut i förhållande till underlaget (12 kap. 16 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). Det innebär att om stödet uppgår till 66 procent av underlaget avräknas endast 66 procent av inkomsten över ett prisbasbelopp per år. För det ekonomiska omställningsstödet gäller i stället att trots att stödet endast uppgår till 85 procent av underlaget sker avräkning med 100 procent av inkomsten över ett prisbasbelopp (13 kap. 13 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

Vid en jämförelse med andra regelverk kan stora likheter konstateras men det finns även vissa skillnader i avräkningsreglerna. Enligt de riktlinjer som Statsrådsarvodesnämnden antog 2020 ska ersättningen till avgående statsråd minskas med vad den ersättningsberättade uppbär som ersättning med anledning av sådan anställning, uppdrag eller annan jämförlig verksamhet som anges i 12 § förordningen (2016:411) om tjänstepension, inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer. Samtidigt uppgår ersättningen till 100 procent av statsrådslönen.

Vad gäller myndighetschefer framgår det av 12 § den ovan nämnda förordningen vad gäller inkomstgarantin att maximalt 65 procent av de uppräknade inkomsterna ska avräknas. Den begränsningen finns inte i regelverket för tidigare statsråd eller riksdagsledamöter. För myndighetschefer gäller dock att stödet endast uppgår till maximalt 65 procent av underlaget (11 §). För avgångsvederlaget gäller i stället att 100 procent av inkomsterna avräknas mot stödet men då uppgår också stödet till 100 procent av underlaget (24 §).

Enligt SKR:s omställningsbestämmelser för förtroendevalda i kommuner och regioner ska det första årets utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd inte samordnas med förvärvsinkomster. Ett första avräkningsfritt år finns inte i regelverket för tidigare ledamöter.

Orsakerna till skillnaderna i avräkningsreglerna mellan de olika regelverken är inte alltid klara. Det är samtidigt viktigt att ha i åtanke att regelverken innehåller även andra olikheter, bl.a. i fråga om hur omfattande avgångsförmånerna är.

Vad gäller de olika alternativa möjligheterna att justera avräkningsreglerna för tidigare riksdagsledamöter i syfte att minska negativa effekter redovisar utredningen nedan sina överväganden under enskilda rubriker.

Avstämningar mot de uppgifter på individnivå som varje månad lämnas till Skatteverket

När respektive reglering infördes lämnades uppgifter om utbetalda ersättningar för arbete och skatteavdrag på individnivå endast en gång per år, i den årliga kontrolluppgiften till Skatteverket. Numera ska dock uppgifter om

utbetalda ersättningar för arbete och skatteavdrag på individnivå, dvs. per betalningsmottagare, lämnas månatligen till Skatteverket. För vissa ändamål har vissa myndigheter medgetts direktåtkomst till Skatteverkets beskattningsdatabas i syftet att förbättra deras kontrollmöjligheter och effektivisera deras arbete (se 2 kap. lagen [2001:181] om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet). SPV är dock inte en av dessa myndigheter.

Om SPV skulle få direktåtkomst till Skatteverkets individuppgifter skulle myndigheten få bättre underlag för sina beslut och utbetalningar, vilket skulle möjliggöra korrigeringar under årets gång utan anmälan från den enskilde. Det skulle även kunna effektivisera kontrollverksamheten. Dessutom skulle det underlätta för garantitagaren respektive stödmottagaren som inte skulle behöva anmäla ändrade förhållanden. Det skulle sannolikt även minska risken för återkrav och därmed minska de negativa marginaleffekter som återkraven kan ge upphov till. Löpande avstämningar mot de individuppgifter som varje månad lämnas till Skatteverket skulle således ge flera fördelar.

Till nackdelarna hör dock den systemutbyggnad och de eventuella tillhörande regeländringar som krävs ifall SPV ska få direktåtkomst till Skatteverkets beskattningsdatabas. Frågan om en sådan utbyggnad, som i så fall skulle vara svårmotiverad om den inte omfattar SPV som myndighet i stort, får anses ligga utanför vad denna utredning har att titta på.

Som framgår ovan gör också SPV i dag vissa stickprovskontroller och har då tillgång till Skatteverkets uppgifter (jfr 12 kap. 33 § och 13 kap. 29 § samma lag), vilket kan tyda på att behovet av en systemutbyggnad för enbart detta sammanhang kan ifrågasättas.

En annan betydande omständighet i sammanhanget är att de uppgifter på individnivå som lämnas till Skatteverket inte omfattar alla de inkomster som ska avräknas. Exempelvis kommer inkomster av uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige inte att framgå av Skatteverkets månatliga individuppgifter. Det kan också finnas kontanta förmåner som inte framgår av individuppgifterna som ska avräknas. Avdrag som görs i deklarationen framgår inte heller. De individuppgifter som registreras hos Skatteverket varje månad är således inte heltäckande för vad som ska avräknas från en tidigare ledamots inkomstgaranti eller omställningsstöd.

Utredningen har mot denna bakgrund stannat vid att inte vidare utreda något förslag som bygger på de månatliga uppgifter på individnivå som utbetalare numera lämnar till Skatteverket.

Justering av fribeloppet

Enligt dagens regelverk är det den sammanlagda summan av de i lagen uppräknade inkomster per år som överstiger ett prisbasbelopp som ska avräknas. Detta gäller både för inkomstgarantin och för det ekonomiska omställningsstödet (12 kap. 16 § respektive 13 kap. 13 §). Om avgångsförmånen betalas ut under delar av ett år fördelas fribeloppet i förhållande till det antal månader då inkomstgarantin eller det ekonomiska omställningsstödet betalas ut

(framställning 2012/13:RS7 s. 54). Ett prisbasbelopp är således ett slags fribelopp, eller ett golv, för när de aktuella inkomsterna ska avräknas. Som framgått ovan har SKR:s regelverk för förtroendevalda i kommuner och regioner ett liknande fribelopp under de två år som följer på ett första avräkningsfritt år.

Prisbasbeloppet är ett belopp som regeringen fastställer varje år och som används som en måttstock för att justera sociala förmåner och ersättningar så att de behåller sitt reala värde över tid genom att följa konsumentprisindex och därmed prisutvecklingen i samhället. Det medför att ersättningar och bidrag uppdateras utan att bestämmelser behöver göras om för att följa inflationen. Prisbasbeloppet för 2025 är 58 800 kronor. Det medför att det endast är inkomster av aktuellt slag som överstiger 4 900 kronor per månad som ska avräknas.

Utredningen har övervägt om detta fribelopp bör justeras uppåt.

En bestämmelse som anger att endast inkomster över ett visst belopp avräknas underlättar såväl hanteringen för den enskilde som administrationen för SPV. Det kan även vara kostnadseffektivt att sådana mindre ersättningar inte kräver någon åtgärd från myndighetens sida. En justering av fribeloppet kan antas ha en viss positiv effekt i dessa hänseenden samt är ett transparent och författningstekniskt enkelt alternativ. I tidigare förarbeten angavs vidare att ett fribelopp är ett incitament att skaffa sig andra inkomster, dvs. att den som inte får behålla något av en inkomstökning blir mindre motiverad att försörja sig genom eget arbete (framställning 2012/13:RS7 s. 55). Ett fribelopp har vidare tidigare funnits i regelverket om inkomstgaranti för myndighetschefer men avskaffades med motiveringen att det inte ansågs finnas något skäl till att en garantitagare skulle få ha vissa sidoinkomster utan att dessa avräknades mot garantin (SOU 2011:81, s. 178).

Denna utredning anser att det finns ett värde i att ha ett fribelopp men att ett ökat fribelopp inte kan förväntas ge mer än marginella effekter på viljan att ta ett förvärvsarbete, om inte beloppet justeras upp så pass mycket att det snarare blir tal om att undanta vissa inkomster från avräkning (se mer om ett sådant alternativ nedan). En sådan höjning skulle inte heller förändra att det görs en full avräkning över gränssbeloppet.

Med hänsyn till framför allt den förväntade effekten har utredningen stannat vid att inte gå vidare med ett förslag om ett justerat fribelopp. Fribeloppet bedöms främst förenkla administrationen och kan inte anses skapa incitament att ta mer än tillfälliga uppdrag.

Ingen avräkning alls under det första året med avgångsförmåner

Enligt SKR:s regelverk för förtroendevalda i kommuner och regioner samordnas inte ekonomiskt omställningsstöd med förvärvsinkomster under det första årets utbetalningar. De två följande åren undantas årligen ett prisbasbelopp från samordning.¹⁹

¹⁹ Se även avsnitt 3.4.

För riksdagsledamöter görs ingen skillnad vad gäller avräkning av ersättningar och inkomster under det första respektive senare år. Utredningen har därför övervägt om inkomstgaranti respektive ekonomiskt omställningsstöd bör utgå utan avräkning för andra ersättningar och inkomster under t.ex. det första året då avgångsförmåner lämnas.

Ett sådant system skulle ta bort den avhållande faktor för att återgå till förvärvsarbete som avräkningsreglerna kan innebära. Det ger ett tydligt incitament att ta en anställning eller uppdrag som genererar sådana inkomster som annars skulle ha avräknats mot avgångsförmånerna.

I sammanhanget förtjänar det även att påpekas att inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd inte räknas som sådana arbetsinkomster som ger rätt till jobbskatteavdrag och att de därför träffas av ett högre skattetryck (67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229), jfr 12 kap. 19 § respektive 13 kap. 11 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

Samtidigt framstår det som en relativt generös åtgärd att inte göra någon avräkning av andra ersättningar och inkomster under det första året. Syftet med inkomstgarantin respektive det ekonomiska omställningsstödet är ju att *underlätta* för den som har varit riksdagsledamot att övergå till förvärvsarbete. Frågan kan ställas om ett förslag där motsvarande förvärvsinkomster inte avräknas under ett helt år går längre än så.

Ett sådant förslag innebär också att en tidigare ledamot skulle kunna hamna i en bättre ekonomisk ställning än en tjänstgörande ledamot. En tjänstgörande ledamot får visserligen inte heller någon avräkning på sitt arvode om han eller hon har motsvarande inkomster men har heller inte tid att ta uppdrag vid sidan av riksdagsuppdraget i någon större utsträckning. En tidigare ledamot däremot har den tiden och skulle därmed med ett sådant förslag kunna få full avgångsersättning under det första året samtidigt som personen arbetar heltid med något som genererar inkomster.

Utredningen har mot denna bakgrund stannat vid att inte gå vidare med ett förslag som innebär att det inte sker någon avräkning alls av annan ersättning eller inkomster under det första året med avgångsförmåner.

Justering av i vilken mån andra inkomster och ersättningar ska beaktas vid avräkning

De typer eller slag av inkomster som ska avräknas mot inkomstgarantin respektive det ekonomiska omställningsstödet är identiska, och överensstämmer även med de som avräknas från den avgångsersättning som myndighetschefer kan få respektive vad som anges i Statsrådsarvodesnämndens riktlinjer avseende statsrådens avgångsersättning. Det finns dock en skillnad vad gäller i vilken mån de avräknas.

Den ordning som gäller inkomstgarantin till tidigare riksdagsledamöter, dvs. att inkomster och ersättningar endast räknas av i samma omfattning som garantibeloppet utgår med, gäller även för den inkomstgaranti som myndighetschefer kan få enligt förordningen (2016:411) om tjänstepension,

inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer. I de stödordningar där ersättningen utgår med hela underlaget sker oftast också avräkning med hela inkomsten, det gäller t.ex. för statsrådets avgångsersättningar och myndighetschefernas avgångsvederlag.

I samband med att systemet med ekonomiskt omställningsstöd infördes övervägdes det om samma princip även skulle gälla för det nya stödet eller om hela inkomsten, oavsett med vilken nivå förmånen betalas ut, skulle leda till avräkning. Det framhölls då att en sådan ordning redan gällde för sjukersättning och aktivitetsersättning samt arvode och övergångsersättning enligt vissa bestämmelser för Europaparlamentet. Det anfördes även att regelverket med en avräkning krona för krona skulle bli enklare och mer transparent. I framställningen angavs vidare (2012/13:RS7 s. 56):

En invändning mot det angivna alternativet kan möjligen vara att det minskar incitamenten att söka försörjning genom arbete eftersom reduceringen blir större. Den risken ska dock inte överdrivas. Av större betydelse i detta sammanhang är att det nu gällande fribeloppet föreslås vara kvar.

Trots remisskritik från Statsrådsarvodesnämnden om att det fanns en beaktansvärd risk för att en ordning där inkomster som omfattades av samordningen med omställningsstödet skulle reducera stödet krona för krona skulle minska incitamenten att söka egen försörjning, instämde riksdagsstyrelsen med utredningen och bestämmelsen reglerades i enlighet med det.

Frågan är om inte den ordning som gäller för det ekonomiska omställningsstödet har kommit att bli alltför restriktiv och om det har påverkat incitamentet att återgå till förvärvsarbete i större utsträckning än vad som är önskvärt.

Utredningen anser att det finns anledning att titta vidare på ett förslag om att jämställa i vilken mån avräkning ska ske i det ekonomiska omställningsstödet med nivån på stödet, på motsvarande sätt som gäller för inkomstgarantin, i syfte att öka incitamentet för att stödmottagaren ska återgå till förvärvsarbete. I förhållande till vad som diskuterats om justering av fribeloppet medför kommer en sådan generell begränsning av avräkningsnivån att påverka incitamenten för återgång till arbete även vid högre inkomster samtidigt som huvudregeln även i fortsättningen är att avräkning ska ske. Ett sådant förslag balanserar mellan återhållsamhet i fråga om det stöd som betalas ut och incitament för återgång till förvärvsarbete.

För inkomstgarantin görs utifrån dessa överväganden ingen förändring. Det är visserligen inkomstgarantin som kostar mer²⁰ och ökade incitament för återgång till arbetet i det systemet skulle således få mer positiva budgeteffekter. Å andra sidan är inkomstgarantin redan ersatt av det ekonomiska omställningsstödet och de nya ledamöter som framöver kommer att ställa sig, eller överväger att ställa sig, till förfogande för ett riksdagsuppdrag kommer att omfattas av det ekonomiska omställningsstödet. Genom att avräkningsreglerna mellan inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet likställs på detta sätt

²⁰ Se avsnitt 3.3.2.

kommer systemen bli mer likvärdiga avseende avräkning och även att bli mer likvärdiga med andra system.

Avbetalning vid återkrav

Återkrav kan genomföras endera via avräkning mot kommande utbetalningar eller via faktura (12 kap. 35 § respektive 13 kap. 31 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter och 13 kap. 12 § respektive 14 kap. 11 § riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd [RFS 2022:1] till lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). Ersättning i form av inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd är skattepliktiga inkomster. Om återbetalningen görs via faktura är det därför bruttobeloppet som ska återbetalas, dvs. den som mottagit inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd måste även betala tillbaka den skatt som SPV har gjort avdrag för och betalat in till Skatteverket. Detta förfarande är en konsekvens av att arbetsgivare numera ska redovisa utbetalningar och skatteavdrag för varje arbetstagare månadsvis. SPV kan alltså inte kräva tillbaka den avdragna skatten från Skatteverket utan måste vid dessa tillfällen i stället kräva tillbaka både vad som betalats ut för mycket och den avdragna skatten från den enskilde. SPV kommer dock i sådana fall att justera den aktuella arbetsgivardeklarationen och när den slutliga skatteberäkningen för året ska göras kommer den felaktigt avdragna preliminärskatten att tillgodoräknas den enskilde. Det bör framhållas att detta inte på något sätt är en särreglering för hanteringen hos SPV eller vid återkrav av utbetald inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd. Detta är en följd av de generella reglerna om arbetsgivardeklaration enligt se 26 kap. 19 a § skatteförfarandelagen (2011:1244). Förfarandet kan dock medföra att den tidigare ledamoten får ligga ute med medel för den avdragna skatten.

En annan situation som kan resultera i ett större återkrav, och som därför kan utgöra en avhållande faktor, är om en tidigare ledamot tar en välavlönad anställning i slutet av året.

Utredningen har upplysts om att SPV inte generellt erbjuder en överenskommelse om en avbetalningsplan vid återkrav. SPV har dock rutiner, som omfattar mer än endast riksdagsledamöternas förmåner, enligt vilka en överenskommelse om avbetalning kan ske. Utifrån utredningens kontakter med SPV förefaller det som att avbetalningsplaner för återkrav av riksdagsledamöters avgångsförmåner har beviljats i de fall som en ansökan har getts in. Om en överenskommelse om en avbetalningsplan träffas är hanteringen helt manuell hos SPV, och det innebär en hel del merarbete för myndigheten vid handläggningen med bland annat bevakning. Det medför även att Riksdagsförvaltningen får ligga ute med medel. Noterbart är även att en avbetalningsplan kan leda till att skulden till SPV växer eftersom ränta utgår, vilket såklart är negativt för den enskilde. Det kan även tillkomma avgifter för att t.ex. lägga upp en avbetalningsplan samt för aviserings- och bokföringsavgifter vid betalningstillfällen och för påminnelser.

Utredningen anser trots det att det uttryckligen bör framgå att det finns en möjlighet att ansöka om att ingå en överenskommelse om avbetalning.

4.4.2 Förslag

Minskad avräkning för det ekonomiska omställningsstödet och utökade kontroller

Olika principer gäller i dag för inkomstgarantin respektive det ekonomiska omställningsstödet vad gäller hur mycket ersättningen ska minskas med om den tidigare ledamoten får andra inkomster, dvs. hur mycket av den tillkommande inkomsten som personen ska få behålla. Om personen får behålla mer av den nya inkomsten kan det öka incitamenten att ta ett nytt arbete eller ta på sig nya uppdrag. Det ska dock balanseras mot att syftet med avgångsförmånerna är att underlätta återgång till förvärvsarbete och inte att erbjuda en möjlighet att få ekonomiskt tillskott i form av både avgångsförmånen och en ny inkomst.

Det ekonomiska omställningsstödet för en tidigare ledamot uppgår till 85 procent av ledamotsarvodet (13 kap. 5 § andra stycket lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). Detsamma gäller för den som är talman när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget, men i förhållande till talmansarvodet. Det förlängda ekonomiska omställningsstöd som kan beviljas uppgår till högst 45 procent av arvudet (13 kap. 6 § fjärde stycket). Med principen om att avräkningen ska ske i förhållande till nivån som betalas ut medför det att inkomsterna ska avräknas med 85 respektive 45 procent. Om arvudet på det förlängda omställningsstödet har lämnats med en lägre procentsats ska den procentsatsen även tillämpas vid avräkningen. På samma sätt som gäller för inkomstgarantin gäller principen under den tid som det ekonomiska omställningsstödet kan lämnas, dvs. som längst i två år om inte en förlängning beviljas.

Som framgått ovan påverkas inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet fullt ut av inkomster i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken samt arvode och övergångsersättning enligt vad som gäller för Europaparlamentet. Utredningen anser inte att det har framkommit någon anledning att ändra avräkningsreglerna för dessa inkomster och ersättningar eftersom syftet med förslaget är att öka incitamenten för återgång till förvärvsarbete.

Genom detta förslag blir avräkningsreglerna i inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet mer likställda vid beaktandet av inkomster. För de som får ekonomiskt omställningsstöd innebär förslaget en viss minskad avräkning.

Mot bakgrund av vad som framkommit om de årliga stickprovskontroller som SPV gör, och som visar på en relativt stor procentuell andel återkravsärenden i förhållande till gjorda kontroller, finns det också anledning att överväga om förslaget bör åtföljas av utökade uppföljningar. Det rör sig därtill om en relativt liten grupp av personer som tar del av de aktuella förmånerna, vilket torde göra att det finns förutsättningar för mer heltäckande kontroller. Om det

vid en kontroll framkommer att fel siffror har rapporterats in leder det visserligen till ett återkrav men det utgår inget tillägg på återkravet såsom incitament att lämna korrekta uppgifter. Det kan därför även av den anledningen finnas skäl för mer omfattande årskontroller. Den administrativa bördan för att kontrollera samtliga ledamöter som får inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd kan inte heller utgöra ett hinder eftersom antalet individer inte är särskilt stort. Riksdagsförvaltningen bör ta upp frågan om omfattningen av kontroller i dialogen med SPV om uppdraget.

Reglerad möjlighet till avbetalning vid återkrav

SPV får medge den betalningsskyldige skäligt betalningsanstånd när en återbetalning görs genom en minskning av kommande utbetalningar. Anstånd utöver ett år från förfallodagen får dock medges bara om det är till fördel för staten eller om det i övrigt finns synnerliga skäl. Det framgår av 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar, till vilken det också har gjorts en hänvisning i 13 kap. 12 § riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd till lagen om ersättning till riksdagens ledamöter för inkomstgarantin respektive i 14 kap. 11 § för ekonomiskt omställningsstöd.

En avbetalningsplan nämns vidare i samband med vilken ränta som tas ut vid återkrav. För inkomstgarantin regleras det i 12 kap. 36 a § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter att den som är återbetalningsskyldig enligt 35 och 36 §§ ska betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) på det återkrävda beloppet om det har träffats ett avtal om en avbetalningsplan med den återbetalningsskyldige eller om den återbetalningsskyldige har medgetts anstånd med betalningen. En likalydande reglering för omställningsstöd finns i 13 kap. 32 a § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter. Bestämmelsen infördes i samband med att det infördes en möjlighet att återkräva felaktiga utbetalningar (framställning 2021/22:RS2 s. 85).

Som framkommit har SPV interna rutiner för avbetalningar. Någon uttrycklig bestämmelse om SPV:s möjlighet att medge en avbetalningsplan när ett återkrav faktureras finns dock inte. Det medför att för den enskilde är det heller inte tydligt att det finns ett sådant alternativ. Det kan därför vara lämpligt att förtydliga att om anstånd beviljas i fråga om ett fakturerat belopp får SPV även bevilja en avbetalningsplan.

Det kan finnas situationer när det inte är lämpligt att en överenskommelse om avbetalningsplan träffas. Det kan t.ex. handla om att personen har skulder som är överlämnade till Kronofogdemyndigheten eller att det av någon anledning framstår som utsiktslöst att personen kommer att kunna betala återkravet enligt avbetalningsplanen. Det får däremot anses lämpligt att SPV ingår ett avtal om avbetalningsplan när en sådan kan antas leda till att återkravet blir betalt. En sådan situation kan uppstå när en tidigare ledamot tar en välavlönad anställning i slutet av året som resulterat i ett återkrav av inkomstgaranti respektive ekonomiskt omställningsstöd.

SPV bör i sin egenskap av borgenär för statens fordringar ha till uppgift att besluta om den närmare utformningen av planen. I begreppet avbetalningsplan ligger dock att anståndsbeloppet ska betalas i minst två delposter. Avbetalningarna kan i många fall förväntas bli jämnt fördelade under avbetalningsperioden. Det finns dock inget som hindrar att en första större avbetalning sker tidigt i avbetalningsperioden, om SPV anser att det är lämpligt och ändamålsenligt.

SPV:s beslut enligt lagen om ersättning till riksdagens ledamöter får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (15 kap. 3 §). Av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer dock att rena verkställighetsbeslut inte är överklagbara. En avbetalningsplan är vidare en typ av anståndsbeslut som det inte går att överklaga med hänsyn till 20 § förordningen om hantering av statliga fordringar.

4.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt utredningens direktiv ska de regler som utredningen föreslår börja gälla från och med nästa valperiod. Ekonomiskt omställningsstöd utges visserligen med ett månatligt belopp men utgår i andra delar från uppgifter på helårsbasis, vilket ger upphov till administrativa komplikationer ifall förslaget inte träder i kraft vid ett årsskifte. Utredningen bedömer därför att förslaget om avräkning bör träda i kraft den 1 januari 2027. Vad gäller förslaget om avbetalning av återkrav kan förslaget träda i kraft i samband med nästa valperiod, dvs. den 1 oktober 2026.

Det bör vidare i en övergångsbestämmelse anges att de nya bestämmelserna i 13 kap. 13 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter tillämpas på ekonomiskt omställningsstöd och inkomster som avser tid efter ikraftträdandet. För förslaget om en överenskommelse om en avbetalningsplan behövs inga övergångsbestämmelser, särskilt inte som det har framkommit att SPV har interna rutiner för överenskommelser om avbetalning redan i dag.

5 Stöd för återgång till förvärvsarbete

I utredningens uppdrag ingår att utvärdera stödet till ledamöter för återgång till förvärvsarbete. Inriktningen på uppdraget ska vara att stärka stödet till ledamöterna för återgång till arbetslivet. Utredningen ska följa upp och utvärdera hur väl stöden för kompetenskartläggning, personlig karriärrådgivning samt viss kompetensutveckling uppfyller syftet och hur ledamöter som utnyttjat stödet upplevt nyttan med det. I uppdraget ingår att jämföra stödet för riksdagsledamöter med det som gäller för förtroendevalda i andra sektorer.

5.1 Så fungerar stödet i dag

5.1.1 Nyttjande av stödåtgärder

Utöver ekonomiskt stöd som diskuteras i kapitlet ovan får ledamöterna också tillgång till annat stöd i form av karriärrådgivning och kompetensutveckling. I det följande redogörs det för hur vanligt det är att de ledamöter som lämnat riksdagen fr.o.m. valet 2022 t.o.m. den 31 mars 2025 tar del av dessa stödåtgärder.

Tabellen nedan visar en sammanställning av utnyttjandet av stödåtgärderna uppdelad efter förmånsslag. Tabellen visar att cirka 60 procent av de som lämnat riksdagen och som är berättigade till inkomstgaranti (IG) har tagit del av någon form av stödåtgärder. För dem som lämnat med rätt till ekonomiskt omställningsstöd (EOS) är andelen 50 procent.

Tagit del av stödåtgärder

Stödåtgärder	IG	EOS	Totalt
Ja	60 % (32)	50 % (30)	55 % (62)
Nej	40 % (21)	50 % (30)	45 % (51)
Totalt	100 % (53)	100 % (60)	100 % (113)

Källa: Riksdagsförvaltningens utvärderings- och forskningssektariat.

Nästa steg blir att titta på om det finns några skillnader mellan de som utnyttjar stödåtgärderna och de som inte gör det, trots att de har rätt till det. Det går att konstatera att det inte finns någon betydelsefull åldersskillnad mellan grupperna. Den genomsnittliga åldern är 49 år i båda grupperna. Om gruppen delas upp i ledamöter med rätt till inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd finns det dock mindre åldersskillnader inom respektive undergrupp. De ledamöter som lämnade riksdagen med rätt till inkomstgaranti och som tagit del av stödåtgärderna är i genomsnitt 53 år och för de som inte tagit del av åtgärderna är genomsnittsåldern 50 år. Motsvarande genomsnittsåldrar för ledamöter som lämnat med rätt till ekonomiskt omställningsstöd är 45 respektive 48 år. Intressant att notera är alltså att åldersskillnaderna går i olika riktningar inom de olika undergrupperna.

Vidare går det att konstatera att det är något vanligare bland kvinnor (58 procent/37 personer) än bland män (51 procent/25 personer) att ta del av omställningsåtgärderna.

Slutligen kan man titta på om det finns någon skillnad mellan grupperna när det kommer till antalet dagar i riksdagen. Här finns det mindre men tydliga skillnader. Bland de ledamöter som lämnade riksdagen med rätt till inkomstgaranti var det genomsnittliga antalet dagar i riksdagen cirka 5 700 för dem som tagit del av stödåtgärderna och cirka 5 100 för dem som inte har tagit del av åtgärderna. För de ledamöter som lämnade riksdagen med rätt till ekonomiskt omställningsstöd var det genomsnittliga antalet dagar för dem som tagit del av stödåtgärderna cirka 2 200 och för dem som inte tagit del av åtgärderna var det cirka 1 800. Resultaten tyder på att det finns ett samband mellan ledamöternas tid i riksdagen och om de väljer att utnyttja rätten till stödåtgärder. En längre tid i riksdagen tycks öka sannolikheten för att stödåtgärderna används. Det kan också förklara varför de som är berättigade till inkomstgaranti i genomsnitt nyttjar stödåtgärderna mer än de som är berättigade till ekonomiskt omställningsstöd, eftersom de som är berättigade till inkomstgaranti som regel har tjänstgjort fler dagar i riksdagen.

Den vanligaste formen av stödåtgärd är någon form av karriärrådgivning. Bland dem som lämnade riksdagen efter valet 2022 med rätt till inkomstgaranti har 59 procent (31 personer) tagit del av någon form av karriärrådgivning. Motsvarande andel för dem som lämnade med rätt till ekonomiskt omställningsstöd är 47 procent (28 personer). Det vanligaste är att ledamöterna får karriärrådgivning under två timmar, men variationen är stor och det finns ledamöter som fått karriärrådgivning under sammanlagt 25 timmar.

Att ta del av andra typer av kompetensutvecklingsåtgärder är mer ovanligt. Bland dem som lämnade riksdagen med rätt till inkomstgaranti har 30 procent (16 personer) tagit del av någon typ av kompetensutvecklingsåtgärder. Motsvarande andel för dem som lämnade riksdagen med rätt till ekonomiskt omställningsstöd är 17 procent (10 personer). Den vanligaste åtgärden är att gå en kurs som heter *Rätt fokus i styrelsearbetet* och som ges av Styrelseakademin. Den kursen har tio personer gått. Två personer har gått en kurs som heter *Att skriva för att övertyga* och som ges av Berghs. Övriga kurser har bara en ledamot gått. Nedan ges några exempel på utbildningar som har finansierats via stödet:

- affärsengelska
- engelsk konversation
- yrkeskompetens för lastbilsförare
- biologisk mångfald för företag
- digital marknadsföring
- hållbart ledarskap
- PT-utbildning
- kostrådgivare
- arbetsrätt

- digital PR
- diplomerad ICF-coach.

Enligt gällande regelverk kan maximalt 50 000 kronor per person användas för upphandling av omställningsåtgärder. Bland de ledamöter som lämnat riksdagen sedan valet 2022 är det bara en person som använt hela beloppet. Den genomsnittliga summa som använts av ledamöter som tagit del av någon form av omställningsåtgärder till och med den 30 april 2025 är cirka 19 000 kronor.

5.1.2 Enkät svar

Den som har utnyttjat stödåtgärder ska på begäran av Riksdagsförvaltningen lämna en skriftlig redovisning med uppgifter om de kontakter som ägt rum med de organ som svarar för stödet, stödformer som har använts, kurser som har genomgåts, arbeten som har sökts, och initiativ som har tagits med tänkbara arbetsgivare i syfte att skaffa sig anställning eller uppdrag. Redovisningen ska lämnas senast nio månader efter det att den tidigare ledamoten har börjat använda sig av stödåtgärderna.

Inom ramen för denna utredning har det funnits att tillgå sammanställningar av enkät svar från 2015, 2017 och 2023.

I enkät rapporten daterad den 18 maj 2015, där 18 av 21 personer som fått enkäten har svarat, återges att de gett mycket varierande svar på frågor som hur ofta de varit i kontakt med leverantören och vilka stödåtgärder som de tagit del av (dnr 2271-2014/15). På frågan om de har lyckats övergå till förvärvs verksamhet svarar fem ja och tolv nej.

Av information om en uppföljning av användningen av inkomstgarantin och omställningsstödet daterad den 4 oktober 2017 framgår bland annat följande (dnr 108-2017/18). Våren 2016 genomfördes en uppföljning av åtgärderna för omställningsstödet under tiden den 1 maj 2014–15 april 2016. Under denna period hade 24 tidigare ledamöter tagit del av stödet: 16 kvinnor och 8 män, och snittåldern var 51 år. Elva av de som avropat stödåtgärder och där det upprättats en slutrapport var i sysselsättning på hel- eller deltid. Åtta av dessa hade övergått till förvärvsarbete, och tre hade ett annat politiskt heltidsuppdrag. Nio personer hade startat egen verksamhet och/eller registrerat ett eget företag. Sex personer bedömdes inte vara i sysselsättning, och för ytterligare sex personer saknades det uppgifter. Alla som hade tagit del av stödet hade genomfört en kompetenskartläggning med leverantören. Av dem hade 22 arbetat med sitt cv och sin personliga presentation. Vidare hade 19 personer haft en genomgång av det regionala arbetsmarknadspolitiska läget med leverantören, 4 personer hade arbetat med professionella nätverk, 3 personer hade deltagit i starta-eget-aktiviteter och 2 personer hade genomfört någon form av test. Kompetenskartläggningen som gjorts pekade på ett behov av kompetensutveckling för elva av de tidigare ledamöterna. Omdömena om de tjänster som leverantören levererat var enligt utvärderingen i huvudsak positiva.

I en redovisning av stödåtgärdernas resultat daterad den 7 september 2023 anges sammanfattningsvis att 60 procent av de tidigare ledamöter som tagit

del av stödåtgärderna och som svarat på enkäten var i sysselsättning på hel- eller deltid. Stödåtgärderna som de nyttjat och kompetensutvecklingen som de anvisats och genomfört bedömdes som relevanta och givande. Enligt sammanställningen var 15 ledamöter, eller 58 procent av de som svarat, i sysselsättning på hel- eller deltid.

5.1.3 Utredningens kontakter med samordnare av stödåtgärderna

Sedan införandet har Riksdagsförvaltningen ingått avtal med leverantörer efter offentlig upphandling. Den nuvarande stödsamordnaren är Starck & Partner AB, och innan dess samordnade AS3 Svenska AB stödet.

Den nuvarande stödsamordnaren

Utredningen har träffat representanter för Starck & Partner AB, dvs. den nuvarande leverantören, som har haft uppdraget i runt tre år. Vid det mötet kom bland annat följande fram.

Stödsamordnaren beskriver sig som en konsultpartner inom HR- och organisationsutveckling samt bemanning, interim och rekrytering. Hittills har 60 tidigare ledamöter använt sig av deras tjänster. De flesta har vänt sig till dem i anslutning till tidigare val.

Det stöd eller den typ av insats som har efterfrågats har varierat stort från person till person. Det varierar också stort vad personen har gått vidare till efter riksdagsuppdraget. Stödet har dock inletts med att den tidigare ledamoten har fått träffa en representant för stödsamordnare där de tillsammans har gjort en bedömning av kortaste vägen för återgång till arbetslivet. Det har handlat om att göra en karriäranalys och att få stöd att presentera och synliggöra sin kompetens. Konkret har det kunnat röra sig om att uppdatera sitt cv och sociala medier samt att få information om tekniker för arbetssökande samt intervjuutbildning. Någon gång har det handlat om att genomgå en uppdaterad certifiering, t.ex. inom it.

I vissa fall har det bedömts finnas behov av en kortare utbildningsinsats. Många gånger har det då handlat om styrelsearbete och kurser som ges genom olika utbildningssamordnare.

Det i förväg bestämda beloppet som stödet får kosta bedöms i de flesta fall vara adekvat. Någon gång har en enskild ledamot kompletterat med egna medel. Det finns vissa utbildningar som skulle ha kunnat vara relevanta för tidigare ledamöter att komplettera med men som inte rymts inom de givna beloppsramarna. Det har främst rört sig om chefs- och ledarskapsutbildningar.

Det finns utrymme för förbättring vad gäller information om vad för stöd som avgående ledamöter kan förvänta sig. För framtiden finns det också utrymme för förbättring vad gäller bredden av stödet. Arbetsmarknaden förändras snabbt, och fler kan behöva bygga på sin tidigare utbildning. Det finns vidare ingen borte gräns för hur länge stödet kan nyttjas, och det finns en viss osäkerhet kring om en person får fortsätta att nyttja stödet efter att t.ex. en provanställning inte lett vidare eller efter ett kortare uppdrag.

Den tidigare stödsamordnaren

Utredningen har också sammanträffat med representanter för den tidigare samordnaren AS3 Svenska AB. Där framkom bland annat följande.

AS3, som är ett karriärrådgivningsföretag, hade kontrakt med Riksdagsförvaltningen 2017–2021. Under den tiden avropade 76 tidigare ledamöter deras stöd. Flest tidigare ledamöter tog del av stödåtgärderna 2018, då 51 stycken använde sig av dem.

AS3 upplevde stödåtgärderna som ett spännande och innovativt grepp. De tidigare ledamöterna fick karriärstöd, stöd i att se vad de ville, kunde och behövde samt hjälp att uttrycka sin kompetens på ett nutida sätt. AS3 fungerade som ett externt bollplank.

Flertalet av de tidigare ledamöterna hade behov av att förstå hur de ska presentera sig och därför var värdet av coachande samtal stor. Vissa ledamöter fick hjälp med att medvetandegöra sitt ledarskap samt se hur man kommunicerar och nätverkar.

AS3 hanterade även faktureringen för utbildningar som de tidigare ledamöterna gick. Den vanligaste utbildningen gavs av Styrelseakademien. I övrigt var det stor spridning på inriktningen av kurser; någon tidigare ledamot gick en kurs i Office och en annan en konstnärlig kurs. Det fanns även tidigare ledamöter som gick kurser på universitetet.

Det tillgängliga beloppet blev som en ram att fylla med innehåll. AS3 har paket i olika storlekar som de erbjuder till bland annat chefer. Beloppsgränsningen gjorde att stödet till tidigare ledamöter blev avskalat till coachning. Det är emellertid inte nödvändigtvis så att mer pengar ger bättre stöd. Om beloppet hade varit större hade dock t.ex. workshoppar, tillgång till portalen, ”en coach i fickan”, intervjuträning, hjälp med Linkedin etc. kunnat inkluderas.

AS3:s upplevelse är att många tidigare ledamöter var mycket nöjda med stödet de fick och att samarbetet med Riksdagsförvaltningen fungerade mycket bra.

5.2 Forskning om stödåtgärder för återgång i arbete

Det har i tidigare avsnitt framhållits att ledamotsuppdraget har många särdrag och att det har lett till att det har ansetts motiverat att riksdagsledamöternas ekonomiska villkor på vissa punkter skiljer sig från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden (se avsnitt 3.1). Oaktat det förhållandet är det en inte helt oväsentlig fråga i sammanhanget om det är rimligt att anta att den typ av omställningsåtgärder som erbjuds tidigare riksdagsledamöter generellt sett kan antas leda till en snabbare återgång i arbete. För att undersöka detta har Riksdagsbiblioteket fått i uppdrag att göra en litteratursökning på området. Litteratursökningen avgränsades till svenska resultat publicerade efter 2015 och sökningen inriktades på befintliga studier och utvärderingar av liknande omställningsåtgärder för personer som blivit uppsagda eller där en tillfällig anställning hade upphört.

I det följande ges en sammanfattning av de sökresultat med bäring på frågeställningen som hittades. I sammanfattningen inkluderas även en utvärdering från 2012 som bedömdes ha bäring på frågeställningen. Värt att notera är att de omställningsåtgärder som har utvärderats i olika sammanhang kan skilja sig från de omställningsåtgärder som erbjuds tidigare riksdagsledamöter. Gruppen tidigare riksdagsledamöter får också antas skilja sig från andra arbetslösa, t.ex. i termer av kompetens och närhet till arbetsmarknaden.

IFAU publicerade 2012 en undersökning av jobbcoachning för arbetslösa.²¹ De fann att jobbcoachningen tycktes hjälpa kvinnor, korttidsarbetslösa, eftergymnasialt utbildade och utomnordiskt födda till arbete. Dessa grupper hade en högre övergång i arbete direkt, och en lägre andel var inskrivna som arbetsökande vid Arbetsförmedlingen upp till 24 månader efter påbörjad coachning. Som helhet hade coachningen haft små effekter. Ett år efter coachningens början hade deltagarna i genomsnitt 2 procents (sju dagars) högre övergång till arbete jämfört med dem som inte fått coachning, framför allt i fråga om tillfälliga arbeten. Sett över 24 månader var deltagarna inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen i lika stor utsträckning som de skulle ha varit om de inte hade fått jobbcoachning.

Strategirådet har utvärderat projektet React-EU i socialfondsprogrammet på uppdrag av Svenska ESF-rådet och Arbetsförmedlingen.²² Målgruppen för React-EU i socialfondsprogrammet var kvinnor och män som hade blivit arbetslösa under pandemin och var i behov av rustande och matchande insatser för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Av deltagarna inom de regionala sysselsättningsprojekten var 16 procent klassade som sysselsatta sex månader efter projektavslut. Motsvarande andel inom Arbetsförmedlingens projekt Kickstart uppgick till 31 procent. I utvärderingen har deltagare matchats mot en kontrollgrupp bestående av jämförbara individer som inte deltagit i projektet. Resultatet visar att effekten av deltagande i de regionala sysselsättningsprojekten var liten. Deltagargruppen hade 1 procents större sannolikhet att befinna sig i arbete någon gång under de kommande åtta månaderna efter att de slutat delta i projektet. Sannolikheten att vara registrerad som arbetslös var 3 procent högre bland deltagarna. För Kickstart fanns inga signifikanta effekter.

Rusta och matcha (inom Kickstart) har också utvärderats av Arbetsförmedlingen.²³ Resultaten visar att de stödinsatser som gavs till arbetssökande som randomiserades till Rusta och matcha var mer omfattande och dyrare än de insatser jämförelsegrupperna fick ta del av.²⁴ Samtidigt ledde insatsen inte till bättre utbildnings- och arbetsmarknadsutfall än för jämförelsegrupperna:

²¹ Liljeberg, L., Martinson, S., och Thelander, J. (2012). Vad innebär det att bli coachad? En utvärdering av jobbcoachningen vid Arbetsförmedlingen (IFAU Rapport 2012:24). Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

²² Strategirådet (2024) Utvärdering av React-EU. Slutrapport.

²³ Arbetsförmedlingen (2024). En effektutvärdering av arbetsförmedling med fristående leverantörer. Arbetsförmedlingen analys 2024:4.

²⁴ Begränsat/grundläggande eller fördjupat stöd (t ex arbetsmarknadsutbildning) från Arbetsförmedlingen, beroende på om den sökande bedömdes stå närmare eller längre från arbetsmarknaden.

matchningstjänsten hade inga betydande effekter vare sig på löneinkomster eller på varaktig sysselsättning.

Riksrevisionen har granskat Arbetsförmedlingens arbete med stöd och matchning av arbetssökande. De konstaterar bland annat att de metoder som Arbetsförmedlingen använder utgår från ”beprovad erfarenhet” och att det saknas utvärderingar av metodernas effekter på matchningen av arbetssökande.²⁵ Riksrevisionen bedömer att avsaknaden av utvärderingar av arbets-sättens effektivitet är problematisk för Arbetsförmedlingens matchningsarbete. Riksrevisionen har också granskat Arbetsförmedlingens tjänst Stöd och matchning (STOM), där den arbetssökande själv kan välja leverantör.²⁶ Granskningen visar att en leverantörs kvalitet är viktig för utfallet. Vidare har Riksrevisionen granskat om det finns skillnader mellan arbetsförmedlares arbetssätt och resultat.²⁷ Analysen visar att förmedlare med en positiv attityd till arbetssätt som ska främja sökaktivitet är så framgångsrika att de får minst 5 procentenheter fler i arbete än förväntat efter två år.

Utifrån den litteratursökning som gjorts kan slutsatsen dras att det finns mycket lite underlag som behandlar frågan om det är rimligt att anta att den typ av omställningsåtgärder som erbjuds tidigare riksdagsledamöter generellt sett kan antas leda till en snabbare återgång i arbete. Den litteratur som finns visar inte heller på några större effekter.

5.3 Förtroendevalda i andra parlament

Utredningen har skickat ut en förfrågan via nätverket European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD) och frågat om det i de respektive länderna i nätverket finns stöd till tidigare ledamöter för att återgå till förvärvsarbete.²⁸ Av många svar framgår att det inte finns något stöd alls för återgång till förvärvsarbete. Nedan redovisas de mest relevanta svaren.

Några länder anger att det finns möjlighet att återgå till tidigare (statlig) anställning (Cypern, Litauen, Spanien). Österrike anger att det inte finns något system för stöd men att det å andra sidan inte heller finns några restriktioner i fråga om övergång till en annan anställning I Finland kan de politiska partierna hjälpa tidigare ledamöter att nätverka och finna ett nytt arbete. I Irland finns det tillgång till ett ”workplace support programme” en tid efter att en ledamot avgått som inkluderar olika tjänster såsom karriärrådgivning. Av svaret från Kanada framgår att deras House of Commons erbjuder tidigare parlamentsledamöter relativt omfattande ”career transition services” som inkluderar utbildningsinsatser via inköpta tjänster. Genom dessa får parlamentsledamöter hjälp

²⁵ Riksrevisionen (2019). Arbetsförmedlingens matchningsarbete – svag kunskapsbas och brister i styrningen. RiR 2019:8.

²⁶ Riksrevisionen (2020). Stöd och matchning – ett valfrihetssystem för arbetssökande. RiR 2020:13.

²⁷ Riksrevisionen (2020). Effektiviteten i förmedlingsverksamheten – förmedlarnas attityder och arbetssätt har betydelse. RiR 2020:5.

²⁸ Frågan löd som följer. ”Is there any other kind of support, other than financial compensation, available to former parliamentarians in your country? If so, kindly describe the support.” Samtliga svar återfinns i RUT-uppdraget med dnr 2025:538.

med att identifiera strategier för att återgå till arbetsmarknaden, undersöka möjligheten att bli entreprenör eller planera sin pension. Dessutom kan de genom de inköpta tjänsterna få hjälp att uppdatera cv:n och ansökningshandlingar samt förbereda sig för intervjuer och att utvärdera och förhandla om jobberbjudanden. I Nederländerna kan tidigare ledamöter få hjälp med att ta sig in på arbetsmarknaden igen och få karriärrådgivning och tillgång till tjänster från nederländska Employee Insurance Agency (UWV). I Norge kan tidigare ledamöter få karriärrådgivning av externa konsulter, inklusive en kurs och upp till fem timmars individuell rådgivning.

Vissa länder har informerat om att tidigare ledamöter fortsätter att ha tillgång till olika förmåner. I Grekland har tidigare ”presidents of the House” tillgång till kontor, chaufför och viss personal, och de kan få fordon, parkering och tidningsprenumerationer. I Israel erbjuds fri tillgång till kollektivtrafik som längst på livstid och ersättning för utgifter för telefon och tidningar under ett år. Av svar från Slovakien framgår att tidigare ledamöter får behålla sin dator och skrivare. I Turkiet får tidigare ledamöter tillgång till en speciell sjukförsäkring.

De svar som har mottagits på frågan via ECPRD tyder på en stor spridning vad gäller vilket stöd för att återgå till förvärvsarbete, om något, som andra parlament erbjuder tidigare ledamöter. Vissa parlament ger ett stöd som liknar det svenska medan andra ger spridda förmåner. Ytterligare andra parlament ger inget stöd alls. Det går således av svaren inte att uttyda vad som är ett gängse eller brukligt stöd till tidigare ledamöter vid en internationell utblick. Det som går att säga är att det finns stora variationer. Det stöd för återgång till förvärvsarbete som ges svenska tidigare ledamöter verkar vidare kunna mäta sig i relation till vad andra parlament erbjuder sina tidigare parlamentariker.

5.4 Övervägande och förslag

Utredningens förslag:

Det förtydligas att den kompetensutveckling som erbjuds inom ramen för stödet för återgång till förvärvsarbete ska tolkas brett i fråga om vilka åtgärder som kan erbjudas, och det ska inte finnas hinder för att ge tidigare ledamöter stöd för att skaffa sig ny kompetens.

Beloppet för stöd för återgång till förvärvsarbete höjs och kopplas till riksdagsarvodet.

Förslagen ska träda i kraft den 1 oktober 2026. Det justerade beloppet för stödåtgärder omfattar ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget efter det datumet.

5.4.1 Överväganden

Det reglerade syftet med stödet är att ge tidigare ledamöter möjlighet att få hjälp med att återgå till förvärvsarbete. Det har även funnits en intention att

stödåtgärderna skulle minska kostnaderna för de ekonomiska stöden. Som redogjorts för tidigare har det inom ramen för denna utredning inte varit möjligt att utvärdera om de omställningsåtgärder som tidigare ledamöter har rätt till sedan 2014 har haft en positiv effekt på de före detta ledamöternas faktiska återgång till förvärvsarbete efter deras tid i riksdagen.²⁹

På i stort sett hela arbetsmarknaden finns det emellertid i dag olika omställningsorganisationer som stöttar individer som står inför eller har drabbats av arbetslöshet, eller som vill stärka sin kompetens med målet att underlätta övergången till ett nytt arbete eller en ny karriär. För tidigare folkvalda inom kommun och region finns sådan hjälp att tillgå via Omställningsfonden. Det är således tämligen naturligt att även tidigare riksdagsledamöter även fortsättningsvis bör ha sådan hjälp att tillgå och att den hjälpen bör vara jämförbar med den som erbjuds av omställningsorganisationer på arbetsmarknaden.

Vad gäller de två senaste stödsamordnarnas uppfattning visar den på att dessa anser att stödåtgärderna generellt sett är bra. Utifrån utredningens samtal med anordnarna är även deras uppfattning att de tidigare ledamöterna uppskattar tjänsterna. Det som däremot har lyfts fram är att det finns vissa brister i ledamöternas information om vad de kan förvänta sig när de kommer till dem och att de brukar bli positivt överraskade över det stöd de kan få.

Vid en internationell utblick kan det vidare konstateras att det finns stora variationer mellan olika länder vad gäller det stöd, både ekonomiskt och annat, som ledamöter har tillgång till. Det kan noteras att flera parlament inte erbjuder något stöd alls, medan andra har liknande tjänster som det svenska stödet för återgång till förvärvsarbete.

Det bör i sammanhanget framhållas att den litteratursökning som gjorts om forskning om stödåtgärder för återgång till arbete visar på mycket små effekter i vissa fall och på inga effekter alls i andra fall. Övriga studier pekar på vikten av att anpassa omställningsåtgärderna efter individens behov och på vikten av att arbeta för att främja den arbetssökandes aktivitet med att söka jobb. Genomgången bygger dock på ett starkt begränsat antal källor, och det är därför svårt att dra några väl underbyggda slutsatser enbart utifrån resultaten av litteratursökningen.

Utredningens sammanfattande bedömning utifrån tillgängligt underlag är att systemet fungerar förhållandevis väl, även om det kan ifrågasättas om de angivna syftena är realistiska att uppnå. Det som är viktigt att framhålla är dock att stödet för återgång till förvärvsarbete är en del av de villkor som erbjuds tidigare ledamöter i det syftet som inledningsvis angetts; för det demokratiska statsskickets skull är det av stor vikt att personer kan ställa sig till förfogande och vill åta sig det förtroendeuppdrag som det innebär att vara riksdagsledamot.³⁰

Vad gäller utformningen av stödet har det vidare framkommit att det är viktigt att regelverket ger utrymme för de olika förutsättningar som tidigare

²⁹ Se avsnitt 2.2.

³⁰ Se avsnitt 3.1.

ledamöter har, och enskilda individers alternativ, i fråga om att finna en väg för återgång till förvärvsarbete.

Det punkter som det därför kan finnas anledning att justera i regelverket rör den tolkning av begreppet kompetensutveckling som har kommit att utvecklas och det belopp som finns tillgängligt för stödåtgärder.

Därutöver verkar det också finnas ytterligare behov av att nå fram till ledamöter med information om stödet. Under utredningens gång har framkommit från främst leverantörerna av stödåtgärder att tidigare ledamöter i vissa fall inte har fullgod information om vad de kan få hjälp med. De leverantörer som utredningen har varit i kontakt med berättade att många tidigare ledamöter blivit positivt överraskade över det stöd de kan få.

På Riksdagsförvaltningens intranät finns information om avgångsförmåner för ledamöter, både i skrift och i form av en film. Det anges där att tjänsterna är individuellt utformade och omfattar kartläggning av kompetens, utbildningsbakgrund och erfarenhet samt personlig karriärrådgivning, utformning av en handlingsplan, cv och LinkedInprofil. Dessutom anges det att före detta ledamöter kan få stöd vid jobsökning, personlig rådgivning om start av egen verksamhet och tillgång till en egen portal och webbaserade hjälpmedel. I samband med att en ledamot avgår skickar Riksdagsförvaltningen vidare ut information. Bland annat omfattar den information om det stöd för övergång till förvärvsarbete som erbjuds. Däri anges bland annat vilka tjänster som ingår i stödet och att stödet generellt sett handlar om att utveckla eller återta en tidigare förvärvad kompetens samt att utbildning till en ny formell kompetens inte ingår. Riksdagsförvaltningen håller också informationsmöten inför val. Trots dessa insatser verkar det alltså finnas utrymme för att utveckla informationen till tidigare ledamöter om vilket stöd för återgång till förvärvsarbete som finns tillgängligt.

5.4.2 Förslag

En utvidgad definition av begreppet kompetensutveckling

Som framgår ovan uttalades det i tidigare förarbeten att det förutsattes att rena utbildningsinsatser i syfte att ge ny formell kompetens inte skulle ingå i det omställningsstöd som infördes.³¹ Uttalandet har lett till en restriktiv tolkning av vilka utbildningsinsatser som kan ges genom stödåtgärderna, vilket bland annat framgår av den information som skickas ut till ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget. Det kan ifrågasättas om den tillämpningen är adekvat.

Det får anses vara ett närmast notoriskt faktum att arbetsmarknaden i dag förändras snabbt på grund av bland annat digitaliseringen och att det ställer nya krav på arbetstagare att kunna anpassa sig till framtidens yrken. Det kan därför förväntas att det även finns ett högre krav än tidigare på att ledamöter ska kunna ställa om efter sin tid i riksdagen. Det kan även vara svårt att försvara att man ska upprätthålla en skarp gräns mellan ny kompetens och på-

³¹ Se 2012/13:URF1 s. 101 och avsnitt 3.3.3.

byggnad av tidigare kompetens, särskilt med tanke på att andra omställningsorganisationer ofta accepterar karriärväxling och att det ofta förutsätter någon form av ny kompetens. Det kan även ha gått många år sedan en ledamot utövade det yrke som han eller hon en gång hade.

Den nuvarande leverantören av stödåtgärderna har även påpekat att det finns utrymme för förbättring vad gäller bredden av stödet.

Det finns vidare en gräns för vilken typ av insatser som kan bli aktuella genom det tillgängliga beloppet. Om det är tal om en ny formell kompetens som förvärfvas eller påbyggnad av tidigare kompetens framstår som mindre relevant. Det förefaller också som att det i vissa fall kan uppstå situationer där det är svårt att bedöma om det är tal om en ny formell utbildning eller något annat.

Utredningens bedömning är mot denna bakgrund att det saknas anledning att göra en åtskillnad mellan utbildningsinsatser i syfte att ge en ny formell kompetens och annan utbildning. En sådan ändring ligger även i linje med syftet att stödja tidigare ledamöters återgång till förvärvsarbete. Det bör därför förtydligas att även hjälp till att förvärva en ny formell kompetens kan ingå i det stöd som ges tidigare ledamöter.

Taket för det tillgängliga beloppet för stödåtgärder höjs och värdesäkras

Det belopp som är tillgängligt för stödåtgärder har varit konstant sedan systemet infördes, dvs. 50 000 kr. Det har inte justerats i takt med den allmänna prishöjningen. Det är också värt att notera att när systemet infördes 2014 var arvodet för en riksdagsledamot 59 800 kr (arvodet höjdes till 61 000 kronor i november 2014).³² Arvodet för en ledamot 2025 är 78 500 kronor. Under samma period har prisbasbeloppet höjts från 44 400 kronor 2014 till 58 800 kronor 2025. I förhållande till såväl den allmänna prisutvecklingen som riksdagsledamotsarvodet har således värdet av stödåtgärderna urholkats. Det ger anledning att överväga en justering av beloppet, så att stödet bibehåller sin relevans i framtiden och så att tidigare ledamöter är intresserade av att använda det.

Det föreslås i detta betänkande att utrymmet för möjlig kompetensutveckling ska vidgas och att en tidigare ledamot även ska kunna ta del av stödsamtal som en omställningsåtgärd (vad gäller förslaget om stödsamtal se avsnitt 6.4). Dessa förslag innebär att det blir mindre medel över i potten till andra slags stödåtgärder om pottens storlek inte justeras. Även av denna anledning kan det därför finnas skäl att justera beloppsgränsen.

Ytterligare en anledning som talar i samma riktning är de snabba förändringar som sker på dagens arbetsmarknad och som medför att de som söker arbete måste vara beredda att anpassa sig och ställa om efter de arbeten som finns tillgängliga. De allt högre krav som således ställs även på att tidigare

³² Se vidare <https://www.riksdagen.se/sv/ledamoter-och-partier/ledamotemas-arvoden-och-villkor/ledamotemas-arvoden/>, besökt 2025-07-27.

ledamöter ska kunna ställa om efter sin tid i riksdagen tyder därför på att behovet av stödåtgärder kommer att öka framöver.

Som framkommit tidigare i detta betänkande använder endast ett fåtal tidigare ledamöter hela det tillgängliga beloppet i dag. Det är dock inte självklart att det beror på att det inte finns ett större behov. Det kan också vara så att beloppet är otillräckligt för de insatser som behövs och att stödet därför inte används eller används i mindre utsträckning än vad som vore önskvärt.

Utredningen anser därför att det belopp som tidigare ledamöter kan använda till stödåtgärder bör justeras. En ren beloppshöjning av stödet skulle dock medföra att värdet av stödet på sikt återigen skulle komma att urholkas. Utredningen föreslår därför att beloppet även värdesäkras och därför inte uttrycks i ett nominellt tal. Vid en jämförelse med hur riksdagsarvodet utvecklas, de utbildningsinsatser som leverantörerna av stödåtgärder har uppgett skulle kunna vara behövliga, de förslag som lämnas i detta betänkande samt den allmänna prisutvecklingen bedöms en lämplig nivå vara ett belopp som motsvarar det månatliga arvodet för en riksdagsledamot. Det är Riksdagens arvodesnämnd som beslutar om storleken på arvodet, vilket framgår av 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter, och arvodet ses regelbundet över.

Det bör vidare framgå av lagtexten att beloppets storlek ska sättas i förhållande till det arvode som gäller när en ledamot avgår. När en ledamot lämnar riksdagsuppdraget blir alltså styrande för vilket takbelopp som ska gälla för de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som ledamoten kan utnyttja. Beloppet ska inte räknas om utifrån senare justeringar av ledamotsarvodet. Det bör gälla oavsett om hela beloppet utnyttjas under avgångsåret eller först senare år.

5.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt utredningens direktiv ska de regler som utredningen föreslår börja gälla från och med nästa valperiod. Utifrån det bör förslaget om en utvidgad definition av begreppet kompetensutveckling samt det justerade och värdesäkrade takbeloppet träda i kraft den 1 oktober 2026. Vad gäller förslaget om att justera taket för det tillgängliga beloppet för stödåtgärder finns det ledamöter som i dag har ett pågående stöd samt ledamöter som har avslutat sina stödåtgärder. Dessa bör inte omfattas av förslaget om ett justerat belopp, vilket föreslås komma till uttryck i en övergångsbestämmelse. Vad gäller definitionen av begreppet kompetensutveckling saknas skäl att låta det omfatta bara ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget efter den 1 oktober 2026 eftersom det skulle kunna skapa två ordningar för bedömning av begreppets innehåll. De ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget före den 1 oktober 2026 kommer därför att påverkas av förslaget till ett nytt allmänt råd, men de kommer inte att få ta del av det justerade och värdesäkrade takbeloppet.

6 Möjlighet till samtalsstöd

Enligt tilläggsdirektiven till utredningen har frågan om möjligheten att få samtalsstöd eller liknande efter avslutat ledamotsuppdrag väckts i ledamotsrådet. Utredningen ska undersöka möjligheten att erbjuda ledamöter samtalsstöd efter avslutat uppdrag vid behov.

6.1 Möjlighet till samtalsstöd under uppdraget

Under tiden som en person är ledamot av riksdagen har ledamoten rätt till försäkringsförmåner i form av grupplivförsäkring, tjänstereseförsäkring och arbetsskadeförsäkring i enlighet med vad Riksdagsförvaltningen bestämmer. Ledamoten har även rätt till företagshälsovård i enlighet med vad Riksdagsförvaltningen bestämmer. Om det finns särskilda skäl kan en riksdagsledamot efter prövning av Riksdagsförvaltningen få ersättning för kostnader för insatser i rehabiliteringssyfte (14 kap. 1–3 §§ lagen [2016:1108] om ersättning till riksdagens ledamöter).

Det är vidare reglerat att företagshälsovården består av arbetsrelaterad vård och av tillgång till en sköterskemottagning i riksdagens lokaler. Företagshälsovården är avgiftsfri. Sjukvårdstjänster ingår inte i företagshälsovården (15 kap. 2 § riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). En ledamot ska vidare ha tillgång till en läkarmottagning i riksdagens lokaler i den omfattning som Riksdagsförvaltningen bestämmer. Ledamoten ska vid besök på mottagningen betala en avgift (15 kap. 3 § nämnd föreskrift).

Riksdagsförvaltningen har avtal med en extern utförare om företagshälsovård. Företagshälsovården är en expertresurs inom arbetsmiljö och har förutom läkare och företagssköterska även skyddsingenjör, ergonom och beteendevetare. Enligt avtalet med den externa utföraren ingår två fria anonyma besök. Om det blir aktuellt med fler besök ska den ansvariga chefen kontakta HR-enheten som kan göra en beställning till utföraren.

Det finns således möjlighet till samtalsstöd för tjänstgörande ledamöter, med de begränsningar som framgår ovan.

Såvitt framkommit under denna utredning erbjuder Riksdagsförvaltningen endast företagshälsovård till tjänstgörande ledamöter.³³

³³ Det kan jämföras med att en ledamot har rätt till ersättning för sitt uppdrag från och med den dag då han eller hon tillträder uppdraget, till och med 30 dagar efter det att uppdraget upphörde, om det inte anges något annat i lagen (1 kap. 8 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

6.2 Möjlighet till samtalsstöd genom samordnaren av stödåtgärder

Utredningens uppdrag är att undersöka möjligheten till samtalsstöd efter avslutat ledamotsuppdrag. Tidigare ledamöter har rätt till stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete i enlighet med 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter. Inom ramen för denna utredning har utredningen träffat den nuvarande och den tidigare stödsamordnaren och då bland annat efterhört om de erbjuder samtalsstöd eller liknande tjänster.

Den nuvarande stödsamordnaren angav att de erbjuder samtalsstöd och att det även finns stödpersoner med psykologkompetens. Stödsamtal genom psykolog kan individanpassas, och det kan handla om alltifrån ett till fem samtal beroende på hur nuläget ser ut. Även den tidigare samordnaren uppgav att behov av samtalsstöd kan hanteras inom ramen för coachning samt att de har coacher som även är psykologer. Samordnaren angav dock att det inte är rekommenderat att personen är i behandling samtidigt som karriärsrådgivning ges och att det stöd som ges alltid ska vara framtidsyttande.

6.3 Skatte- och avgiftsrättsliga aspekter

Det finns vissa skatte- och avgiftsrättsliga aspekter som bör tas i beaktande om tidigare ledamöter ska erbjudas en möjlighet till samtalsstöd. Följande är relevant att beakta.

Grundprincipen för inkomstbeskattningen är att lön, förmåner och andra inkomster som en person får på grund av sin tjänst är skattepliktiga om inte inkomsten är undantagen från beskattning i inkomstskattelagen (1999:1229). Värderingen ska i normalfallet ske till marknadsvärde. Det innebär att om en arbetsgivare erbjuder en anställd en förmån i form av hälso- och sjukvård, offentlig eller icke offentlig finansierad hälso- och sjukvård, är detta en skattepliktig förmån som ska beskattas hos den anställda. Detsamma gäller sjukvårdsförsäkringar som tecknats av arbetsgivaren.

Undantag från grundprincipen om att beskattning ska ske för hälso- och sjukvård som en anställningsförmån regleras i 11 kap. 18 § inkomstskattelagen. Enligt den bestämmelsen ska en förmån i form av hälso- och sjukvård inte tas upp om förmånen avser företagshälsovård, förebyggande behandling eller rehabilitering.

Om beskattning ska ske för en hälso- och sjukvårdsförmån ska arbetsgivaren som huvudregel betala arbetsgivaravgifter.

Vad gäller en förmån i form av stödåtgärder enligt såväl systemet med inkomstgaranti som systemet med omställningsstöd i lagen om ersättning till riksdagens ledamöter är dessa undantagna från beskattning och ska inte tas upp i enlighet med 11 kap. 17 b § inkomstskattelagen.

6.4 Överväganden och förslag

Utredningens förslag:

Det förtydligas att även samtalsstöd kan fås inom ramen för stödet för återgång till förvärvsarbete.

6.4.1 Överväganden

Enligt utredningens direktiv ska möjligheten att vid behov erbjuda ledamöter samtalsstöd efter avslutat uppdrag undersökas.

Utredningen bedömer att grundläggande aspekter att överväga inkluderar vad ett sådant samtalsstöd ska ha för syfte, vems ansvar det är att tillgodose ett eventuellt behov av samtalsstöd och det större sammanhanget.

Vad gäller tjänstgörande ledamöter framgår det ovan att samtalsstöd erbjuds genom företagshälsovården i enlighet med den reglering som finns i 14 kap. lagen om ersättning till riksdagens ledamöter. Den företagshälsovård som erbjuds tar emellertid sikte på sådan ohälsa som är arbetsrelaterad.³⁴ För ohälsa som inte är kopplad till arbete kan det finnas andra instanser som är bättre lämpade att möta behovet. Genom den offentliga vården finns det t.ex. olika former av psykologisk behandling att tillgå. Många vårdcentraler erbjuder ett antal stödsamtal eller terapi under en kortare tid.³⁵

Som framgår ovan är vidare en förmån av hälso- och sjukvård som huvudregel skatte- och avgiftspliktig. Undantagen rör bland annat sådan vård som har koppling till förebyggande arbetsmiljöarbete och arbetslivsinriktad rehabilitering. Det kan starkt ifrågasättas om insatser till personer som tidigare har varit anställda eller haft ett uppdrag för en viss arbetsgivare skulle kunna omfattas av undantagen från beskattning. Mycket talar i stället för att en förmån i form av samtalsstöd till tidigare ledamöter kan komma att ses som ersättning för privata levnadskostnader och att den som sådan ska tas upp till beskattning.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det finns övervägande omständigheter som talar emot alternativet att erbjuda tidigare ledamöter samtalsstöd genom företagshälsovården eller på andra liknande sätt.

Det bör även framhållas att det stöd som finns i dag för tidigare ledamöter har en uttrycklig koppling till att underlätta för dem att återgå till förvärvsarbete. Utifrån det resonemanget ligger det närmare till hands att titta på möjligheten att inkludera samtalsstöd som en åtgärd som erbjuds tidigare ledamöter inom ramen för det stöd för återgång till förvärvsarbete som redan finns.

Av utredningens samtal med den nuvarande och tidigare samordnaren av de stödåtgärder som tidigare ledamöter kan ta del av framgår att dessa har möjlighet att erbjuda sådant stöd. Utifrån vad som framkommit i samtal under utredningens gång förefaller det som att samtalsstöd i några fall faktiskt redan

³⁴ På riksdagens intranät anges att grundprincipen är att partigrupperna och partikanslierna ansvarar för den psykiska och sociala arbetsmiljön.

³⁵ Se www.1177.se/liv--halsa/psykisk-halsa/att-soka-stod-och-hjalp/privata-psykologer-och-terapeuter/besök 2025-07-09.

har ingått i de stödåtgärder som tillhandahållits, t.ex. genom att en tidigare ledamot har blivit tilldelad en kontaktperson med särskild utbildning eller kompetens i fråga om att ge sådant stöd. Det skulle därför också kunna argumenteras för att samtalsstöd med koppling till syftet att underlätta återgång till arbetslivet i praktiken innebär ett förtydligande av innehållet i det stöd som kan ges redan i dag. En annan aspekt som talar i samma riktning är att den upphandlande samordnaren har erfarenhet av att arbeta just med den aktuella gruppen och just i det aktuella sammanhanget, dvs. i samband med att en ledamot lämnar sitt riksdagsuppdrag.

Ytterligare en aspekt med en sådan lösning är att förmånen av att ta del av stödåtgärderna uttryckligen har undantagits från beskattning. Att erbjuda samtalsstöd inom ramen för det existerande stödet för återgång till förvärvsarbete kommer alltså inte att utlösa några skatte- eller avgiftsrättsliga konsekvenser för den enskilde eller för förvaltningen.

Inom utredningens referensgrupp har det lyfts fram att såsom dagens debattklimat ser ut kan det finnas anledning att erbjuda samtalsstöd till en vidare grupp och att behovet kan vara än större i samband med val. Utredningen har förståelse för den problematiken och behovet men anser att det är en större fråga som inte kan hanteras inom ramen för denna utrednings uppdrag.

Utredningens bedömning är därför att om tidigare ledamöter ska erbjudas möjlighet till samtalsstöd är det lämpligast att det görs inom ramen för det stöd för återgång till förvärvsarbete som en ledamot har rätt till i enlighet med 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter.

6.4.2 Förslag

Om det bedöms att tidigare ledamöter ska erbjudas möjlighet till samtalsstöd utifrån övervägandena ovan kan följande beaktas vid utformningen av en sådan reglering.

Det sakliga innehållet i stödåtgärderna regleras i 12 kap. 1 § första stycket riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter. Där anges att stödåtgärder lämnas i form av karriärrådgivning, coachning och liknande, respektive kompetensutveckling. För att tydliggöra att stödet även ska omfatta samtalsstöd är det därför lämpligt att lägga till det i uppräkningsdelen. Genom att samtalsstöd läggs till i denna uppräkningsdel blir det också tydligt att stödet ges i syfte att underlätta en övergång till förvärvsarbete och att det är det som är kontexten.³⁶

Förslaget innebär samtidigt att tidigare ledamöter som har återgått till förvärvsarbete inte kan ta del av samtalsstödet. Om en tidigare ledamot dock har fortsatt till en ny anställning omfattas personen troligen av företagshälsovården på sin nya arbetsplats. Om personen påbörjat studier kan det finnas en

³⁶ Som alternativ till ordet "samtalsstöd" finns "stödsamtal". Utredningen ser inte att det finns någon större innehållsmässig skillnad mellan dessa och har därför valt ordet "samtalsstöd" som står i utredningens direktiv.

elevhälsa för studenterna. I dessa situationer finns det således mindre framträdande skäl för Riksdagsförvaltningen att erbjuda samtalsstöd.

En ledamot har efter 66 års ålder heller inte rätt till stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete och kommer därför inte att kunna erbjudas samtalsstöd med den föreslagna utformningen av förslaget (från den 1 januari 2026 gäller begränsningen från uppnådd riktålder för pension).

Som framgår ovan är en förmån i form av hälso- och sjukvård som huvudregel skatte- och avgiftspliktig. Det är dock uttryckligen reglerat att stödåtgärder enligt såväl systemet med inkomstgaranti som systemet med omställningsstöd i lagen om ersättning till riksdagens ledamöter är undantagna från beskattning. Förslaget som det är utformat här medför alltså inte någon skattekonsekvens för den enskilde. Det är också i linje med de principer som i tidigare lagstiftningsärenden framhållits ska vara utgångspunkter för ledamöters ersättningar, dvs. att undvika förmånsbeskattning. Det bedöms även ligga i linje med målet att ledamöterna ska ges möjlighet att verka under rimliga villkor samtidigt som förslaget bidrar till målet att ledamöterna ska återgå till förvärvsarbete så snart som möjligt.³⁷

Det bör slutligen påpekas att det tidigare överklagandeförbudet i fråga om Riksdagsförvaltningens beslut i ärenden om stödåtgärder för omställning är borttaget (framställning 2021/22:RS2 s. 86 f.). Det innebär att om det införs en reglerad rätt till stödsamtal kan ett beslut om att neka samtalsstöd i ett enskilt fall överklagas till Riksdagens överklagandenämnd.

Kostnaden för stödåtgärderna får högst uppgå till 50 000 kronor per tidigare ledamot. I avsnitt 5.4 föreslås dock att det beloppet ska höjas till motsvarande det månatliga ledamotsarvodet. I den föreslagna justeringen har utredningen beaktat förslaget att tidigare ledamöter ska erbjudas möjlighet till samtalsstöd som en del av stödet för återgång till förvärvsarbete.

6.4.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Tidigare ledamöter har under vissa förutsättningar rätt till stödåtgärder i enlighet med vad Riksdagsförvaltningen bestämmer (12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter). Eftersom regelverket är utformat som en rättighet för ledamöterna bedöms det inte som lämpligt att ändra föreskrifterna om vilka stödåtgärder ledamöterna ska ha rätt till innan åtgärderna är upphandlade. Eftersom förslaget innebär att möjligheten till stödsamtal bör vara en integrerad del i samtliga stödåtgärder bedöms det inte heller som lämpligt att göra en separat upphandling av stödsamtalen. Ikraftträdandet kommer därför styras av behovet av när nästa upphandling av samtligastöd-tjänsterna kommer att genomföras. Det pågår för närvarande en upphandlingsprocess, och det bedöms att det inte kommer att vara möjligt att inkludera detta förslag i den upphandlingen. Med anledning av den osäkerhet som råder om när det kommer att vara dags för nästa upphandling är det lämpligast att

³⁷ Se avsnitt 3.1.

riksdagsstyrelsen beslutar om när förslaget, som författningstekniskt utgörs av en ändring i en föreskrift, ska träda i kraft. Det finns inget behov av övergångsbestämmelser, utan de tidigare ledamöter som har möjlighet att ta del av stödinsatser kommer också att kunna ta del av samtalsstöd efter ikraftträdandet.

7 Validering av ledamotsuppdraget

I utredningens direktiv anges att en fråga som också behöver belysas är hur ledamotsuppdraget kan valideras. En validering av erfarenheterna från det parlamentariska och politiska arbetet kan underlätta och främja en återgång till förvärvsarbete efter avslutat uppdrag som ledamot av Sveriges riksdag.

7.1 Validering

Validering lyfts ofta fram som ett sätt att synliggöra och erkänna ett lärande som sker eller har skett utanför formell utbildning. Europeiska unionens råd antog den 20 december 2012 en rekommendation om validering av icke-formellt och informellt lärande (2012/C 398/01). Enligt rekommendationen bör EU:s medlemsstater i enlighet med nationella omständigheter och särdrag inrätta arrangemang för validering av icke-formellt och informellt lärande i syfte att ge enskilda möjlighet att bevisa vad de lärt sig utanför den formella utbildningen och att utnyttja detta för sina karriärer och sitt framtida lärande. Arrangemangen ska göra det möjligt för enskilda att få kunskap, färdigheter och kompetens som förvärvats via icke-formellt och informellt lärande validerade och att erhålla en fullständig eller partiell kvalifikation på grundval av det validerade lärandet. Validering definieras i rekommendationen som en process där ett behörigt organ bekräftar att en person har uppnått läranderesultat som mätts mot en relevant standard och som består av följande fyra etapper: identifiering, under ett samtal, av individens särskilda erfarenheter, dokumentation för att synliggöra individens erfarenheter, en formell bedömning av dessa erfarenheter och certifiering av resultaten av bedömningen som kan leda till en full eller partiell kvalifikation.

Även nationellt i Sverige har validering lyfts fram i olika sammanhang. Arbetsförmedlingen beskriver t.ex. validering som en strukturerad bedömning och värdering av kunskaper och kompetenser och menar att det kan gälla kunskaper som en person har skaffat sig genom studier eller i arbetslivet eller vardagen (Arbetsförmedlingens hemsida, under rubriken Validering, besökt 2025-05-30). Det finns även en möjlighet att vissa fall få reell kompetens prövad inför antagning till universitet och högskola (se t.ex. på www.antagning.se). En person som är redan antagen som student har i vissa fall rätt att tillgodoräkna sig tidigare utvecklade kunskaper och färdigheter. Det krävs att den enskilde gör en ansökan till lärosätet. Se 6 kap. 7 och 8 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Många gånger är valideringar inriktade på yrkesfärdigheter eller praktiska färdigheter, men det finns även valideringar som avser andra slags kompetenser, som t.ex. ledarskapsförmåga. Validering förefaller ofta göras av den för sakområdet relevanta branschen eller en branschorganisation.

I betänkandet Omställningsstöd för riksdagsledamöter fann en parlamentariskt sammansatt kommitté att riksdagsledamöter bör få ett avgångsbevis som undertecknas av talmannen och som beskriver vilka uppgifter de haft i riksdagen. Det angavs även att dokumentet bör vara undertecknat av talmannen för att ge det mer tyngd och för att formellt verifiera uppgifterna (2012/13:URF1 s. 100 och 102). Förslaget har inte lett till någon åtgärd.

7.2 Erfarenhet av validering från andra parlament

För att få reda på om andra parlament har någon process för validering av erfarenheterna från det parlamentariska och politiska arbetet har det inom ramen för denna utredning skickats ut en förfrågan via nätverket European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD).³⁸

Två parlament har svarat att de utfärdar dokument: parlamenten i Norge och Bosnien och Hercegovina. Enligt svaret från Norge kan en tidigare ledamot i Stortinget begära att få en ”bekräftelse av vervet”. Intyget innehåller en generell beskrivning av de uppgifter som ingår i uppdrag samt information om vilka utskott som personen suttit i och vilka interparlamentariska delegationer som personen deltagit i. Som avsändare av dokumentet står Stortingets president, men i praktiken tas det fram av Stortingets administration. Enligt uppgift var det 31 personer som bad om att få en bekräftelse efter det senaste valet. Av svaret från Bosnien och Hercegovina framgår att det inte finns något officiellt system i landet för validering, men att i praktiken utställs ett slags arbetsgivarintyg på begäran av tidigare ledamöter. Intyget skrivs under av ”the secretary of the House of Representatives” eller ”the secretary of the House of Peoples”, beroende på var den tidigare ledamoten har tjänstgjort. Intyget utfärdas som bevis på arbetslivserfarenhet för ledamotens kommande arbetsliv.

Av svar från Frankrike och Luxemburg framgår att det i dessa länder finns ett generellt system för validering av införskaffade erfarenheter: ”validation des acquis de l’expérience (VAE)”. Genom detta system kan tillägnade kunskaper bli erkända i t.ex. statsvetenskap, statsrätt, offentlig förvaltning, kommunikation eller internationella relationer. Systemet i Frankrike har funnits sedan 2002 och kan, enligt det svar som utredningen fått genom ECPRD, användas av t.ex. de som fått erfarenhet genom förtroendeuppdrag.

I ett flertal svar på ECPRD-förfrågan anges att parlamentens respektive hemsida innehåller information om tidigare ledamöter och de uppdrag som de haft, vilket kan användas som referens när ledamöterna återgår till arbetslivet.³⁹

³⁸ Frågan som ställdes löd: “The exercise of the office as a Member of Parliament is not equivalent to an ordinary work or assignment. Is there, in your country, any kind of system for validation of the experience and knowledge acquired during holding the office as a parliamentarian? If so, kindly elaborate.”

³⁹ Samtliga svar återfinns i RUT-uppdraget med dnr 2025:538.

7.3 Utredningens kontakter med samordnare av stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete

Inom ramen för denna utredning har utredningen träffat den nuvarande och den tidigare samordnaren av de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som tidigare ledamöter har rätt till i enlighet med 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter. Den nuvarande samordnaren lyfte fram att det stöd som de tidigare ledamöterna får för att kunna synliggöra sin kompetens motsvarar en form av validering. Den tidigare samordnaren angav bland annat att det är viktigare att den enskilde hittar ett sätt att uttrycka sina styrkor och förmågor i arbetet, snarare än vad han eller hon har gjort på en arbetsplats. Lärandet och resan personen har gjort är viktigare än de exakta arbetsuppgifterna.

7.4 Överväganden

Utredningens bedömning:

Det behov av validering av erfarenheter från det parlamentariska och politiska arbetet som finns, tas redan om hand genom de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som tidigare ledamöter kan ta del av. Det saknas tillräckliga skäl för att införa ett särskilt system för validering av kunskaper och erfarenheter som en ledamot har tillägnat sig under sitt uppdrag.

Utredningen har valt att begränsa uppdraget till frågan om det är lämpligt att validera ledamöternas erfarenheter i form av ett avgångsbevis. Det har inom ramen för detta uppdrag inte bedömts som möjligt att överväga ett system som ligger utanför Riksdagsförvaltningens kontroll eller som utgör ett allmängiltigt system för validering av kunskaper och erfarenheter. Ett generellt validerings-system, liknande det som finns i Frankrike och Luxemburg, skulle innefatta en större reform som bedöms ligga utanför detta utredningsuppdrag. Därtill finns det i högskoleförordningen redan en möjlighet att ansöka om att få reell kompetens prövad i vissa situationer.

Det kan argumenteras för att ett system med validering av ledamöternas erfarenheter i form av ett avgångsbevis skulle kunna vara ett verktyg för att kartlägga och bekräfta kompetens och att det skulle kunna vara ett hjälpmedel för att förbättra förutsättningarna för karriärutveckling för den enskilde. Validering av uppdraget skulle i sådana fall kunna bidra till att underlätta återgången till förvärvsarbete efter avslutat ledamotsuppdrag.

De yrkeskunskaper eller mer tekniska kunskaper som en ledamot sannolikt skulle kunna ha fått med sig genom uppdraget kan inkludera följande.

- kunskap om och erfarenhet av lagstiftningsprocessen, t.ex. hur ett utredningsförslag blir till lagstiftning

- kunskap om och erfarenhet av svensk förvaltning, t.ex. i fråga om hur Sverige styrs på nationell nivå, regional nivå och lokal nivå och om olika förvaltningsrättsliga principer
- kunskap om den statliga budgetprocessen
- kunskap om Europeiska unionen och internationella samarbeten
- kunskap om och erfarenhet av specifika sakområden, som t.ex. miljö, hälso- och sjukvård eller regelverk om företagande, tillväxt och export
- språkkunskaper, t.ex. inom ramen för arbete inom interparlamentariska församlingar eller vid utskottsresor.

Det finns också förmågor och personliga egenskaper som krävs i ett ledamotsuppdrag och som skulle kunna vara aktuella att lyfta fram. Dessa skulle kunna inkludera följande:

- ledarskap och organisationsförmåga, t.ex. i rollen som utskottsordförande eller ordförande för en delegation eller i en arbetsgrupp
- kommunikationsförmåga, både muntligen och skriftligen genom t.ex. riksdagsmotioner och interpellationer
- samarbetsförmåga, t.ex. i samband med lagstiftningsarbete, olika arbetsgrupper och kontakter med sin valkrets samt samarbete med olika personalkategorier såsom andra ledamöter, partikollegor och tjänstemän
- analytisk förmåga, förmåga att sätta sig in i komplexa frågeställningar och hitta en lösning
- förmågor såsom initiativtagande, beslutsfattande och självständighet.

Samtidigt skulle det sannolikt innebära en stor utmaning att i ett intyg beskriva vilka kunskaper och förmågor som den enskilde ledamoten har erhållit genom uppdraget. Det ter sig tämligen självklart att många, om inte de flesta, av de ovan uppräknade kunskaperna och förmågorna svårligen låter sig fångas upp i ett standardiserat intyg. Det slags intyg som det handlar om här är inte heller att jämföra med ett s.k. arbetsgivarintyg som regleras i 47 § andra stycket lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.⁴⁰

Utifrån utredningens kontakter med den nuvarande och tidigare samordnaren av stödåtgärder ter sig vidare ett intyg i sig som otillräckligt på dagens arbetsmarknad, oavsett om intyget är standardiserat eller mer individanpassat. Den bild som framträder utifrån dessa kontakter är snarare att tidigare ledamöter behöver stöd för att kunna presentera de kunskaper och styrkor som förvärvats genom ledamotsuppdraget. Genom stödåtgärderna kan tidigare ledamöter även få hjälp med att formulera och uppdatera cv:n och ansökningshandlingar. Frågan om validering bör således snarast ses som en integrerad del av stödet för återgång till förvärvsarbete och inte som en separat åtgärd.

Om ett system med intyg ändå skulle övervägas uppkommer frågan vem det är som ska underteckna intygen. De som generellt sett har mest komplett

⁴⁰ Där anges att det till en ansökan om arbetslöshetsersättning ska det bifogas ett intyg av arbetsgivaren om den sökandes arbetsförhållanden och de uppgifter i övrigt som behövs för att bedöma hans eller hennes rätt till ersättning. Det regleras även i samma bestämmelse att arbetsgivaren på begäran ska utfärda intyget på en särskild blankett.

kunskap om en enskild ledamots kunskaper och förmågor torde vara partikanslierna. Samtidigt kan det finnas situationer där en ledamot inte längre tillhör ett parti eller där ett intyg från ett partikansli skulle kunna upplevas ha en politiskt färgad prägel. Riksdagsförvaltningen skulle visserligen kunna intyga vad en ledamot har haft för officiella uppdrag men skulle sannolikt ha svårigheter att beskriva ledamotens specifika förmågor, vilket skulle göra intyget mindre användbart. Det kan även påpekas att i likhet med vad som verkar vara fallet i många andra parlament finns det på riksdagens hemsida och i riksdagens öppna data redan i dag information om tidigare ledamöter och de uppdrag som de har haft i riksdagen från 1991.⁴¹ Information om ledamöter och vilka formella uppdrag de har haft är alltså redan lättillgänglig.

Det bedöms mot denna bakgrund som mindre lämpligt att skapa en ny struktur för att ledamöter ska kunna begära ut ett intyg, liknande den som finns i Norge.

I detta sammanhang förtjänas det även att lyfta fram att Riksdagens arvodessnämnd har ansett att det förhållandet att en tidigare ledamot tog del av inkomstgaranti samtidigt som hon studerade på heltid, och därmed i praktiken finansierade sin nya kompetens med inkomstgarantin, inte medförde att det fanns skäl att jämka förmånen (Ä 13/2019).

Utredningens slutsats är därför att det inte finns fog för att införa ett särskilt system för validering av kunskap och erfarenhet som en ledamot har tillägnat sig under sitt uppdrag. Det behov som finns tas redan om hand genom de stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete som tidigare ledamöter kan ta del av. Däremot kan vad som framkommer ovan om behov av att se över informationen till avgående ledamöter om stödåtgärderna fylla en viktig funktion även i detta avseende (se vidare i avsnitt 5.3).

⁴¹ Se <https://www.riksdagen.se/sv/ledamoter-och-partier/ledamoterna/> och <https://data.riksdagen.se/personlista/>.

8 Några frågor om arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna

En annan del av utredningens uppdrag är att se över och lämna förslag om arvoden till de ledamöter som ingår i riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna. Enligt direkten är gällande arvodesregler ottydliga och svåra att tillämpa och skiljer sig dessutom åt mellan delegationer. Inriktningen på uppdraget bör vara att ersättningarna ska harmoniera med andra typer av ersättningar inom riksdagen och vara lika för alla delegationer, om det inte finns skäl för olikheter. Ett förslag som enligt direktiven bör övervägas är att avskaffa sammanträdesarvode men införa presidietillägg på motsvarande sätt som gäller för utskottens presidier.

8.1 Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Av 13 kap. 18 § första stycket riksdagsordningen framgår att om det har träffats en internationell överenskommelse om att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation får bestämmelser om det införas i tilläggsbestämmelser till denna paragraf. Sådana tilläggsbestämmelser har införts beträffande ledamöter i delegationer till Nordiska rådet, Europarådet samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, förkortad OSSE (13.18.1, 13.18.2 och 13.18.3). Av dessa framgår att riksdagen årligen väljer 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. Riksdagen väljer vidare 6 ledamöter till den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val. Vidare framgår att en ledamot av eller en suppleant i delegationen till Europarådets parlamentariska församling som har lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens valperiod. Slutligen väljer riksdagen även 8 ledamöter till den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid OSSE. Denna delegation väljs för riksdagens valperiod. Det är således kammaren som utser ledamöter till dessa delegationer och det kan även anmärkas att det finns skillnader i valperioden mellan dessa delegationer.

För andra delegationer till mellanfolkliga organisationer gäller att talmanen, efter samråd med gruppledarna, får besluta att riksdagsledamöter ska delta i ett internationellt parlamentariskt samarbete som inte bygger på en sådan överenskommelse som anges i 13 kap. 18 § första stycket och utse ledamöter till delegationen (13 kap. 18 § andra stycket riksdagsordningen).

När en riksdagsledamot lämnar riksdagen, eller utses till talman eller till statsråd, upphör de uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen och som

ledamoten är vald till av riksdagen. Om en riksdagsledamot lämnar sin partigrupp, upphör ledamotens uppdrag i delegationen till den parlamentariska församlingen vid OSSE, delegationen till Europarådets parlamentariska församling och Nordiska rådets svenska delegation (12 kap. 13 § riksdagsordningen och tilläggsbestämmelse 12.13.1).

Det har under utredningens gång inte återfunnits någon officiell sammanställning över samtliga de mellanstatliga organisationer eller samarbeten med parlamentariska församlingar som Sveriges riksdag deltar i. Utifrån uppgifter på Riksdagsförvaltningens intranät (sidan Internationellt arbete) och kontakter med berörda enheter inom Riksdagsförvaltningen utgår utredningen från att arvoden för delegationer till följande mellanstatliga organisationer eller parlamentariska församlingar omfattas av uppdraget:

- Nordiska rådet
- Europarådets parlamentariska församling
- OSSE:s parlamentariska församling
- Interparlamentariska unionen (IPU)
- den parlamentariska Barentskonferensen
- Natos parlamentariska församling
- den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM)
- den parlamentariska Östersjökonferensen (Baltic Sea Parliamentary Conference, BSPC)
- den arktiska parlamentarikerkonferensen (Conference of Parliamentarians of the Arctic Region, CPAR).

Enligt uppgifter på Riksdagsförvaltningens intranät ingår totalt cirka 100 ledamöter i riksdagens delegationer till åtta parlamentariska församlingar. Ingen delegation utsågs till PA-UfM under denna mandatperiod.

8.2 Delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol

I april 2017 etablerade EU-talmanskonferensen den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol), med hänvisning till Europolförordningens artikel 51.1 och artikel 9 i protokoll 1. EU-talmanskonferensen enades om att kontrollgruppens medlemmar ska utses individuellt av varje parlament med rekommendationen att medlemmar utses från det ansvariga utskottet och om möjligt för en hel valperiod, med beaktande av behoven av att säkerställa sakkunskap och kontinuitet. Varje nationellt parlament ska ha rätt att nominera upp till fyra medlemmar. Suppleanter för ordinarie medlemmar får nomineras.⁴²

Sedan den 1 januari 2019 regleras delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol i en separat bestämmelse i riksdags-

⁴² Se vidare i 2017/18:URF1 s. 203 f.

ordningen under rubriken ”Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen”. Bestämmelsen finns i 13 kap. 22 a § och alltså inte tillsammans med regleringen för delegationerna till Nordiska rådet, Europarådet samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Som orsak till att riksdagens deltagande i denna kontrollgrupp skulle regleras särskilt lyftes fram att detta tillsynsorgan skiljer sig i viktiga delar från övriga interparlamentariska EU-organ och nätverk, inklusive att det ställs EU-rättsliga krav på riksdagen att delta i kontrollgruppens verksamhet. Anledningen till placeringen i riksdagsordningen förefaller vidare vara kopplad till författningstekniska överväganden (se 2017/18:URF1 s. 226 f.). I bestämmelsen anges att riksdagen väljer fyra ledamöter till en delegation till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och att delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Om en av de utvalda riksdagsledamöterna lämnar riksdagen eller utses till talman eller statsråd upphör uppdraget i delegationen. Uppdraget upphör också om en riksdagsledamot lämnar sin partigrupp (12 kap. 13 § riksdagsordningen och tilläggsbestämmelse 12.13.1).

8.3 Ersättning för uppdrag utanför riksdagsuppdraget

En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel (5 kap. 2 § riksdagsordningen). I lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ regleras ersättning för uppdrag som tillkommer utöver det ordinarie riksdagsuppdraget. I samband med att lagen infördes uttalades att sådana uppdrag i allmänhet innebär ett betydande merarbete för riksdagsledamöterna vad gäller såväl ansvar och inläsningsarbete som tidsåtgång. Flera av uppdragen är också sådana att de beroende på såväl integritetskrav som arbetsbörda är svåra att förena med andra uppdrag, t.ex. i statliga myndigheter och styrelser. Det grundläggande riksdagsarvudet är att betrakta som ersättning för ledamotskapet och det normala utskottsarbetet (Framställning/redogörelse 1999/2000:RFK2).

I och med den nya lagen fastställdes de månatliga tilläggsarvodena för uppdrag inom riksdagen och dess myndigheter och organ till en procentuell andel av riksdagsarvudet på samma sätt som gäller för tilläggsarvudet till en vice talman, utskottsordföranden m.fl. I lagen infördes också regler om sammanträdesarvoden för vissa uppdrag som tidigare reglerats genom föreskrift.⁴³ Med sammanträdesarvode avses i lagen ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder (2 § första stycket lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ).

Vid sidan om dessa arvoden lämnas det resekostnadsersättningar och traktementa i enlighet med regelverket i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter (3 § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen).

⁴³ Se RFS 1996:1529 och RFS 1994:4.

Det bör slutligen påpekas att månatliga arvoden enligt 1 § 2 och 4 lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ingår i underlaget för inkomstgaranti för de första fem garantiåren (12 kap. 11 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter).

8.4 Arvode för ledamöters deltagande i delegationer till vissa organisationer

Utifrån det ovan nämnda regelverket lämnas ersättning för riksdagsledamöters deltagande i delegationer till mellanstatliga organisationer enligt följande.

8.4.1 Nordiska rådets svenska delegation

I Nordiska rådets svenska delegation utbetalas ett månadsarvode för ordföranden om 4 procent av arvodet som riksdagsledamot. För en ledamot av ett arbetsutskott som inte är ordförande i delegationen utbetalas ett månadsarvode med 1 procent av arvodet som riksdagsledamot (1 § 4 lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ). Nordiska rådet har flera arbetsutskott. Det är dock inte dessa arbetsutskott som avses i detta sammanhang, utan den svenska delegationen har ett arbetsutskott som arvoderas. Ledamöter i detta arbetsutskott har också rätt till det s.k. sammanträdesarvode. Även en suppleant kan ha rätt till sammanträdesarvode (2 § första stycket 3).

I övrigt utbetalas sammanträdesarvode för en riksdagsledamot som på uppdrag av riksdagen deltar i Nordiska rådets verksamhet i den mån Nordiska rådet inte lämnar motsvarande ersättning (2 § andra stycket 5). Det innebär i praktiken att sammanträdesarvode betalas ut för deltagande vid sessioner och utskottsmöten, dvs. för januarimöten, temasessionen i mars/april, sommarmöten (på olika platser för respektive utskott), septembermöten och sessionen i oktober/november.

Med stöd av 2 § fjärde stycket har styrelsen fattat beslut om att sammanträdesarvode för Nordiska rådets svenska delegation ska vara 350 kronor (Förvaltningsstyrelsens protokoll nr 7 1999/2000 den 29 mars 2000, § 3, bilaga 1).

8.4.2 Delegationen till Europarådets parlamentariska församling

Sammanträdesarvode lämnas till en riksdagsledamot som på uppdrag av riksdagen deltar i Europarådets verksamhet i den mån Europarådet inte lämnar motsvarande ersättning (2 § andra stycket 6 lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ). Det innebär i praktiken att arvode betalas ut för deltagande vid vinter-, vår-, höst- och sommarsessionen, totalt fyra årliga sessioner.

I samband med att föreskriften (RFS 1997:4) som rör deltagande i Europarådet och Nordiska rådets verksamhet och för kommittéuppdrag m.m. upphävdes, och lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ infördes, uttalades att ett arvode skulle betalas ut med

350 kronor och att ingen materiell ändring var avsedd (Förvaltningsstyrelsens protokoll nr 7 1999/2000 den 29 mars 2000, s. 20 och 24). Såsom utredningen har uppfattat det utgör dessa uttalanden grund för att sammanträdesarvodet betalas ut med 350 kronor för deltagande i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling.

En ledamot som fullgör uppdrag i Europarådets svenska delegation och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till arvode på samma sätt som tjänstgörande ledamöter samt även rätt till resekostnadsersättning och traktamente (3 a § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen). Denna bestämmelse infördes mot bakgrund av att en riksdagsledamot som inte omväljs vid ett riksdagsval kan sitta kvar som ledamot eller suppleant i Europarådets svenska delegation fram till den 1 november under valåret, trots att uppdraget i riksdagen upphört. Det bedömdes otillfredsställande att bestämmelserna tidigare medförde att den avgångne riksdagsledamoten inte hade rätt till arvode, resekostnadsersättning eller traktamente från det att det nya riksmötet inletts till den 1 november samma år (framställning 2015/16:RS7 s. 83 f.).

8.4.3 Delegationen till den parlamentariska församlingen vid OSSE

Sammanträdesarvode betalas ut för en riksdagsledamot som på uppdrag av riksdagen deltar i den parlamentariska församlingens verksamhet i OSSE i den mån den parlamentariska församlingen inte betalar ut motsvarande ersättning. Det innebär i praktiken att arvode betalas ut vid vintermötet i Wien i slutet av februari, vid sommarsessionen samt vid höstmötet i oktober, dvs. totalt tre årliga sessioner.

Riksdagsstyrelsen beslutade den 16 april 2003 att sammanträdesarvodet för den parlamentariska församlingen vid OSSE ska vara 350 kronor (protokoll 2002/03:7 § 4 första att-satsen).

8.4.4 Delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol

Enligt 2 § tredje stycket 8 lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ betalas sammanträdesarvode ut när en ledamot på uppdrag av riksdagen deltar i verksamheten i den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol i den mån kontrollgruppen inte betalar ut motsvarande ersättning. Arvodet avser endast sammanträden inom ramen för möten inom den kontrollgruppen. Förberedelsemöten och liknande inför sådana möten omfattas således inte av rätten till arvode (framställning 2021/22:RS2 s. 147).

När regleringen om sammanträdesarvodet introducerades uttalade riksdagsstyrelsen att riksdagens delegation till den parlamentariska kontrollgruppen för Europol väljs av riksdagen på samma sätt som de svenska

delegationerna till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och den parlamentariska församlingen vid OSSE och att det saknades skäl att behandla delegationen till kontrollgruppen vad gäller rätt till arvode på annat sätt än övriga delegationer som utses av riksdagen. I samma sammanhang övervägdes frågan om ett årsarvode eller månadsarvode men riksdagsstyrelsen ansåg att det inte var befogat (framställning 2021/22:RS2 s. 92).

Enligt 2 § fjärde stycket ska arvodesbeloppen fastställas av riksdagsstyrelsen. Så vitt framkommit under denna utredning har inte något sådant arvode fastställts för den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol. Vid kontakt med berörda enheter inom Riksdagsförvaltningen har uppgetts att något sammanträdesarvode inte heller har betalats ut för deltagande i sammanträden inom denna grupp.

8.4.5 Övriga delegationer till parlamentariska församlingar

För deltagande i Natos parlamentariska församling, Interparlamentariska unionen, den parlamentariska Östersjökonferensen och den arktiska parlamentarikerkonferensen lämnas inget arvode.

8.5 Överväganden och förslag

Utredningens förslag

Det införs ett särskilt arvode för ordförande och vice ordförande i de delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationell överenskommelse har förbundit sig att utse ledamöter till, dvs. den svenska delegationen till Nordiska rådet, den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Arvodet föreslås vara ett fast månadsarvode om 4 procent av arvodet som riksdagsledamot för en ordförande respektive 2 procent för en vice ordförande. Samtidigt slopas arvodet till ledamot av arbetsutskott i Nordiska rådets svenska delegation.

Den som fullgör uppdrag i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling som ordförande respektive vice ordförande och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till det förslagna arvodet.

De sammanträdesarvoden som lämnas till vissa delegationer till parlamentariska församlingar slopas.

Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 2027.

8.5.1 Överväganden

Det kan konstateras att dagens regelverk om arvoden för deltagande i riksdagens delegationer till de olika parlamentariska och interparlamentariska

församlingarna har vuxit fram över tid och till viss del är svåra att överblicka. Den mest omfattande arvodesregleringen finns för den svenska delegationen till Nordiska rådet. För den delegationen finns det fyra olika typer av uppdrag som det kan lämnas arvode för, och det kan ske dels i form av ett månadsarvode, dels i form av sammanträdesarvode samt dels som en kombination av bägge. För denna delegation och de övriga delegationer som omnämns i tilläggsbestämmelser till 13 kap. 18 § riksdagsordningen, dvs. Europarådet och OSSE, kan det utgå sammanträdesarvoden, dvs. arvoden för sådana sammanträden som hålls en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder. Detsamma gäller för delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol som sedan 2019 finns omnämnd i riksdagsordningen (13 kap. 22 a §). Oavsett vilken av dessa delegationer det handlar om och vilken roll en ledamot har i delegationen gäller samma regelverk för rätten till resekostnadsersättningar och traktamente.

För övriga delegationer lämnas inget arvode alls, varken ett månadsarvode eller ett sammanträdesarvode.

I utredningens direktiv anges att arvodesreglerna är otydliga. Utredningen instämmer i den bedömningen och anser att det finns skäl att sträva efter att göra arvoden mer lika för jämförbara delegationer. Som ett led i den strävan kan utgångspunkt tas i vad som uttalades när regleringen infördes om att sådana här uppdrag i allmänhet innebär ett betydande merarbete för riksdagsledamöterna såväl vad gäller ansvar och inläsningsarbete som tidsåtgång. Intressanta frågor att ställa är därför om arbetsinsatsen för deltagande i dessa delegationer fortfarande motiverar ett särskilt arvode och vilken roll ett incitament i form av ett särskilt arvode spelar i dag.

Av utredningens samtal med den parlamentariska referensgruppen och med berörda enheter inom Riksdagsförvaltningen har det framkommit att arbetsinsatsen för deltagande i de olika delegationerna skiljer sig åt och att det kan vara tal om stora skillnader. Dessa kan bero på församlingens, eller organisationens, uppdrag som sådant, men de kan också ändras över tid med t.ex. förändringar i omvärlden. Även engagemanget hos den enskilde ledamoten i enskilda frågor kan påverka arbetsinsatsen. Det går således inte att slå fast att uppdrag i en viss delegation generellt sett kräver mer tid och engagemang jämfört med deltagande i en annan delegation. Här går det för övrigt att dra en parallell till arbetet i utskotten och att samma riksdagsarvode betalas ut oavsett vilket utskott en ledamot är medlem av.

Så som utredningen har uppfattat den parlamentariska referensgruppen påverkar inte heller eventuella arvoden ledamöternas vilja att engagera sig i de olika församlingarna eller organisationerna. Det styrs i stället av andra aspekter, såsom intresse för vissa sakfrågor och till stor del av det tidsmässiga utrymmet att kunna ta sig an uppdrag.

Utredningens bedömning är mot denna bakgrund att det kan finnas goda skäl för att införa ett mer enhetligt system. Vid en sådan översyn av de särskilda arvoden bör dock utgångspunkten för utredningens bedömning vara att det generella ledamotsarvudet normalt sett får anses omfatta det arbete som

ingår i riksdagsuppdraget. Enligt utredningen talar det för en restriktiv hållning i fråga om särskilda arvoden vid sidan av ledamotsarvudet. Samtidigt bör likvärdiga delegationer behandlas lika.

8.5.2 Förslag

Det ska utgå ett arvode till ordförande och vice ordförande i delegationer till mellanfolkliga organisationer

Ordförande och vice ordförande i de svenska delegationerna till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling

Den inledande frågan är för vilka delegationer det bör utgå arvoden eller om det finns sakliga skäl att behandla motsvarande delegationer olika. I dag är det endast den svenska delegationen till Nordiska rådet som omfattas av reglerna om särskilda arvoden (med undantag för sammanträdesarvodena). Riksdagsstyrelsen har i ett tidigare lagstiftningsärende uttalat att arvode för internationella uppdrag bara lämnas när ledamöter deltar i delegationer som utses av riksdagen (2021/22:RS2 s. 92). Riksdagsstyrelsen har även framfört att en bärande princip när det gäller de internationella delegationer som väljs av riksdagen bör vara att dessa behandlas på samma sätt när det gäller arvodering. En likformig behandling kan åstadkommas antingen genom att bestämmelserna ändras så att ingen av de nämnda delegationerna i fortsättningen omfattas av arvodeslagens regler eller genom att dessa utvidgas (2002/03:RS4 s. 11 f.). Utredningen kan konstatera att detta förhållningssätt inte har fått fullt genomslag eftersom endast delegationen till Nordiska rådet får särskilda arvoden. De övriga delegationerna får i dag endast sammanträdesarvoden. Denna olikhet i fråga om behandling framstår inte som motiverad. Enligt utredningen finns det därför skäl att behandla samtliga delegationer som utses av riksdagen enligt 13 kap. 18 § riksdagsordningen, dvs. den svenska delegationen till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling, på samma sätt. Det innebär att arvode kommer att betalas ut till de delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationella överenskommelser har förbundit sig att välja ledamöter till. Utifrån att andra delegationer utses av talmannen skulle det också kunna uttryckas så som att arvodet följer av om det är kammaren eller talmannen som utser delegationen.⁴⁴ Som framhållits tidigare är det dock svårt att låta andra överväganden, såsom delegationens eller den enskilde ledamotens arbetsbelastning, avgöra vilket arvode som ska lämnas. Att införa ett särskilt arvode för alla delegationer till parlamentariska församlingar skulle vidare kunna leda till frågor om huruvida andra uppdrag inom riksdagen och dess myndigheter och organ bör arvoderas. Att delegationer till parlamentariska församlingar med den

⁴⁴ Det kan dock anmärkas att det är delegationerna själva som väljer sin ordförande och vice ordförande vid ett konstituerande möte. Detta förfarande gäller för samtliga delegationer.

föreslagna principiella utgångspunkten kommer att behandlas olika vad gäller arvoden blir mot den bakgrunden en underordnad konsekvens.

Det har inom referensgruppen lyfts fram att det finns stora likheter mellan delegationen till OSSE:s parlamentariska församling och delegationen till Natos parlamentariska församling samt att arbetet i den senare delegationen har blivit mer ansvarsfyllt och krävande efter Sveriges anslutning till organisationen. Detta skulle kunna utgöra ett sakligt skäl för att delegationen till Natos parlamentariska församling ska arvoderas. Å andra sidan skulle en sådan ordning medföra ett avsteg från den utgångspunkt som valts ovan, dvs. att arvode betalas ut endast till delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationella överenskommelse har förbundit sig att välja ledamöter till, vilket inte är fallet vad gäller delegationen till Natos parlamentariska församling. Så som påpekats ovan kan också arbetsbelastningen i en delegation förändras med tiden och påverkas även av den enskilde ledamotens engagemang och intresse. Det går även att dra paralleller till utskotten och att ledamöter arvoderas på samma sätt oavsett utskottets arbetsbelastning. Utredningen anser vid en sammantagen bedömning att det inte finns skäl att frångå principen att arvode lämnas till delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationella överenskommelse har förbundit sig att välja ledamöter till. Om relationen mellan Sveriges riksdag och Natos parlamentariska församling förändras får ersättningsfrågan hanteras i det sammanhanget. Förslaget är därför att det endast ska införas särskilda arvoden för den svenska delegation till Nordiska rådet, den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid OSSE. Detta är de delegationer som omnämns i tilläggsbestämmelserna till 13 kap. 18 § riksdagsordningen.

Nästa fråga är vilka uppdrag i delegationerna som bör arvoderas. I dag utbetalas ett fast månadsarvode för uppdraget som ordförande i Nordiska rådets svenska delegation med 4 procent av arvodet som riksdagsledamot och för uppdraget som ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande i delegationen med 1 procent av arvodet som riksdagsledamot. Som ovan framkommit varierar aktiviteten i olika församlingar, och den kan också ändras över tid. Ett arvode som bygger på tanken att arbetsinsatsen ska motsvara arvodets storlek riskerar att bli godtyckligt eftersom förhållandena kan komma att förändras över tid. En reglering som bygger på uppdragets mandat och funktion har däremot potential att bli tydligare och enhetligare.

En sådan reglering finns redan för utskotten. Enligt 2 kap. 4 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter har en ordförande i ett utskott eller i EU-nämnden rätt till ett månatligt tilläggsarvode som uppgår till 20 procent av ledamotsarvodet. En vice ordförande i ett utskott eller i EU-nämnden har rätt till ett månatligt tilläggsarvode som uppgår till 15 procent av ledamotsarvodet (5 §).

Det är rimligt att anta att en post som delegationsordförande kräver både engagemang och en utökad arbetsinsats samt kommer med tyngden av ett visst ansvar. Det är rimligt att ett sådant merarbete och ansvar blir arvoderat. Utifrån

den synvinkeln, och för att uppmuntra ledamöter att ta en sådan post, föreslås därför att ett arvode lämnas för ordföranden i en delegation.

Vad gäller en vice ordförande gör sig liknande överväganden som redogjorts för ovan gällande. En vice ordförande kan förväntas vara beredd att träda in i den ordinarie ordförandens roll när det krävs, och det är rimligt att ett arvode lämnas även för en sådan position. På samma sätt har en vice ordförande i ett utskott eller i EU-nämnden rätt till ett månatligt tilläggsarvode.

Utifrån att grundarvudet för en riksdagsledamot för närvarande är 78 500 kronor framstår det fasta månadsarvudet för en ordförande i Nordiska rådets svenska delegation om 4 procent av ledamotsarvudet som en rimlig nivå även till en ordförande för delegationen till Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling. Konstruktionen där arvodet följer ledamotsarvudet har också den fördelen att arvodet inte behöver ses över särskilt, eller kräver särskilda beslut av riksdagsstyrelsen, och att systemet blir transparent och enhetligt. Utredningen anser därför att ett månadsarvode om 4 procent av arvodet som riksdagsledamot som i dag utbetalas till ordföranden i Nordiska rådets svenska delegation också bör lämnas till ordförandena i delegationerna till Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling.

Vad gäller poster som vice ordförande utbetalas det i dag inte något särskilt arvode till vice ordföranden i någon delegation. Däremot finns det som sagt ett arvode för en ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande i Nordiska rådets svenska delegation i form av ett månadsarvode med 1 procent. I syfte att skapa ett mer enhetligt system för arvodering anser utredningen att det i stället ska införas ett särskilt arvode för vice ordföranden i delegationerna. Utifrån en avvägning mellan att en ordförande bör arvoderas högre än en vice ordförande och att arvodet inte bör vara försumbart föreslår utredningen att en vice ordförande bör arvoderas med ett fast månadsarvode om 2 procent av arvodet som riksdagsledamot.

Det bör framhållas att förslaget medför att det införs ett arvode för ordförandena i delegationerna till Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling och att något sådant arvode inte lämnas i dag. För dessa ordförandeposter medför förslaget således en förstärkning. Det samma gäller i fråga om ett arvode till vice ordförande i de svenska delegationerna till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling.

För ordföranden i den svenska delegationen till Nordiska rådet medför förslaget ingen förändring. För ledamöterna av arbetsutskottet som inte är ordförande i Nordiska rådets svenska delegation föreslås dock att dessa inte fortsättningsvis ska arvoderas. Det arvode som i dag betalas ut för denna funktion är endast 1 procent av en riksdagsledamots månadsarvode. Att det är tal om en mindre summa, och därmed ett mindre incitament, talar för att det krävs starka skäl för att behålla en särreglering för denna grupp. Utredningen anser att några sådana skäl inte har framkommit, särskilt ställt i förhållande till strävan att skapa en mer enhetlig reglering. Förslaget är därför att det inte

fortsättningsvis ska utgå något arvode för en ledamot av arbetsutskottet i Nordiska rådets svenska delegation.

Av 12 kap. 11 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter framgår att månadsarvode till ordförande och ledamot av arbetsutskottet i Nordiska rådets svenska delegation ingår i underlaget för beräkningen av inkomstgarantin de första fem garantiåren genom en hänvisning till bestämmelser i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Förslaget i detta betänkande medför behov av att ändra den hänvisningen. Det bedöms att det inte finns anledning att ifrågasätta att arvodet till en ordförande i Nordiska rådets svenska delegation ska ingå i underlaget. Arvodet till vice ordförande bör hanteras på samma sätt. Det saknas vidare orsak att utsträcka underlaget till att även inkludera arvode till ordförande eller vice ordförande till de andra delegationerna till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationell överenskommelse har förbundit sig att utse ledamöter till. Särskilt med tanke på att inga av dessa arvoden beaktas vid beräkning av det ekonomiska omställningsstödet.

Ordföranden och vice ordföranden i delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol

Vad gäller delegationen till deltagande i den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) finns det i dag en reglerad rätt till sammanträdesarvode som förefaller inte nyttjas. Nedan föreslås att sammanträdesarvodet tas bort. Någon bärande anledning att i samband med det införa ett arvode för ordföranden respektive vice ordföranden i delegationen har inte framkommit. Därtill har riksdagsstyrelsen så sent som i december 2021 funnit att det inte är befogat med ett årsarvode eller månadsarvode (framställning 2021/22:RS2 s. 92). Något behov att förbättra förutsättningarna för denna delegation har heller inte framkommit under utredningens gång. Det medför att förslaget i praktiken inte innebär någon ändring vad gäller arvoden för ledamöters deltagande i den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol.

Arvode till ledamot i Europarådets svenska delegation som lämnat riksdagsuppdraget

En ledamot som fullgör uppdrag i Europarådets svenska delegation och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till arvode på samma sätt som tjänstgörande ledamöter samt även rätt till resekostnadsersättning och traktamente (3 a § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen). Det är rimligt att samma ordning ska gälla för det arvode som nu föreslås för en ordförande respektive vice ordförande i syfte att den tidigare ledamoten ska kunna fortsätta verka under den återstående tiden av mandatperioden på oförändrade villkor. Det kan dock anmärkas att denna grupp påverkas av förslaget nedan om att avskaffa sammanträdesarvoden. Med anledning av sammanträdesarvodenas

ringa storlek bedöms det dock inte påverka tidigare ledamöters möjlighet att fortsätta verka till mandatperiodens slut i någon nämnvärd utsträckning.

Sammanträdesarvodena avskaffas

I dag utbetalas ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder för de svenska delegationerna till Nordiska rådet, Europarådet och den parlamentariska församlingen för OSSE (2 § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen). Arvodet är ett fast belopp om 350 kronor och har varit så under en längre tid. Det kan jämföras med att 2003, när ett beslut om sammanträdesarvodets storlek senast togs (då för OSSE), var det allmänna arvodet för en ledamot 45 000 kronor (Verksamhetsredogörelse för Riksdagens arvodesnämnd 2020, bilaga Utvecklingen av riksdagsledamöternas arvode). I år är arvodet 78 500 kronor. Sett ur den aspekten har värdet av sammanträdesarvodet minskat i betydelse.

Som framgår ovan har utredningen uppfattat den parlamentariska referensgruppen som att ledamöternas vilja att engagera sig i de olika församlingarna eller organisationerna främst styrs av aspekter såsom intresse för vissa sakfrågor och utrymmet att kunna ta sig an uppdrag. Det är rimligt att anta att sådana aspekter gör sig alltmer gällande när sammanträdesarvodet endast är 350 kronor. Detta sammantaget med den administrativa kostnad som får anses förknippad med arvodet, både för ledamöterna och Riksdagsförvaltningen, medför att det befintliga sammanträdesarvodet starkt kan ifrågasättas. Om sammanträdesarvodet tas bort påverkar det inte heller rätten till reseersättningar och traktementen. Utredningen föreslår därför att sammanträdesarvodena för riksdagens delegationer slopas. Det medför att dagens rätt till sammanträdesarvoden för de svenska delegationerna till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa tas bort. Detsamma gäller delegationen till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol.

En ledamot som fullgör uppdrag i Europarådets svenska delegation och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till sammanträdesarvode på samma sätt som tjänstgörande ledamöter med dagens reglering (3 a § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen). Det kan ifrågasättas om det finns skäl att ha kvar ett sammanträdesarvode för denna grupp. Med tanke på sammanträdesarvodets storlek och för att vara konsekvent med förslaget i övrigt anser utredningen att det inte finns tillräckliga skäl för att ha kvar sammanträdesarvoden endast för denna grupp. Det förtjänar dock att påpekas att förslaget inte påverkar övriga ersättningar som den tidigare ledamoten kan ha rätt till i dessa sammanhang. En ledamot som lämnar riksdagen men kvarstår i delegationen under mandatperioden har alltså fortfarande rätt till resekostnadsersättningar och traktement samt teknisk och elektronisk utrustning. Den rätt till

ersättning för inkomstförlust som också kan finnas påverkas inte heller av förslaget (4 § lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen).

Förslaget innebär också att vissa tidigare beslut av riksdagsstyrelsen inte längre är relevanta. Det rör sig om beslut om sammanträdesarvoden för

- Nordiska rådets svenska delegation i Förvaltningsstyrelsens protokoll nr 7 1999/2000 den 29 mars 2000, § 3, bilaga 1,
- Europarådets svenska delegation i Förvaltningsstyrelsens protokoll nr 7 1999/2000 den 29 mars 2000, och
- OSSE-delegationen i riksdagsstyrelsen 2002/03:7 den 16 april 2003, § 4 första att-satsen.

8.5.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt utredningens direktiv ska de regler som utredningen föreslår börja gälla från och med nästa valperiod. Det förslås därför att förslaget ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Sammanträdesarvodena för delegationerna föreslås här avskaffas. Det är rimligt att sammanträden som äger rum innan förslaget träder i kraft omfattas av tidigare regler. Detsamma gäller för arvoden till ledamöter av Nordiska rådets arbetsutskott som inte är ordförande i delegationen. I övrigt bedöms det inte finnas behov av några övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser

Enligt direktiven ska utredningen bedöma vilka ekonomiska och organisatoriska konsekvenser förslagen får för Riksdagsförvaltningen.

9.1 Förslag om avräkningsreglerna

Ändrade avräkningsregler för det ekonomiska omställningsstödet

I detta betänkande föreslås att principen för avräkningen av inkomst som är pensionsgrundande, inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige, delpension enligt kollektivavtal, pension och livränta i vissa andra fall samt andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag mot det ekonomiska omställningsstöd som betalas ut ska göras enligt samma princip som gäller för inkomstgarantin. Med principen om att avräkningen ska ske i förhållande till nivån som betalas ut medför det att avräkningen av inkomsterna ska ske med 85 respektive 45 procent. Om arvudet på det förlängda omställningsstödet har utgått med en lägre procentsats ska den procentsatsen även tillämpas vid avräkningen.

För Riksdagsförvaltningen kommer en viss minskad avräkning innebära en motsvarande ökning av ekonomiskt omställningsstöd att utbetala. För att ge en grund för en uppskattning av förslagets ekonomiska konsekvenser ges i tabellen nedan en jämförelse, för åren 2021 till 2024, med gällande regler jämfört med hur utfallet hade sett ut med avräkningsmodellen enligt förslaget (fiktivt räknat).

Kostnad mellan avräkning enligt nuvarande regler och avräkning med förslaget

År	Avräkning enligt gällande regler inkl. arbetsgivaravgifter	Avräkning enligt förslag inkl. arbetsgivaravgifter	Mellanskillnad	Procentuell ökning
2021	710 409 kr	733 819 kr	23 410 kr	3,30 %
2022	9 293 259 kr	9 574 781 kr	281 522 kr	3,03 %
2023	21 171 006 kr	22 283 256 kr	1 112 250 kr	5,25 %
2024	6 708 191 kr	7 095 053 kr	386 862 kr	5,77 %
2021–2024	37 882 865 kr	39 686 909 kr	1 804 044 kr	4,76 %

Källa: SPV.

Som framgått i tidigare avsnitt varierar kostnaderna för avgångsförmånerna påtagligt från år till år (avsnitt 3.3.2). Generellt sett sker en kraftig uppgång av kostnaderna året efter ett riksdagsval, vilket också framgår i tabellen ovan. Ekonomiskt omställningsstöd kan vidare som bekant utgå under två år om ledamoten har tillhört riksdagen en sammanlagd tid om minst åtta år. Eftersom systemet med omställningsstöd infördes 2014 finns det i statistiken över

tidigare år få personer som har haft rätt till fulla två års omställningsstöd. Det kan också förväntas att ledamöter som uppnår sammanlagt åtta år i riksdagen kommer att öka framöver. Av dessa anledningar finns det grund för att anta att kostnaden för förslaget som leder till en ökad avräkning blir högre än de nominella tal som framgår i tabellen. Det är dock vanskligt att säga hur stor differensen kan tänkas vara eftersom det beror bland annat på vilka ledamöter som lämnar riksdagen, om de omfattas av inkomstgaranti eller ekonomiskt omställningsstöd och hur länge de suttit i riksdagen, och om de går vidare till förvärvsarbete inom två år.

I sammanhanget bör också beaktas att förslaget i viss mån ökar incitamenten för en tidigare ledamot att öka sina inkomster samtidigt som han eller hon mottar ekonomiskt omställningsstöd.

Den fiktiva jämförelsen i tabellen ovan visar dock att förslaget skulle innebära en ökad avräkning på ca 5 procent. Med beaktande av de osäkerhetsfaktorer som finns bedöms förslaget utifrån det medföra en kostnadsökning om ca 5 procent av det ekonomiska omställningsstödet som utgår.

Vad gäller organisatoriska konsekvenser för Riksdagsförvaltningen bedöms förslaget inte få någon påverkan. Däremot medför det behov av att uppdatera informationsmaterial.

För Statens tjänstepensionsverk som administrerar bland annat det ekonomiska omställningsstödet, medför förslaget behov av att uppdatera beslutsstöd samt information internt och externt. Enligt uppgift från SPV rör det sig om en engångskostnad för en arbetsinsats om uppskattningsvis 300 timmar eller motsvarande 300 000 kronor.

Reglerad möjlighet till avbetalning vid återkrav

Att det förtydligas att det finns en möjlighet till avbetalning av fakturerat belopp bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Riksdagsförvaltningen, även om det påverkar tidpunkten för när ett återkrävt belopp tillgodogörs förvaltningen, eftersom det påförs ränta på återkraven. Förslaget bedöms vidare inte medföra några ökade administrativa kostnader för Riksdagsförvaltningen eftersom det är SPV som sköter hanteringen av inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet. För så väl Riksdagsförvaltningen som SPV kan förslaget dock kräva viss uppdatering av information till ledamöter, dock i begränsad omfattning.

Det har i tidigare avsnitt framkommit att om en överenskommelse om avbetalningsplan träffas är hanteringen helt manuell hos SPV, vilket innebär en del merarbete för myndigheten vid handläggningen (se avsnitt 4.4.1). Möjligheten till avbetalningsplan finns redan i dag och används också vid behov. Administrationen hos SPV kan dock i viss mån förväntas öka när möjligheten till avbetalning av återkrav blir uttryckligen reglerad och mer känd. Med beaktande av att gruppen av tidigare ledamöter som tar del av avgångsförmåner redan är mycket begränsad och att det endast är de som får återkrav som inte kan räknas av mot kommande utbetalningar som kommer att bli aktuella för

avbetalningsplan, torde det i praktiken endast bli tal om ett fåtal fall per år. Frågan bör dock följas upp i dialogen mellan SPV och Riksdagsförvaltningen.

9.2 Förslag om stödet för återgång till förvärvsarbete

En utvidgad definition av begreppet kompetensutveckling

Begreppet kompetensutveckling har mot bakgrund av tidigare förarbeten kommit att få en restriktiv tolkning när det gäller vilka utbildningsinsatser som kan ges genom stödåtgärderna. Genom förslaget ges begreppet kompetensutveckling i detta sammanhang en vidare innebörd än i den tidigare tolkningen.

Vad gäller de ekonomiska konsekvenserna för Riksdagsförvaltningen kan förslaget medföra en ökad nyttjandegrad, med en medföljande ökning av förvaltningens kostnader för stödet. Ökningen begränsas dock av det tak för vad stödåtgärderna får kosta per ledamot, vilket utvecklas i nästa avsnitt.

Stödåtgärderna administreras av en upphandlad leverantör. Riksdagsförvaltningen kan fatta beslut om att neka kostnaden för en viss åtgärd, ett beslut som i sin tur kan överklagas. Det bedöms dock inte ske i sådan utsträckning som medför att förslaget får någon påverkan på administrativa kostnader för Riksdagsförvaltningen.

Taket för det tillgängliga beloppet för stödåtgärder höjs och värdesäkras

Det föreslås här att taket för hur mycket stödåtgärderna får kosta per ledamot höjs. Det talar för att Riksdagsförvaltningens utgifter för stödet kommer att öka. En sådan slutsats är dock inte självklar utifrån att det har framkommit i detta betänkande att endast ett fåtal tidigare ledamöter använder hela det tillgängliga beloppet i dag. Det kan å andra sidan vara så att dagens belopp är otillräckligt för de insatser som skulle behövas och att stödet därför inte används fullt ut. I så fall skulle en höjning av taket kunna medföra att stödet används mer. En uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna av förslaget är mot denna bakgrund behäftad med stor osäkerhet. Utifrån vad som framkommit i avsnitt 3.3.4 verkar det dock som att kostnaderna framför allt uppkommer under valår och året därpå. Med anledning av den betydande osäkerhet som finns i en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen finns det anledning för Riksdagsförvaltningen att följa kostnadsutvecklingen för stödåtgärderna.

I sammanhanget bör det dock beaktas, så som påpekats i tidigare avsnitt, att ökade kostnader för stödåtgärderna inte nödvändigtvis ska ses som något negativt. En ökande nyttjandegrad i fråga om stödåtgärderna, och då eventuellt medföljande ökade kostnader, bör tvärtom tolkas positivt utifrån syftet att hjälpa tidigare ledamöter att så snabbt som möjligt ställa om till förvärvsarbete. Det skulle av samma anledning också eventuellt kunna medföra minskade utgifter för inkomstgaranti och ekonomiskt omställningsstöd.

Vad gäller de organisatoriska konsekvenser för Riksdagsförvaltningen av förslaget bedöms de innefatta en viss administration för att uppdatera beslutsstöd och informationsmaterial men i övrigt torde de vara försumbara.

9.3 Förslag om möjlighet till samtalsstöd

I detta betänkande bedöms att om tidigare ledamöter ska erbjudas möjlighet till samtalsstöd är det rimligt att det begränsas till tidigare ledamöter som omfattas av stödet för återgång till förvärvsarbete. Samtalsstödet kommer då tillhandahållas av den leverantör som upphandlas av Riksdagsförvaltningen för dessa tjänster.

Det har vidare ovan bedömts att förslaget med denna utformning inte utlöser några skatte- eller avgiftsrättsliga konsekvenser för enskilda eller för Riksdagsförvaltningen. Däremot skulle förvaltningens kostnader för avtalet med stödleverantören kunna komma att öka när det tillkommer ett uttryckligt krav på att leverantören ska erbjuda stödsamtal. En bedömning av eventuellt ökande kostnader är dock förenad med stor osäkerhet, särskilt med beaktande av vad som framkommit om att den nuvarande och tidigare leverantören indirekt även tidigare har erbjudit liknande stöd. Den osäkerhet som finns vad gäller de ekonomiska konsekvenserna gör att det finns desto större anledning för Riksdagsförvaltningen att noga följa kostnadsutvecklingen. För enskilda bedöms förslaget enbart vara positivt eftersom tidigare ledamöter med förslaget uttryckligen får rätt till samtalsstöd. Eftersom det tillgängliga beloppet samtidigt föreslås öka bedöms förslaget inte heller ge några undanträngningseffekter i form av att andra aktiviteter inom ramen för stödåtgärderna väljs bort till förmån för samtalsstöd.

9.4 Förslag som rör arvoden till ledamöter som deltar i delegationer till mellanfolkliga organisationer

Det ska lämnas ett arvode till ordförande och vice ordförande i delegationer till mellanfolkliga organisationer

I detta betänkande föreslås att det införs ett särskilt arvode till en ordförande och en vice ordföranden i de delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationella överenskommelse har förbundit sig att utse ledamöter till. Det gäller i praktiken den svenska delegationen till Nordiska rådet, den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Arvodet föreslås vara ett fast månadsarvode om 4 procent av arvodet som riksdagsledamot för ordföranden respektive 2 procent för en vice ordförande. För ordföranden i den svenska delegation till Nordiska rådet finns redan ett sådant arvode så förslaget medför därför ingen ändring i den delen. För vice ordföranden i den svenska delegationen till Nordiska rådet och för ordföranden och

vice ordföranden i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling respektive OSSE:s parlamentariska församling medför förslaget att ett månatligt arvode kommer att utgå.

Arvodet till en riksdagsledamot är 78 500 kronor per månad för 2025. Det innebär att förslaget skulle medföra följande utbetalningar per månad (förut-satt att det finns en ordförande och en vice ordförande i varje angiven delega-tion).

Utbetalningar per månad för förslaget att införa ett särskilt arvode för ordförande och vice ordförande i vissa delegationer till mellanfolkliga organisationer

Kostnad utifrån nuvarande ledamotsarvode⁴⁵

	Arvode ord-förande/månad	Arvode vice ord-förande/månad	Total kostnad/år
Delegation till Nordiska rådet	3 140 kr	1 570 kr	56 520 kr
Delegationen till Europa-rådets parlamentariska församling	3 140 kr	1 570 kr	56 520 kr
Delegationen till OSSE:s parlamentariska församling	3 140 kr	1 570 kr	56 520 kr
			169 560 kr

Källa: Utredningen.

Det lämnas enligt nuvarande regler redan ett arvode till ordföranden i den svenska delegationen till Nordiska rådet (3 140 kronor per månad, dvs. 37 680 kronor år 2025). Exklusive det arvodet bedöms kostnaden för förslaget motsvara 131 880 kronor utifrån ledamotsarvodet 2025. Till det kommer arbetsgivaravgifter som utgår på de bruttobelopp som utbetalas och Riksdags-förvaltningens kostnader för administration.

Den som fullgör uppdrag i Europarådets svenska delegation och som läm-nar riksdagen i samband med ett val, har under den återstående delen av dele-gationens mandatperiod rätt till vissa ekonomiska ersättningar och förmåner. Det föreslås att i en sådan situation ska även det föreslagna arvodet till en ord-förande respektive en vice ordförande utgå. Det rör sig alltså om en tidsperiod som sträcker sig från det att ett riksmöte inleds i början av september till den 1 november samma år, dvs. en kortare period. En ordförande eller en vice ord-förande i Europarådets svenska delegation, som lämnat uppdraget som riks-dagsledamot men kvarstår i delegationen som ordförande eller vice ordfö-rande, får med förslaget rätt till ett månatligt arvode om 4 respektive 2 procent. För Riksdagsförvaltningens del innebär det även att arbetsgivaravgifter kom-mer utgå. Det rör sig dock om en undantagssituation som maximalt kan

⁴⁵ Förslaget föreslås träda i kraft 2027, och något arvode till riksdagsledamöter för 2027 är ännu inte fastställt, så summorna ovan är endast avsedda att ge en uppskattning av förslagets ekonomiska konsekvenser.

omfatta två personer under högst tre månader vart fjärde år och det får därför bedömas utgöra en försumbar kostnad.

Förslaget innebär vidare att det arvode om 1 procent av en riksdagsledamots månadsarvode som i dag utgår till en ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande eller vice ordförande i Nordiska rådets svenska delegation, slopas. Av tabellen nedan framgår hur stora utbetalningar som gjorts till ledamöter i arbetsutskottet de senaste tre åren.

Utbetalda arvoden till ledamöter i arbetsutskottet till Nordiska rådets svenska delegation

Utfall per år

	2022	2023	2024
	42 520 kr	85 015 kr	87 835 kr

Källa: Riksdagsförvaltningen, enheten ledamotsersättningar.

Detta är ett arvode som slopas enligt förslaget, och som då motsvarar en besparing för Riksdagsförvaltningen.

Underlaget för beräkning av inkomstgarantin de första fem garantiåren påverkas av förslaget genom att underlaget minskar i någon mån vid sloandet av arvodet till ledamot av arbetsutskottet till Nordiska rådets svenska delegation. Arvodet till en ordförande i Nordiska rådets svenska delegation är med förslaget oförändrat och kommer med förslaget att även fortsättningsvis ingå i underlaget för inkomstgarantin de första fem garantiåren. Även arvodet till vice ordförande i Nordiska rådets svenska delegation kommer att ingå i underlaget. De ekonomiska konsekvenserna vad gäller påverkan på inkomstgarantin bedöms dock vara försumbara.

Sammanträdesarvodena avskaffas

De s.k. sammanträdesarvodena som i dag betalas ut till vissa delegationer ska enligt förslaget tas bort. Av tabellen nedan framgår utbetalningar som Riksdagsförvaltningen har gjort de senaste åren i form av sammanträdesarvoden. Siffrorna motsvarar den besparing som görs med förslaget, oaktat kostnaden för administrering av sammanträdesarvodena.

Utbetalningar från Riksdagsförvaltningen av sammanträdesarvoden

Utfall per svensk delegation och år

Svensk delegation	2022	2023	2024
Delegationen till Nordiska rådet	21 350 kr	32 900 kr	33 250 kr
Delegationen till Europarådets parlamentariska församling	15 400 kr	19 950 kr	8 050 kr
Delegationen till OSSE:s parlamentariska församling	22 750 kr	24 500 kr	22 400 kr
Totalt	59 500 kr	77 350 kr	63 700 kr

Källa: Riksdagsförvaltningen, enheten ledamotsersättningar.

När sammanträdesarvode infördes för ledamöterna i riksdagens delegation till kontrollgruppen för Europol bedömdes det medföra en viss, men försumbar, kostnadsökning (2021/22:RS2 s. 95). Utifrån vad som framkommit under denna utredning har något sammanträdesarvode till delegationen till kontrollgruppen för Europol aldrig bestämts eller utbetalats. Förslaget om att ta bort rätten till sammanträdesarvoden till denna delegation bedöms därför inte ha några kostnadsmässiga konsekvenser. Av samma anledning, dvs. att regleringen om dessa arvoden inte har kommit att tillämpas, bedöms förslaget inte heller ha några andra konsekvenser.

Sammanfattningsvis innebär förslagen som rör arvoden till ledamöter som deltar i delegationer till mellanfolkliga organisationer således minskade utgifter för sammanträdesarvoden och arvoden till ledamöter i Nordiska rådets arbetsutskott. I jämförelse med 2022, 2023 och 2024 rör det sig om minskning av utbetalda arvoden för Nordiska rådets arbetsutskott och sammanträdesarvoden om sammanlagt 102 020 kronor, 162 365 kronor respektive 151 535 kronor. Det ska jämföras med en årlig kostnad om ca 169 560 kronor för arvoden för ordförande och vice ordförande. Vid jämförelsen måste dock beaktas att i det senare beloppet ingår även arvodet till ordföranden i delegationen till Nordiska rådet (37 680 kronor), vilket inte ändras med förslaget i detta betänkande. Exklusive det arvodet blir kostnaden för förslaget 131 880 kronor. Sammantaget bedöms mot denna bakgrund förslaget om arvoden till parlamentariska församlingar medföra marginellt minskade kostnader för Riksdagsförvaltningen.

Vad gäller de administrativa konsekvenserna medför förslaget en viss administrativ förenkling. Riksdagens internationella kansli kommer inte längre att behöva dokumentera närvaro vid de sammanträden som omfattas av sammanträdesarvodesbestämmelserna och inte rapportera närvaron till enheten ledamotsersättningar, som i sin tur inte längre kommer att behöva administrera utbetalningar av sådana arvoden. Enheten ledamotsersättningar kommer med förslaget däremot att behöva administrera de nya arvoden som föreslås, vilket dock torde vara mindre tids- och resurskrävande än sammanträdesarvoden.

10 Författningskommentarer

10.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

1 §

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska betalas enligt följande:

<i>Organ/Befattning</i>	<i>Månadsarvode i procent av arvode som riksdagsledamot</i>
1. Sveriges riksbank	
Fullmäktiges ordförande:	27,5
Fullmäktiges vice ordförande:	23
Annan fullmäktig:	14
Suppleant för fullmäktig:	3,5
2. Riksdagsstyrelsen	
Vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
Företrädaren för en partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen:	15
3. Riksdagens råd för Riksrevisionen	
Ordförande:	10
Vice ordförande:	7,5
Ledamot som inte är ordförande eller vice ordförande:	2
Suppleant:	1
4. Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	
Ordförande:	11,5
Vice ordförande:	8
Annan ledamot och suppleant:	5
5. Nordiska rådets svenska delegation	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2
6. Den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2
7. Den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	
Ordförande:	4
Vice ordförande:	2

I lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ finns bestämmelser om arvoden för vissa uppdrag utöver det ordinarie riksdagsuppdraget. Arvode lämnas i form av månadsarvode, årsarvode och sammanträdesarvode. Arvodena uppgår vidare till en procentuell andel av arvodet till en riksdagsledamot på samma sätt som tilläggsarvodena till de vice talmännen samt ordförandena och vice ordförandena i utskotten och i EU-nämnden. I 1 § anges således arvoden för vissa angivna uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Fjärde punkten motsvarar den nuvarande femte punkten.

Femte punkten motsvarar den nuvarande fjärde punkten och gäller arvodena till riksdagens delegation till Nordiska rådet. Ändringen innebär att endast delegationens ordförande och vice ordförande har rätt till arvoden. Arvodena uppgår till 4 respektive 2 procent av månadsarvodet som riksdagsledamot.

I *sjätte och sjunde punkterna*, som är nya, införs motsvarande arvoden till ordförande respektive vice ordförande i riksdagens delegationer till Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling, dvs. de delegationer till mellanfolkliga organisationer som, på samma sätt som Nordiska rådet, omnämns i tilläggsbestämmelserna till 13 kap. 18 § riksdagsordningen, under rubriken Delegationer till mellanfolkliga organisationer. Ändringen innebär att det införs ett mer enhetligt system med ett särskilt arvode för ordförande och vice ordförande för dessa delegationer.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

2 §

För fullgörande av sådana uppdrag som anges i 1 § 1–4 betalas ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder (sammanträdesarvode).

Sammanträdesarvode betalas dock inte till vald ledamot och företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen.

Sammanträdesarvode betalas även till

1. ledamot och tjänstgörande ersättare i ledamotsrådet,
2. tjänstgörande suppleant och tjänstgörande ersättare för företrädare för partigrupp utan vald ledamot i riksdagsstyrelsen, och
3. ledamot och suppleant i Utrikesnämnden för sammanträde som är förlagt till period då riksdagen har plenifri tid.

Arvodesbeloppen fastställs av riksdagsstyrelsen.

Till suppleant som deltar i sammanträde utan att delta i beslut betalas sammanträdesarvode endast om respektive organ beslutar det.

Av paragrafen framgår att det betalas ut ett särskilt arvode för en sammanträdesdag som infaller en måndag, en fredag eller under perioder då kammaren inte sammanträder för sådana uppdrag som anges i 1 §.

Genom ändringen i *första stycket* begränsas tillämpningen till att endast gälla för de organ och befattningar som anges i 1 § 1–4. Det innebär att det särskilda sammanträdesarvodet som för närvarande utgår till ordförande i Nordiska rådets svenska delegation och till ledamot i delegationens arbetsutskott.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att sammanträdesarvode inte heller utgår till suppleant i Nordiska rådets svenska delegations arbetsutskott, riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i Nordiska rådets verksamhet, riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i Europarådets

verksamhet, riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i den parlamentariska församlingens verksamhet i OSSE, och riksdagsledamot vid deltagande på uppdrag av riksdagen i verksamheten i den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol).

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

3 a §

Den som fullgör uppdrag i *den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling* och som lämnar riksdagen i samband med ett val har under den återstående delen av delegationens mandatperiod rätt till

- arvode enligt 1 § 6 för uppdrag som ordförande eller vice ordförande,
- resekostnadsersättningar och traktamente enligt 3 § andra stycket 1, och
- teknisk och elektronisk utrustning enligt 7 kap. 12 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

I paragrafen regleras vissa ersättningar och förmåner till en riksdagsledamot som fullgör uppdrag i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling och som lämnar riksdagen i samband med ett val men kvarstår i delegationen under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Ändringen i första meningen är en justering till det ordval som används i riksdagsordningens tillägsbestämmelse 13.18.2.

Genom ändringen i *första strecksatsen* till 1 § 6 framgår att en ordförande eller en vice ordförande i Europarådets svenska delegation, som lämnat uppdraget som riksdagsledamot men kvarstår i delegationen som ordförande eller vice ordförande, har rätt till ett månatligt arvode om 4 respektive 2 procent av ett ledamotsarvode. En ordförande respektive en vice ordförande kan således fortsätta verka under den återstående tiden av mandatperioden i Europarådets svenska delegation med oförändrade ekonomiska villkor.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för arvoden som avser tid före ikraftträdandet.

Förslaget träder i kraft den 1 januari 2027. Det medför att en ordförande och vice ordföranden i den svenska delegation till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling och OSSE:s parlamentariska församling därefter arvoderas med ett fast månadsarvode. Samtidigt avskaffas sammanträdesarvoden. Sammanträdesarvoden som avser tid före ikraftträdandet ska dock utgå enligt äldre föreskrifter. Detsamma gäller det arvodet om en procent av en riksdagsledamots månadsarvode som i dag utgår till en ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande i Nordiska rådets svenska delegation.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

10.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

12 kap.

11 §

Underlaget för beräkningen av inkomstgarantin de första fem garantiåren utgörs av följande arvoden som betalas ut vid avgångstillfället:

1. ledamotsarvode enligt 3 kap. 2 §,
2. tilläggsarvode enligt 3 kap. 3–5 §§, och
3. månatliga arvoden enligt 1 § 2 och 5 lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Från och med det sjätte garantiåret beräknas inkomstgarantin bara på det ledamotsarvode som betalades vid avgångstillfället.

Talmannens arvode vid avgångstillfället utgör underlag för beräkningen av hans eller hennes inkomstgaranti.

I bestämmelsen regleras vad som ingår i underlaget för beräkning av inkomstgarantin under de första fem garantiåren.

Ändringen i *första stycket tredje punkten* är en följdändring av förslaget om att införa ett arvode för ordförande och vice ordförande i de delegationer till mellanfolkliga organisationer som riksdagen enligt internationell överenskommelse har förbundit sig att utse ledamöter till. Genom ändringen kommer fortsatt det arvode som utgår till en ordförande i Nordiska rådets svenska delegation att ingå i underlaget för beräkning av inkomstgarantin de första fem garantiåren. I stället för att arvodet till ledamöterna av arbetsutskottet som inte är ordförande i delegationen beaktas kommer i fortsättningen arvodet till vice ordförande beaktas.

Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

13 kap.

13 §

Ekonomiskt omställningsstöd ska minskas med följande inkomster:

1. inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,
 2. inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,
 3. delpension enligt kollektivavtal,
 4. pension och livränta i andra fall än som avses i 12 §, och
 5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4.
- Minskningen ska motsvara den procentandel som gäller vid beräkning av stödet enligt 5 § *andra stycket* eller vid beräkning av ytterligare stöd enligt 6 § *fjärde stycket* och ske med den sammanlagda inkomsten enligt denna paragraf som per år överstiger ett prisbasbelopp.

I bestämmelsen regleras hur vissa uppräknade inkomster ska avräknas mot ekonomiskt omställningsstöd.

Genom ändring i *andra stycket* ska dessa inkomster inte längre avräknas fullt ut. Avräkningen ska i stället ske i förhållande till den nivå som förmånen betalas ut med. Med principen om att avräkningen ska ske i förhållande till nivån som utbetalas ska avräkning av de inkomster som anges i bestämmelsen ske med 85 procent mot stöd enligt 5 § *andra stycket* och med 45 procent mot ytterligare stöd enligt 6 § *fjärde stycket*.

Samma principiella ordning gäller för inkomstgarantin till tidigare riksdagsledamöter, vilket framgår av 12 kap. 16 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter.

Inkomster i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken samt arvode och övergångsersättning som gäller för Europaparlamentet påverkas inte av förslaget utan ska även fortsättningsvis avräknas fullt ut. Ändringen påverkar inte heller fribeloppet i form av ett prisbasbelopp som anges i samma stycke.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Bestämmelserna i 13 kap. 13 § ska tillämpas på ekonomiskt omställningsstöd och inkomster som avser tid efter ikraftträdandet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

De nya bestämmelserna i 13 kap. 13 § ska dock endast tillämpas på ekonomiskt omställningsstöd och inkomster som avser tid efter ikraftträdandet. Det innebär att det är det ekonomiska omställningsstöd som betalas ut tidigast januari 2027, samt de inkomster som enligt 13 kap. 13 § ska avräknas och som hänför sig till tidigast januari 2027, som omfattas. Vid bedömning av vilka inkomster som ska omfattas av de nya avräkningsreglerna ska således utbetalningstidpunkten vara styrande.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

10.3 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

12 kap.

1 §

Stödåtgärder enligt 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter lämnas i form av

- a) karriärrådgivning, coaching och liknande, och
- b) kompetensutveckling.

Kostnaden för åtgärderna får per tidigare ledamot högst uppgå till ett belopp som motsvarar det månatliga arvode som bestäms av Riksdagens arvodesnämnd i enlighet med 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter och som gäller vid avgångstillfället.

Resa och uppehälle i samband med stödåtgärder ersätts inte.

Begreppet kompetensutveckling

Allmänna råd

Som kompetensutveckling bör räknas alla åtgärder som medför förbättrade kunskaper och färdigheter samt både påbyggnad av tidigare kompetens och ny formell kompetens.

I paragrafen finns angett vilka stödåtgärder för övergång till förvärsarbete som kan lämnas (se Motiv-PM till riksdagsstyrelsens föreskrift [RFS 2022:1] och allmänna råd till lagen [2016:1108] om ersättning till riksdagens ledamöter s. 49).

I *andra stycket* regleras bland annat ett tak för kostnaderna för stödåtgärder per ledamot. Genom ändringen höjs detta belopp. I stället för ett nominellt belopp uttrycks taket i form av en hänvisning till det månatliga ledamotsarvodet i syfte att värdesäkra stödet. Vilken summa som avses framgår av beslut från Riksdagens arvodesnämnd som beslutar om ledamöters arvoden i enlighet med 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter. Med avgångstillfället avses tidpunkten då den aktuella ledamoten lämnar riksdagen, och inte den tidpunkt då arvodet upphör att betalas ut.

Tredje stycket, som är nytt, motsvarar nuvarande sista meningen i andra stycket.

Ändringen innebär vidare att det införs ett *allmänt råd* med en definition av begreppet ”kompetensutveckling”. Av definitionen framgår att begreppet ska tolkas brett och att stöd kan lämnas för att ledamoten ska tillgodogöra sig ny formell kompetens. Begränsningen för vilka stödåtgärder som kan lämnas för kompetensutveckling begränsas i stället av det totala belopp som kan utgå per ledamot.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

13 kap.

12 §

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska garantitagaren faktureras beloppet. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras eller anstånd av fakturerat belopp får beviljas framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Om anstånd beviljas av fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.*

I bestämmelsen regleras hur återkrav av utbetald inkomstgaranti ska hanteras. Ändringen förtydligar att om anstånd beviljas av fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

14 kap.

11 §

Ett belopp som ska betalas tillbaka ska i första hand minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställningsstödet. I de fall återbetalning inte ska göras genom att kommande utbetalningar minskas ska stödmottagaren faktureras beloppet. *I vilken utsträckning sådana minskningar får göras eller anstånd med fakturerat belopp får beviljas framgår av reglerna för betalningsansånd i 14 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Om anstånd beviljas av fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även bevilja en avbetalningsplan.*

I bestämmelsen regleras hur återkrav av utbetalt ekonomiskt omställningsstöd ska hanteras. Ändringen förtydligar att om anstånd beviljas av fakturerat belopp får Statens tjänstepensionsverk även ingå överenskommelse om en avbetalningsplan med den enskilde.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna föreskrift träder i kraft den 1 oktober 2026.

2. Äldre föreskrifter i 12 kap. 1 § andra stycket gäller fortfarande för ledamöter som har lämnat riksdagsuppdraget före ikraftträdandet.

I ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna regleras när föreskriften rörande det justerade och värdesäkrade takbeloppet för stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete samt ett allmänt råd ska börja gälla.

Bestämmelsen avseende det justerade och värdesäkrade takbeloppet för det belopp som kan utgå för stödåtgärder för återgång till förvärvsarbete samt det allmänna rådet angående begreppet kompetensutveckling föreslås träda i kraft den 1 oktober 2026.

De ledamöter som lämnar riksdagsuppdraget före den 1 oktober påverkas av förslaget till nytt allmänt råd men tar inte del av det justerade och värdesäkrade takbeloppet. Dessa tidigare ledamöter kommer därför fortsatt att ha ett belopp om 50 000 kronor tillgängligt för stödåtgärder.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4.

10.4 Förslag till riksdagsstyrelsens föreskrift om ändring i riksdagsstyrelsens föreskrift och allmänna råd (2022:1) till lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter

12 kap.

1 §

Stödåtgärder enligt 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter lämnas i form av

- a) karriärrådgivning, coaching, *samtalsstöd* och liknande, och
- b) kompetensutveckling.

Kostnaden för åtgärderna får per tidigare ledamot högst uppgå till ett månatligt arvode som riksdagsledamot som bestäms av Riksdagens arvodesnämnd i enlighet med 3 kap. 2 § lagen om ersättning till riksdagens ledamöter och som gäller vid avgångstillfället.

Resa och uppehälle i samband med stödåtgärder ersätts inte.

I paragrafen finns angett vilka stödåtgärder för övergång till förvärvsarbete som kan lämnas (se Motiv-PM till riksdagsstyrelsens föreskrift [RFS 2022:1] och allmänna råd till lagen [2016:1108] om ersättning till riksdagens ledamöter s. 49).

Genom ändringen i *första stycket a* förtydligas att stöd för återgång till förvärvsarbete även kan ges i form av samtalsstöd.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna föreskrift träder i kraft ...

Föreskriften om möjlighet till samtalsstöd inom ramen för stödet till tidigare ledamöter för återgång till förvärvsarbete är beroende av Riksdagsförvaltningens upphandling av stödet. Det överlämnas därför till riksdagsstyrelsen att besluta om ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

BILAGA 1

Direktiv till en utredning om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m.

SVERIGES
RIKSDAG

2025-02-19

Dnr 692-2024/25

Direktiv till en utredning om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m.

Sammanfattning av uppdraget

En utredning tillsätts med uppdrag att utreda vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m. Utredningen ska utföras av en särskild utredare till vilken det knytts en parlamentarisk referensgrupp.

Utredaren ska bl.a.

- utvärdera stödet för återgång till förvärvsarbete och göra en genomlysning och revidering av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, i både omställningsstödet och inkomstgarantin
- undersöka hur en validering av ledamotsuppdraget kan ske
- se över och lämna förslag beträffande arvoden till riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna
- utreda och lämna förslag beträffande reglerna för studieresor för enskilda ledamöter inom landet och för deltagande i internationellt utbyte inom Sverige samt för studieresor för riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna.

Utredaren ska biträdas av en utredningssekreterare och av experter. Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2025.

Bakgrund

Riksdagsstyrelsen beslutade vid sammanträde den 11 december 2024 om förberedelser för en utredning om vissa frågor gällande ledamöternas ersättningar m.m., bland annat ersättningar i samband med att ledamöterna lämnar sitt riksdagsuppdrag och återgår till ordinarie arbetsmarknad.

Bakgrunden till beslutet är att efter att Utredningen om riksdagsledamöternas ersättningar (2020/21:URF2) avslutade sitt arbete, har ytterligare frågor gällande ledamöternas ersättningar aktualiserats som motiverar att en utredning tillsätts.

Bland annat har det framkommit synpunkter på att arvoden till ledamöter för arbetet i riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna

Riksdagsförvaltningen

SVERIGES RIKSDAG 100 12 Stockholm • Telefon 08-786 40 00 • www.riksdagen.se

avviker från övrigt riksdagsarbete. Det förefaller också finnas omotiverade skillnader mellan de olika delegationerna.

Vidare har det under den nu pågående riksdagsutredningen (dnr 62-2023/24) väckts frågor om ledamöters ersättningar i samband med återgång till ordinarie arbetsliv som faller utanför den utredningens uppdrag. Det gäller det särskilda stödet till avgående ledamöter för återgång till förvärvsarbete och avräkningsreglerna för avgångsförmånerna.

En fråga som också behöver belysas i det sammanhanget är hur ledamotsuppdraget kan valideras. En validering av erfarenheterna från det parlamentariska och politiska arbetet kan underlätta och främja en återgång till förvärvsarbete efter avslutat uppdrag som ledamot av Sveriges riksdag.

Ytterligare en fråga som har väckts gäller hur reglerna för ledamöters tjänsteresor kan utformas tydligare och mer enhetligt när det gäller studiebesök inom landet samt inrikes resor som förädlades av parlamentariskt utbyte med andra länder.

Slutligen har frågan väckts om det borde vara möjligt för riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna att genomföra studieresor. Idag är studieresor endast möjliga inom ramen för utskottens verksamhet och som enskild utrikes resa.

Uppdraget

Riksdagsledamöternas situation och villkor skiljer sig i flera avseenden åt från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. Ledamöterna är inte anställda av riksdagen utan har fått sitt uppdrag av väljarna, och de ansvarar själva för att leva upp till det förtroendet. Riksdagsledamöter omfattas inte heller av de författningar som reglerar arbetsmarknaden beträffande exempelvis anställningsskydd, semester och arbetstid. En ledamot kan behöva lämna en anställning eller avsluta näringsverksamhet för att kunna utföra sitt uppdrag. En ledamot utövar också sitt uppdrag dygnet runt, året runt och på olika platser.

Uppdraget som riksdagsledamot är en viktig del av den svenska demokratin. Det är av stor vikt att personer kan ställa sig till förfogande och åta sig det förtroendeuppdrag det innebär att vara riksdagsledamot. För att underlätta detta fördras att den som åtar sig ett uppdrag också får en viss trygghet när uppdraget upphör. Det är också viktigt att undanröja risken för otillbörlig påverkan på en ledamot genom att säkerställa försörjning under en omställningstid då uppdraget avslutats.

I utredningens uppdrag ingår att utvärdera stödet till återgång till förvärvsarbete för ledamöter samt att göra en genomlysning av avräkningsreglerna för avgångsförmånerna, både vad gäller omställningsstödet och inkomstgarantin.

Inriktningen på uppdraget ska vara att stärka stödet för återgång i arbetslivet för ledamöter. Idag ges stöd som bland annat kan bestå av kompetenskartläggning och personlig karriärrådgivning. Viss kompetensutveckling har också varit aktuell. Utredningen ska följa upp och utvärdera hur väl dessa stöd uppfyller syftet och hur ledamöter som utnyttjat stödet upplevt nyttan med det.

Vad gäller omställningsstöd och inkomstgaranti är syftet att minska negativa marginaleffekter i avräkningsförfarandet. I uppdraget ingår att jämföra stödet för riksdagsledamöter med det som gäller för förtroendevalda i andra sektorer. I uppdraget ingår även att undersöka hur en validering av ledamotsuppdraget kan underlätta för tidigare riksdagsledamöter att återgå till förvärvsarbete.

En annan del av uppdraget är att se över och lämna förslag på arvoden till de ledamöter som ingår i riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna. Gällande arvodesregler är otydliga och svåra att tillämpa och skiljer sig dessutom åt mellan delegationer. Inriktningen på uppdraget bör vara att ersättningarna ska harmoniera med andra typer av ersättningar inom riksdagen och vara lika för alla delegationer, om det inte finns skäl för olikheter. Ett förslag som bör övervägas är att avskaffa sammanträdesarvode men införa presidietillägg på motsvarande sätt som gäller för utskottens presidier.

Den tredje delen i uppdraget är att utreda och lämna förslag på hur en reglering av studieresor för enskilda ledamöter inom landet och för deltagande i internationellt utbyte inom Sverige kan utformas tydligare och mer enhetligt samt om en reglering av studieresor för de parlamentariska delegationerna är motiverad och hur den i så fall bör utformas. Det har anförts att studieresor kan vara ett viktigt inslag i delegationernas arbete, inte minst som introduktion till arbetet i delegationerna och för att ge en koncentrerad möjlighet att på ett fördjupat sätt förstå uppdraget och församlingarnas verksamhet. Om utredningen gör samma bedömning bör en reglering övervägas som liknar den för utskottens resor.

Mot den bakgrunden tillkallas en utredare för att överväga de frågor som redovisats ovan.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma vilka ekonomiska och organisatoriska konsekvenser förslagen får för Riksdagsförvaltningen.

Uppdragets genomförande

Utredningen ska utföras av en särskild utredare till vilken det knys en parlamentarisk referensgrupp. Utredaren ska biträdas av en utredningssekreterare

och av experter. Den särskilda utredaren ska samråda med talmanspresidiet, partiernas gruppledare och Riksdagsförvaltningen.

Utredaren är oförhindrad att ta upp andra närliggande frågor i samband med de frågeställningar som ska utredas.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2025 så att beslut kan fattas under innevarande valperiod och de nya reglerna gälla från och med nästa valperiod.

BILAGA 2

Tilläggsdirektiv till utredningen om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m.

2025-06-10

Dnr-1832--2024/25

Tilläggsdirektiv till utredningen om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m.

Sammanfattning av uppdraget

Utredningen om vissa frågor gällande riksdagsledamöternas ersättningar m.m. får i uppdrag att även utreda nedanstående frågor.

Utredaren ska utöver det som tidigare har beslutats

- ta fram förslag om att resor inom Norden och till EU:s institutioner ska behandlas på samma sätt som inrikes resor
- belysa vilka konsekvenser riksdagsutredningens förslag kring riksdagsledamöternas trygghet och säkerhet får för regleringen av ledamöters ersättningar
- med justering av de tidigare beslutade direktiven (dnr 692-2024/25) utreda och lämna förslag om att resor för främjande av parlamentariskt utbyte omfattar alla resor för detta ändamål, inte endast inrikes resor
- undersöka möjligheten att erbjuda ledamöter samtalsstöd efter avslutat uppdrag vid behov.

Utredningen ska avge ett delbetänkande senast den 15 oktober 2025 och slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2026.

Bakgrund

Riksdagsstyrelsen beslutade den 19 februari 2025 om en utredning om vissa frågor gällande ledamöters ersättningar m.m. (ersättningsutredningen), dnr 692-2024/25. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 oktober 2025.

Den 9 april presenterade 2023 års riksdagsutredning sitt betänkande Ledamoten i fokus för riksdagsstyrelsen. Kommittén gjorde bland annat överväganden om vikten av att ledamöter med uppdrag med EU-anknytning har möjlighet till fördjupad institutionell kompetens när det gäller EU-systemet och riksdagens roll i samspillet med detta. Kommittén menade också att ledamöters kontakter inom Norden borde underlättas och efterlyste förslag om hur resor såväl inom Norden som resor till EU:s institutioner skulle kunna behandlas som inrikes resor.

Kommittén konstaterade även att skyddet mot hot och våld för riksdagens ledamöter måste stärkas och förebyggande trygghets- och säkerhetshöjande åtgärder prioriteras. Det handlar till exempel om åtgärder i ledamöternas

Riksdagsförvaltningen

SVERIGES RIKSDAG 100 12 Stockholm • Telefon 08-786 40 00 • www.riksdagen.se

privatbostäder på hemorten och om att öka tryggheten och säkerheten i de övernattningslägenheter som Riksdagsförvaltningen tillhandahåller.

Riksdagsutredningens betänkande är ute på remiss och remisstiden går ut den 1 augusti 2025. Utredningen och remissvaren ska ligga till grund för fortsatt hantering i riksdagsstyrelsen.

Riksdagsstyrelsen ser att omhändertagande av utredningens förslag i delar kan inledas utan att avvakta remisstidens utgång. Ett led i detta är att låta den pågående ersättningsutredningen belysa riksdagsutredningens överväganden i frågor som angränsar till ersättningsutredningens uppdrag.

Vad gäller resor till EU:s institutioner anser riksdagsstyrelsen att utredningen behöver ta ställning till om samtliga institutioner ska omfattas eller enbart de institutioner som finns i Bryssel samt om en sådan resa även ska få innefatta andra besök än besök till EU:s institutioner.

Beträffande resor för främjande av parlamentariskt utbyte anser riksdagsstyrelsen, med ändring av tidigare direktiv, inte att uppdraget bör begränsas till inrikes resor.

Utöver ovanstående har frågan om möjligheten att få samtalsstöd eller liknande efter avslutat ledamotsuppdrag väckts i ledamotsrådet. Frågan har anknytning till den pågående utredningen där stödet för ledamöters återgång till förvärvsarbete utreds.

Uppdraget

Utredningen ska med utgångspunkt i relevanta delar av betänkandet från 2023 års riksdagsutredning, Ledamoten i fokus, genomföra de uppdrag som anges i punkt ett och två ovan under Sammanfattning av förslaget. Utredningen ska också genomföra de uppdrag som anges i punkt tre och fyra.

Utredningen ska avge ett delbetänkande senast den 15 oktober 2025 och slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2026

SVERIGES
RIKSDAG

Beställningar: Ordermottagningen riksdagstryck, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar

